

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.10.12
KOM(2011) 666 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

2011–2012 m. plėtros strategija ir pagrindiniai uždaviniai

{SEK(2011) 1200 galutinis}
{SEK(2011) 1201 galutinis}
{SEK(2011) 1202 galutinis}
{SEK(2011) 1203 galutinis}
{SEK(2011) 1204 galutinis}
{SEK(2011) 1205 galutinis}
{SEK(2011) 1206 galutinis}
{SEK(2011) 1207 galutinis}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

2011–2012 m. plėtros strategija ir pagrindiniai uždaviniai

1. ĮŽANGA

Pasiektas naujas Europos Sąjungos plėtros procesas etapas. Tai, kad baigtos stojimo derybos su Kroatija ir atvertos durys šalies narystei 2013 m. viduryje, patvirtina, kad po dešimtajame dešimtmetyje Balkanus nuniokojusių konfliktų vykdoma teisinga politika, kuria siekiama visame regione įtvirtinti taiką, stabilumą, demokratiją ir galiausiai atverti narystės ES galimybes. Šis naujas įrodymas, kad ES plėtros politika skatinami pokyčiai, suteikia dar didesnę postūmį vykdyti reformas visose plėtros šalyse.

Europos Sąjungos sutartyje¹ įtvirtinta ES plėtros politika siekiama išpildyti teisėtą mūsų žemyno gyventojų norą išvien siekti suvienytos Europos tikslų. Pastarąjį dešimtmetį vykusi Vidurio ir Rytų Europos šalių integracija parodė, kad plėtros procesas naudingas visai ES, nes taip sutvirtėja jos pozicija sprendžiant pasaulinius uždavinius.

Pasitvirtino, kad plėtros politika – veiksminga visuomenės pokyčius skatinanti priemonė. Vykstant su stojimu susijusioms demokratinėms ir ekonominėms reformoms į ES jau įstojusiose ir narystei besirengiančiose šalyse įvyko išpūdingų pokyčių. Stojimo proceso pagrindas ir sėkmė – išipareigojimų vykdymas, sąlygų tenkinimas ir patikimumas.

Atnaujintas konsensusas dėl plėtros, dėl kurio Europos Vadovų Taryba susitarė 2006 m. gruodžio mėn. ir kuris grindžiamas tvirtais išipareigojimais, teisingomis ir griežtomis sąlygomis ir tinkamu bendravimu su visuomene, taip pat ES pajėgumu integruoti naujas nares, tebėra ES plėtros politikos pagrindas.

Vykdydama plėtros politiką ES išplečia savo taikos, stabilumo ir gerovės erdvę, ir atsižvelgiant į pastarojo meto įvykius šios sąvokos įgauna naują prasmę.

- Dramatiški įvykiai Viduržemio jūros pietiniame regione ir Artimuosiuose Rytuose ir jų nulemta nestabili padėtis pabrėžia ES plėtros procesu įtvirtintą Pietryčių Europos stabilumo ir demokratijos tikslo svarbą.
- Pastarojo meto pasaulinė finansų krizė ir dabartiniai euro zonos sunkumai išryškino tiek ES valstybių narių, tiek ES nepriklausančių šalių ekonomikos tarpusavio priklausomybę. Šie įvykiai parodo, kaip svarbu toliau įtvirtinti ekonominį ir finansinį stabilumą bei skatinti augimą, be kita ko, ir plėtros šalyse. Plėtros procesas – veiksminga priemonė siekiant šių tikslų.

Nuo tada, kai buvo priimtas paskutinis plėtros dokumentų paketas, Vakarų Balkanuose įvyko daugiau teigiamų pokyčių. Suėmus Raktą Mladičių ir Goraną Hadžičių ir juos perdavus Tarptautiniam baudžiamajam tribunolui buvusiamai Jugoslavijai (TBTBJ), pašalinta didžiulė kliūtis Serbijos kelyje į Europą ir žengtas svarbus žingsnis susitaikymo link. Užmegztas

---

¹ 49 straipsnyje.

Belgrado ir Prištinos dialogas, kuriuo, *inter alia*, siekiama pažangos kelyje į ES, davė pirmuosius rezultatus. Daugumoje plėtros šalių padaryta pažanga vykdamas su ES susijusias reformas. Bevizis režimas pradėtas taikyti dar dviejų Vakarų Balkanų šalių, Albanijos bei Bosnijos ir Hercegovinos, piliečiams.

Vis dėlto kai kuriose šalyse svarbios reformos vėlavo, dažnai dėl vidaus politinių įvykių ir konfliktų. Reformos itin smarkiai vėlavo ir joms buvo labai kliudoma Bosnijoje ir Hercegovinoje bei Albanijoje. Geras valdymas, teisinės valstybės, administracinių gebėjimų stiprinimas, nedarbas, ekonominė reforma ir socialinė įtrauktis tebėra pagrindiniai daugumos šalių uždaviniai. Susirūpinti verčia kai kurie įvykiai, susiję su saviraiškos laisvės užtikrinimu žiniasklaidoje. Nesutarimai dėl statuso toliau trukdo ir Kosovui², ir visam regionui. Itin susirūpinti verčia pastarojo meto įvykiai šiaurės Kosove. Vis dar neišspręstas buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pavadinimo klausimas.

Per praėjusius metus pasistūmėta Islandijos stojimo procese. Pažangą derybose nulėmė tai, kad dėl senų Islandijos demokratiškos tradicijų, dalyvavimo Europos ekonominėje erdvėje ir Šengeno erdvėje šalies struktūros jau gerai integruotos, o viešojo administravimo lygis aukštas.

Turkijoje stojimo procesas tebėra veiksmingiausias būdas vykdyti su ES susijusias reformas, palaikyti dialogą užsienio ir saugumo politikos klausimais, stiprinti ekonomikos konkurencingumą ir įvairinti energijos išteklių pasiūlą. Deja, jau daugiau nei metus neįmanoma pradėti naujo derybų skyriaus. Reikia pradėti naują konstruktyvių santykių su Turkija etapą, remiantis konkrečiais veiksmais bendro intereso srityse.

Artėjantis Kroatijos stojimas patvirtina, kad plėtros procesu siekiama maksimaliai sustiprinti jo paskatintų pokyčių poveikį atitinkamoms šalims. 2006 m. atnaujintu konsensusu dėl plėtros procesas patobulintas: į šiuos pokyčius praktiškai atsižvelgta Kroatijos stojimo procese ir patvirtinta jų nauda. Vykstančiose ir būsimose derybose su kitomis plėtros šalimis reikėtų daugiau pasiremti šia patirtimi. Visų pirma kuo anksčiau reikėtų imtis sunkių derybų skyrių, kaip antai skirtų teismų sistemai ir pagrindinėms teisėms, taip pat teisingumui, laisvei ir saugumui, kad šalis kandidatė turėtų pakankamai laiko vykdydama reformą pasiekti būtinų konkrečių rezultatų.

Kroatijos įstojimas bus svarbus žingsnis istoriniame Vakarų Balkanų integracijos į ES projekte. ES nuolat pabrėžia, kad jos politika Vakarų Balkanų atžvilgiu grindžiama įtrauktimi: pradėdama dešimtojo dešimtmečio viduryje priimtu vadinamuoju regioniniu požiūriu ir, svarbiausia, – 1999 m. ir 2003 m. Salonikų aukščiausiojo lygio susitikimuose pradėdama stabilizacijos ir asociacijos procese, kuris patvirtino, kad Vakarų Balkanų ateitis yra ES. Vykdamas šią politiką Balkanuose tikrai nebus nubrėžta skiriamoji linija, o likusios regiono šalys turėtų būti paskatintos sparčiau žengti narystės ES link. Atsižvelgiant į ES įsipareigojimus, taip pat į regiono istoriją ir geografiją, „klausimas bus nebaigtas“ tol, kol į šį procesą neįsitrauks visas Vakarų Balkanų regionas, kai bus patenkintos nustatytos sąlygos.

Atsižvelgdama į šias aplinkybes, Komisija toliau visapusiškai remsis nuopelnų principu. Kiekvienos šalies tempas, kuriuo ji artėja prie narystės ES, daugiausia priklauso nuo rezultatų laikantis nustatytų kriterijų ir sąlygų.

---

² Pagal JTSTR 1244/1999.

Sėkminga Kroatijos patirtis yra aiškus pavyzdys kitoms plėtros šalims, kad:

- ES laikosi savo išpareigojimų, kai patenkinamos nustatytos sąlygos.
- Kad būtų patenkinti stojimo kriterijai ir sąlygos reikia daug pastangų, o įgyvendinimas stebimas labai atidžiai. Tačiau tai ne kliūtis, nes taip šalis kandidatė geriau pasirengia narystei, ir tai įstojus naudinga ir jai pačiai, ir ES.
- Dvišaliai ginčai su kaimyninėmis šalimis turėtų (ir gali būti) sprendžiami palaikant dialogą ir ieškant kompromiso, atsižvelgiant į nustatytus principus.

Nuolatinis plėtros proceso patikimumas yra svarbus aspektas siekiant paspartinti reformas plėtros šalyse ir užtikrinti valstybių narių paramą. Praėjusių metų įvykiai patvirtino, kad apčiuopiamų rezultatų siekiant narystės ES galima pasiekti ir prieš stojimą, kai patenkinamos atitinkamos sąlygos. Akivaizdūs pavyzdžiai – šiame komunikate pateiktos Komisijos rekomendacijos pradėti tolesnius stojimo proceso etapus ir vizų režimo liberalizavimas Albanijai bei Bosnijai ir Hercegovinai. Kita vertus, jeigu trūksta politinės valios ir ryžto siekti konkrečių rezultatų, stojimo procese pažangos nėra ir jis gali įstrigti.

Šiame komunikate vertinama dabartinė Europos Sąjungos plėtros darbotvarkės, apimančios Vakarų Balkanus, Turkiją ir Islandiją, padėtis. Remiantis pridedamomis išsamiomis šalių analizėmis³, jame apžvelgta, ką šios šalys pasiekė rengdamosi narystei, kokia jų padėtis šiandien, vertinamos jų perspektyvos ateinančiais metais ir pateikiama atitinkamų rekomendacijų. Kaip ir ankstesniais metais, kai kuriems pagrindiniams uždaviniams skirtas ypatingas dėmesys.

2. PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

2.1. Daugiau dėmesio teisinės valstybės stiprinimui ir viešojo administravimo reformai

Pripažinta, kad teisinės valstybės stiprinimas – narystės ES siekiančių šalių nuolatinis svarbus uždavinys ir esminė sąlyga. Šiam klausimui pastaraisiais metais skiriama daugiau dėmesio visais stojimo proceso etapais, atsižvelgiant į atnaujintą konsensą dėl plėtros.

Teisinės valstybės klausimų svarbą parodo ir tai, kad jie nuodugniai nagrinėti per stojimo derybas su Kroatija, pirmiausia derantis dėl teismų sistemos ir pagrindinių teisių, taip pat dėl teisingumo, laisvės ir saugumo skyrių. Tai, kad teisinės valstybės klausimai yra vieni iš pagrindinių prioritetinių sąlygų, nustatytų siekiant pradėti stojimo derybas su Albanija ir Juodkalnija, yra dar vienas pavyzdys, kad šiai sričiai teikiama didelė reikšmė dar prieš pradėdant pačias derybas.

Stojimo derybose su Kroatija įgyta patirtis bus pritaikyta per vykstančias ir būsimas derybas su kitomis šalimis. Todėl Komisija pasiūlys naują strategiją, kaip spręsti su teismų sistema ir pagrindinėmis teisėmis, teisingumu ir vidaus reikalais susijusius klausimus. Jie turėtų būti sprendžiami vos prasidėjus stojimo procesui, o derybos dėl atitinkamų skyrių turi būti pradėtos atsižvelgiant į veiksmų planus, kadangi joms pradėti būtini įtikinami rezultatai. Komisija visais proceso etapais reguliariai praneš apie šiose srityse padarytą pažangą

---

³ Šalių ataskaitų santraukos ir išvados pateikiamos šio komunikato priede.

atsižvelgdama į veiksmų planuose nustatytus orientyrus ir prireikus imsis reikiamų taisomųjų priemonių. Šis procesas bus remiamas PNNP lėšomis.

Vykstant pasirengimo narystei procesui, Komisija ragina šalis kurti nepriklausomas ir veiksmingas *teismų sistemas* ir šalinti esamus trūkumus. Atsižvelgdamos į šį raginimą, Kroatija patobulino teisėjų skyrimo sistemą, Serbija pradėjo pakartotinio teisėjų ir prokurorų skyrimo procedūros peržiūrą, Juodkalnija pradėjo keisti pagrindines konstitucines ir teisines nuostatas, susijusias su teismų sistema. Kosovas baigė tikrinti teisėjų ir prokurorų tinkamumą eiti pareigas.

Kova su korupcija – vienas iš pagrindinių uždavinių stiprinant teisinę valstybę daugumoje plėtros šalių. Korupcija tebekelia didelių rūpesčių ne tik tokiose labai svarbiose srityse, kaip sveikatos priežiūra ir švietimas, su kuriomis piliečiai susiduria kasdien. Ji turi didelį neigiamą poveikį investicijoms ir verslo veiklai, dėl jos nukenčia nacionaliniai biudžetai, visų pirma dėl su viešaisiais pirkimais ir privatizacija susijusios korupcijos. Pastaraisiais metais Komisija skiria daugiau dėmesio kovai su korupcija plėtros šalyse.

Bendradarbiaujant su plėtros šalimis įgytą didelę patirtį ES pritaikė kurdama savo pačios kovos su korupcija strategiją, apimančią visų sričių – ir vidaus, ir išorės – politiką⁴. Komisija kuria valstybėms narėms skirtą korupcijos stebėjimo mechanizmą, tačiau ji ir toliau teiks didelę reikšmę kovos su korupcija politikos stebėjimui plėtros šalyse tik šioms pradėjus rengtis stojimui ir daug dėmesio skirs rezultatams bei tvarumui. Be to, Komisija skatins tiksliai koordinuoti tarptautinių paramos teikėjų veiklą, kad būtų užtikrintas optimalus išteklių panaudojimas.

Kova su organizuotu nusikalstamumu išlieka svarbus plėtros šalių prioritetas. Ji glaudžiai susijusi su kova su korupcija ir nepriklausomų teismų sistemų kūrimu. Tarpvalstybinis daugelio nusikalstamų veikų mastas – didelė problema kovojant su organizuotu nusikalstamumu. Sprendžiant šią problemą ypač svarbus *regioninis teisės saugos ir teisminių įstaigų bendradarbiavimas*, be kita ko, kuriant profesinius tinklus. Komisija remia regioninio prokurorų tinklo kūrimą, prie kurio prisideda valstybių narių deleguotieji ekspertai ir atitinkamos Europos agentūros. Komisija taip pat padeda kurti suderintas liudytojų apsaugos sistemas regione.

Per praėjusius metus Komisija aktyviau palaikė *dialogą teisinės valstybės klausimais* su Vakarų Balkanų šalimis. Jo tikslas – geriau vykdyti parengiamuosius darbus ankstyvaisiais pasirengimo narystei proceso etapais, remiantis išsamiais teisingumo ir vidaus reikalų sektorių analizėmis. Todėl daugumoje plėtros šalių vykdytos ekspertų misijos. Komisija sustiprino bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija su atitinkamomis ES agentūromis, įskaitant Europolą, FRONTEX, Eurojustą ir Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centrą, taip pat su regioninių iniciatyvų grupėmis, Europos Taryba ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis. Prireikus orientaciniai tikslai buvo nustatyti jau ankstyvuose proceso etapuose. Su Bosnija ir Hercegovina užmegztas struktūrinis dialogas teisingumo klausimais ir Komisija siūlo panašų dialogą teisinės valstybės klausimais užmegzti su Kosovu, kad būtų sprendžiami šios srities uždaviniai ir remiama teismų sistemos reforma.

---

⁴ Tai parodyta neseniai Komisijos paskelbtame komunikate dėl kovos su korupcija ES, COM(2011) 308 galutinis.

Viešojo administravimo reforma, kuria siekiama padidinti skaidrumą, atskaitomybę ir veiksmingumą, tebėra daugumos plėtros šalių pagrindinis prioritetas siekiant atitikti politinius kriterijus ir esminis veiksnys demokratijai ir teisinei valstybei užtikrinti. Siekiant įgyvendinti *acquis* labai svarbu nustatyti tinkamas administracines procedūras, be kitų dalykų, taikomas žmogiškųjų išteklių ir viešųjų finansų valdymui. Šalims reikia dėti daugiau pastangų siekiant pagerinti savo viešojo administravimo sistemas pagal bendras nacionalines strategijas.

Kai kuriose plėtros šalyse daugėja atvejų, kai nepaisoma, kad valdančiosios partijos ir valstybė atlieka skirtingus vaidmenis. Tokia praktika gali pakenkti teisinei valstybei ir demokratijos veikimui.

2.2. Saviraiškos laisvės žiniasklaidoje užtikrinimas

Saviraiškos laisvė – tarptautinėje teisėje užtikrinta pagrindinė laisvė, neatsiejama veikiančios pliuralistinės demokratijos dalis. Šios laisvės užtikrinimas vykstant stojimo procesui – pagrindinis Kopenhagos politinių narystės kriterijų aspektas.

Apskritai plėtros šalių žiniasklaidai būdingas pliuralizmas. Tačiau pastaruoju metu kai kuriose šalyse pastebima neigiamų pokyčių. Tai verčia labai susirūpinti. Komisija saviraiškos laisvę išsamiau nagrinėja pridedamose ataskaitose, kuriose apžvelgia kiekvienos šalies padėtį.

Be kitų dalykų, saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės srityje reikia spręsti tokius uždavinius: politinis kišimasis, kartais pasireiškiantis ir teisinėje sistemoje; ekonominis spaudimas; poveikio žiniasklaidai darymas panaudojant nusikalstamą veiką ir korupciją; nepakankama žurnalistų apsauga nuo priekabiavimo ar net smurtinių išpuolių. Ekonominiai uždaviniai susiję su skaidrumo trūkumu ir nuosavybės koncentracija, nepakankamai sąžininga konkurencija ir nepakankamu rinkos reguliavimo institucijų nepriklausomumu. Kai kuriose plėtros šalyse bendras žiniasklaidos teisės aktų įgyvendinimas yra nepatenkinamas. Per kelerius metus vis dar neišspręsta keletas išpuolių prieš žurnalistus, taip pat žurnalistų nužudymo bylų. Turkijos teisine sistema dar nepakankamai užtikrinama saviraiškos laisvė. Labai susirūpinti verčia didelis žurnalistams iškeltų teismo bylų ir prieš juos vykdomų tyrimų skaičius ir nepagrįstas spaudimas žiniasklaidai.

Dėl visų šių problemų smarkiai apribojama žiniasklaidos teisė išreikšti kritišką nuomonę vyriausybės atžvilgiu ir varžoma tiriamoji žurnalistika. Žiniasklaida ir žurnalistai dažnai priversti vykdyti vidinę cenzūrą.

Labai svarbu, kad plėtros šalys užtikrintų atvirą ir pliuralistinę žiniasklaidos aplinką, kurioje galėtų plėtotis kritiška ir nepriklausoma žurnalistika. Visuomeniniams transliuotojams reikia pagerinti savo ekonominę padėtį ir autonomiją, kad galėtų atlikti savo vaidmenį. Be to, žiniasklaidos profesijos atstovai turėtų išipareigoti taikyti savireguliacijos priemones – išsamius etikos kodeksus ir profesinius standartus.

2011 m. gegužės mėn. Komisija surengė konferenciją saviraiškos laisvės klausimais, kurioje dalyvavo žiniasklaidos ir pilietinės visuomenės suinteresuotosios šalys iš Vakarų Balkanų šalių ir Turkijos. Šioje konferencijoje buvo siekiama užmegzti ryšius ne tik su oficialiais valdžios atstovais, bet ir su tais, kurie tiesiogiai susiję su šiais klausimais, ir išklausti jų nuomonę bei susipažinti su įgyta patirtimi. Konferencijos išvadamis Komisija ir toliau remsis dirbdama šioje srityje.

Komisija atidžiai stebės padėtį remdamasi galiojančiais susitarimais ir palaikydama struktūrinį dialogą su plėtros šalimis. Ji toliau įtrauks šiuos klausimus į stojimo derybas, visų pirma į teismų sistemos ir pagrindinių teisių skyrių. Ji nustatys prioritetus ir paskatins vyriausybes siekti laikytis Europos standartų saviraiškos laisvės srityje. Todėl bus sustiprintas bendradarbiavimas su atitinkamomis šalimis partnerėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, visų pirma su Europos Taryba ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija. Bus toliau plėtojamas dialogas su žurnalistais ir jų asociacijomis.

2.3. Regioninio bendradarbiavimo ir susitaikymo Vakarų Balkanuose stiprinimas

Regioninis bendradarbiavimas ir geri kaimyniniai santykiai yra labai svarbi stabilizacijos ir asociacijos proceso dalis, todėl Komisija atidžiai stebi jų raidą visais stojimo proceso etapais. Regioninis bendradarbiavimas skatina ir stiprina susitaikymą nuo didelių konfliktų neseniai nukentėjusiam regione. Regioninis bendradarbiavimas ir prekyba regionui gali duoti daugiau ekonominės naudos. Jis taip pat neatsiejamas nuo integracijos į ES proceso, kuriam paremti dažnai reikia regioninio požiūrio ir priemonių.

Per pastarąjį dešimtmetį šioje srityje padaryta nemenka pažanga, o per praėjusius metus žengta dar toliau. Regioninį susitaikymą labai paskatino regiono, visų pirma Serbijos ir Kroatijos, vadovų vizitai kaimyninėse šalyse, taip pat pareiškimai dėl dešimtojo dešimtmečio konfliktų. Artimiausiomis dienomis bus sėkmingai baigtas Sarajevo procesas, kuriuo sprendžiami pabėgėlių grįžimo klausimai ir kuriame dalyvauja Serbija, Kroatija, Bosnija ir Hercegovina bei Juodkalnija. NVO ir pilietinės visuomenės iniciatyvos, tokios kaip Žmogaus teisių jaunimo iniciatyva, Tiesos ir susitaikymo komisija (RECOM) ir Igmano iniciatyva atlieka svarbų vaidmenį skatinant ne tik regiono vyriausybių, bet ir piliečių susitaikymą.

Konkrečiuose sektoriuose bendradarbiaujama sklandžiai ir vis intensyviau, be kitų dalykų, kuriant Energijos bendriją, Europos bendrąją aviacijos erdvę ir rengiant bendrus mokymus dabar visu pajėgumu veikiančioje Regioninėje viešojo administravimo mokykloje (RESPA). 2010 m. gruodžio mėn. Komisija pasiūlė Dunojaus regiono vystymosi skatinimo strategiją ir valstybės narės ją vėliau parėmė⁵. Didėja regioninė prekyba pagal Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS), į kurio taikymo sritį įtraukiamos tokios sritys, kaip konkurencijos politika, tolesnis tarifinių kliūčių naikinimas ir paslaugų liberalizavimas. Regioninio bendradarbiavimo taryba (RBT) pradėjo įgyvendinti savo trejų metų strategiją ir darbo programą, siekdama, kad veikla būtų labiau orientuota į rezultatus.

Tačiau Vakarų Balkanų stabilumui vis dar trukdo dėl praeities konfliktų regione kylantys klausimai ir kiti neišspręsti dvišaliai klausimai – tai pagrindinės problemos, veikiančios regioninį bendradarbiavimą, šalių santykius, taip pat jų vidaus veikimą ir reformų procesą. Reikia nedelsiant spręsti šiuos likusius klausimus. Juos išsprendus bus panaikinta didžiulė kliūtis Vakarų Balkanų kelyje į ES.

Antai ginčai dėl etninių grupių tarpusavio santykių arba statuso klausimų, būtent Bosnijoje ir Hercegovinoje bei Kosove, toliau trukdo įprastą institucijų darbą, stabdo reformų procesą ir Europos darbotvarkės įgyvendinimą ir gali turėti platesnio masto regioninį poveikį. Komisija įsitikinusi, kad kelias į ES – geriausias būdas šalims išspręsti šias problemas. Atsižvelgiant į

---

⁵ Strategijoje numatytas Dunojaus baseino šalių bendradarbiavimas aplinkos, transporto, energetikos, socialinės ir ekonominės plėtros, švietimo, mokslinių tyrimų ir inovacijų, saugos ir saugumo srityse. Įgyvendinant šią strategiją dalyvauja plėtros šalys: Kroatija, Serbija, Bosnija ir Hercegovina ir Juodkalnija. Žr. COM(2010) 715 galutinis ir 2011 m. balandžio 13 d. Tarybos išvadas.

tai, labai svarbūs pastarojo meto įvykiai, visų pirma pažanga plėtojant ES remiamą Belgrado ir Prištinės dialogą. Šių metų rugpjūčio mėn. paminėtas Ohrido pagrindų susitarimo pasirašymo dešimtmetis primena, kad sudėtingi etniniai klausimai *gali* būti sėkmingai išspręsti palaikant dialogą ir ieškant kompromiso.

Neseniai pasiekta teigiamų rezultatų sprendžiant problemas, susijusias su *įtraukiu* regioninių iniciatyvų plėtojimu, kylančias dėl skirtingų nuomonių dėl Kosovo statuso, tačiau reikia nuveikti daugiau. Plėtojant Belgrado ir Prištinės dialogą pasiektas susitarimas, pagal kurį Serbija pripažįsta Kosovo muitinės antspaudus; tai leistų atkurti regioninę prekybą pagal VELPS. Anksčiau VELPS ir RBT susitikimuose vėl pradėjo dalyvauti visos šalys, pasirašyta Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių konvencija dėl preferencinių kilmės taisyklių. Vis dėlto nesutarimai dėl Kosovo statuso toliau trukdo parengti ir pasirašyti Transporto bendrijos sutartį ir pratęsti autonominių prekybos priemonių taikymą Kosovui ir kitoms Vakarų Balkanų šalims partnerėms. Šie nesutarimai vis dar kliudo plėtoti sutartinius ES ir Kosovo santykius.

Plėtojant Belgrado ir Prištinės dialogą dar nesurastas visapusiškas klausimų, susijusių su regioniniu bendradarbiavimu, sprendimas. Komisija ragina visas susijusias šalis toliau ieškoti praktiškų ir pragmatinių sprendimų, kad būtų užtikrintas įtraukus regioninis bendradarbiavimas, nepaisant skirtingų pozicijų dėl Kosovo statuso. Per praėjusius metus padaryta pažanga patvirtina, kad tai įmanoma.

Siekiant užtikrinti ilgalaikį susitaikymą labai svarbu, kad būtų įvykdytas teisingumas už *nusikaltimus, padarytus per karus* buvusioje Jugoslavijoje. Visapusiškas bendradarbiavimas su TBTBJ tebėra pagrindinė Vakarų Balkanų šalių stojimo proceso sąlyga. Neseniai suėmus ir Hagai perdavus du paskutinius TBTBJ kaltinamuosius, šia linkme žengtas svarbus žingsnis. Komisija taip pat ragina atitinkamų šalių vyriausybes aktyviau siekti, kad šalyse padarytų karo nusikaltimų bylos būtų tinkamai nagrinėjamos.

Komisija labai rimtai atsižvelgia į sausio mėn. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos patvirtintą ataskaitą (*Marty* ataskaitą) dėl per konfliktą Kosove ir po jo tariamai padarytų nusikaltimų, įskaitant masinių organų paėmimą. Ji visiškai remia EULEX vykdomą tyrimą, pabrėžia, kaip svarbu šiomis aplinkybėmis užtikrinti liudytojų apsaugą ir palankiai vertina EULEX darbo grupės Briuselyje įsteigimą ir atitinkamų vyriausybių bendradarbiavimą su ja.

Apskritai svarbu, kad regiono šalių vyriausybės ir pilietinės visuomenės organizacijos aktyviau aiškintų piliečiams, kad susitaikymas neatsiejamas nuo jų ateities Europoje ir kad jo siekiant būtina įvykdyti teisingumą už karo nusikaltimus. Politiniai lyderiai turėtų vengti pareiškimų ir priemonių, dėl kurių galėtų būti pradėta abejoti šiais svarbiais principais.

Neišspręstus *dvišalius klausimus* atitinkamoms šalims reikia ryžtingai spręsti kuo anksčiau prasidėjus plėtos procesui, laikantis geros kaimynystės principų ir atsižvelgiant į bendrus ES interesus. Komisija jas ragina dėti visas pastangas siekiant išspręsti neišspręstus ginčus dėl sienų taikant nusistovėjusius principus ir priemones, be kita ko, prireikus klausimus perduodant Tarptautiniam Teisingumo Teismui. Dvišaliai klausimai neturėtų trukdyti stojimo procesui. Komisija pasirengusi padėti sukurti būtiną politinį stimulą ieškant sprendimų ir paremti susijusias iniciatyvas.

Slovėnijos ir Kroatijos arbitražo susitarimu dėl sienos, kuris turi būti pradėtas įgyvendinti vėliau šiais metais, sudaromos sąlygos spręsti dvišalius klausimus. Komisija primygtinai

ragina ginčo dėl buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pavadinimo šalis laikytis panašaus konstruktyvaus požiūrio per JT vedamas derybas.

2.4. Tvaraus ekonomikos atsigavimo užtikrinimas ir dalyvavimas siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų

Visų plėtros šalių ekonomika jau pradeda atsigauti, nors ir netolygiai: Turkijos ekonomika po krizės išaugo ir toliau išpūdingai auga, tačiau ryškėja vis daugiau perkaitimo ženklų. Vakarų Balkanų šalių ekonomika taip pat pradeda atsigauti, nors prireiks kiek laiko, kol jos pasieks iki krizės buvusį lygį. Islandijos ekonomika toliau atsigauna po per krizę patirtų didelių ekonominių sukrėtimų.

Vis dėlto plėtros šalims kyla didelių socialinių ir ekonominių uždavinių. Nedarbas išlieka aukštas ir daugumoje šalių toliau auga. Nedarbo lygis Kosove, Bosnijoje ir Hercegovinoje bei buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje tebėra aukščiausias Europoje. Darbo jėgos aktyvumas, visų pirma moterų ir jaunimo, žemas ir vis dar reikia spręsti plačiai paplitusio neoficialaus užimtumo klausimą. Eksportas iš Vakarų Balkanų šalių padeda atsigauti jų ekonomikai, tačiau daugiausia eksportuojami mažos pridėtinės vertės gaminiai, įskaitant žaliavas, kurių kainos svyruoja ir kurie susiduria su didele kylančios ekonomikos šalių konkurencija.

Apskritai dauguma plėtros šalių išlaikė atsargią makroekonominę politiką. Fiskalinis konsolidavimas ir darbo rinkų reforma – aktualiausi trumpalaikiai prioritetai; tokie panašūs uždaviniai dabar kyla ir ES. Siekiant paskatinti konkurencingumą, pagerinti investicinį klimatą ir taip pritraukti tiesioginių užsienio investicijų, skatinti darbo vietų kūrimą bei užtikrinti tvarų augimą, reikia daugiau struktūrinių reformų. Ypač svarbūs Vakarų Balkanų uždaviniai – viešosios administracijos gebėjimų gerinimas ir teisinės valstybės stiprinimas, be kitų dalykų, reformuojant teismų sistemą ir kovojant su plačiai paplitusia korupcija. Pažanga šiose srityse, be kita ko, turėtų teigiamą poveikį verslo aplinkai. Verslui viešųjų paslaugų teikiama vis dar nedaug ir dar nedaug investuojama į infrastruktūrą.

Darbo rinkos reformos, apimančios socialinių išmokų sistemų peržiūrą, apmokestinimo klausimus ir nuodugnų švietimo sistemų patikrinimą, turėtų padėti šalinti didelius struktūrinius trūkumus Vakarų Balkanuose, kurie kliudo užtikrinti stipresnį, tvarų ir integracinį augimą.

Dalyvavimas siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų

Strategija „Europa 2020“ yra dabartinio dešimtmečio ES augimo strategija, padėsianti Sąjungai kintančiame pasaulyje susikurti pažangią, tvarią ir integracinę ekonomiką. Plėtros šalys raginamos jungtis siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų ir įgyvendinant jos pavyzdines iniciatyvas⁶. Tai naudingas reformų pagrindas.

Strategijos „Europa 2020“ tikslai prireikus įtraukiami į Komisijos ir plėtros šalių dialogą ekonominės, užimtumo ir socialinės politikos klausimais. Komisija finansinę paramą, visų pirma susijusią su socialine ir ekonomine plėtra, suplanavo pagal strategijos „Europa 2020“

---

⁶ Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos: *Europos skaitmeninė darbotvarkė, Inovacijų sąjunga, Judus jaunimas, Tausiai išteklius naudojanti Europa, Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika, Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė, Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas.*

tikslus. Komisija atsižvelgia į šiuos tikslus bendradarbiaudama su tarptautinėmis finansų įstaigomis.

Tebesitęsianti skolų krizė Europoje parodė, kaip svarbu užtikrinti *patikimus viešuosius finansus*, todėl Komisija kartu su šalimis kandidatėmis ir potencialiomis kandidatėmis taiko kai kuriuos savo tarpusavio vertinimo mechanizmus. Svarbi priemonė siekiant šio tikslo – ES vykdoma daugiašalė fiskalinė priežiūra. Ji bus palaipsniui pritaikoma prie būsimo sugriežtinto ES ekonomikos valdymo.

Kalbant apie *privačiojo sektoriaus plėtrą*, politikos priemonės su Vakarų Balkanų šalimis ir Turkija derinamos atsižvelgiant į ES smulkiojo verslo akto nuostatas⁷. Derinant politiką, remiantis reguliariai atliekamais vertinimais pagal nustatytus ES orientacinius tikslus, parengtos išsamiai patikrintos rekomendacijos, kuriose atsižvelgiama į nacionalines plėtros šalių ypatybes. Komisija siūlo, kad Smulkiojo verslo akto įgyvendinimo rezultatais būtų remiamasi kaip etalonine priemone regione planuojant būsimą su mažosiomis ir vidutinėmis įmonėmis (MVI) susijusią veiklą.

Komisija ragina tarptautines finansų įstaigas partneres įgyvendinant Vakarų Balkanų investicijų programą remti naujas MVI finansavimo formas, visų pirma nuosavo kapitalo, rizikos kapitalo ir garantijų priemones. Komisija bendrai finansuos Vakarų Balkanų MVI platformą, iniciatyvą, kuria siekiama pagerinti MVI galimybes gauti finansavimą garantijomis ir rizikos kapitalu.

Mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje plėtros šalys jau daug bendradarbiauja su ES, kad atitiktų reikalavimus dalyvauti ES iniciatyvose. Plėtros šalys dalyvauja mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintojoje bendrojoje programoje ir Konkurencingumo ir inovacijų programoje. Vis dėlto, remiantis dabartiniais rodikliais, jos dažniausiai smarkiai atsilieka nuo ES vidurkio vertinant pagal investicijas ir mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos plėtotę. Regiono lyderiai, raginami, be kita ko, ir būsimoje ministrų konferencijose, išsipareigoti padidinti investicijas į mokslinius tyrimus, inovacijas ir žmogiškąjį kapitalą.

Plėtros šalims reikia geriau pasirengti kovoti su *klimato kaita* ir sprendžiant šį uždavinį derinti savo pastangas su ES veiksmais, be kitų dalykų, vykdant informuotumo didinimo veiklą. Palaipsniui vykdomi veiksmai klimato srityje, grindžiami anglies dioksido mažinimu, duos naudos ir leis sukurti darbo vietas.

Reikia, kad pradėjus atsigauti ekonomikai pagerėtų ir *socialinė padėtis*. Vis dar daug žmonių gyvena žemiau skurdo ribos ir Vakarų Balkanuose ši gyventojų dalis vis didėja. Didelis neoficialus užimtumas neigiamai veikia socialinę padėtį, visų pirma jaunimo.

Išsaugoti pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų darbo vietas ir užtikrinti jų socialinę įtrauktį – prioritetinis uždavinys. Vis dėlto į socialinį sektorių realiai investuojama nedaug, o bendradarbiauti su tarptautiniais paramos teikėjais kliudo strateginio planavimo trūkumai. Komisija pabrėžia, kad užimtumo ir socialinė politika yra svarbus politikos dialogo aspektas, todėl ragina šalis nustatyti aiškius ir įgyvendinamus šių dviejų sričių tikslus, tikslingiau naudoti socialinės politikos lėšas ir geriau nustatyti jų prioritetus. Plėtros šalys, atsižvelgdamos į savo poreikius, turėtų imtis siekti Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi plano tikslų.

---

⁷ COM (2008) 394 galutinis.

Reikėtų priimti ilgalaikes priemones, kuriomis siekiama į visuomenę integruoti visas pažeidžiamas grupes. Kalbant apie itin nepalankioje padėtyje esančią romų mažumą, Komisija pakvietė Vakarų Balkanų šalis ir Turkiją bendradarbiauti ES romų ištraukties forumuose, kuriuose sistemingai stebimas ištraukties procesas ir siūlomi atitinkami veiksmai. Komisija surengė seminarų romų klausimais ciklą, kad paskatintų regiono šalis peržiūrėti atitinkamus nacionalinius veiksmų planus, skirtus kovoti su diskriminacija ir pagerinti romų integraciją, visų pirma švietimo, užimtumo, būsto ir sveikatos priežiūros srityse, ir sustiprinti jų įgyvendinimą. Vakarų Balkanų šalys turėtų dėti daug pastangų, kad sudarytų palankesnes sąlygas perkeltų asmenų civilinės būklės registracijai.

Geresnis švietimas ir mokymas – pagrindiniai struktūrinių pokyčių, nulemiančių tvarų ir integracinį augimą, veiksniai. Apskritai investicijos į švietimą, įgūdžių ir profesinės kvalifikacijos įgijimą kol kas nedidelės, regiono mastu dar nepakankamai užtikrinama, kad būtų pripažįstama pagal nacionalinę sistemą įgyta profesinė kvalifikacija. Reikia reformuoti valstybines švietimo sistemas ir infrastruktūrą; kad būtų išspręsta dabartinė įgūdžių paklausos ir pasiūlos neatitikimo problema, reikia parengti tarptautiniu mastu palyginamas profesinio rengimo, švietimo ir mokymo programas.

Komisija sudarė sąlygas 2020 m. švietimo ir mokymo strateginėje programoje dalyvauti šalims kandidatėms, prie kurių dar turi prisijungti buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija ir Juodkalnija. Komisija pasiūlė sukurti Vakarų Balkanų švietimo ir mokymo forumą, grindžiamą atviru koordinavimo metodu, kad galėtų dalyvauti visos plėtros šalys. Tai sustiprins dialogą dėl pagrindinių politikos uždavinių ir užtikrins įgyvendinimą ir stebėjimą. Vakarų Balkanų šalys pakviestos dalyvauti ES Mokymosi visą gyvenimą programos centralizuotoje veikloje.

2.5. Transporto ir energetikos tinklų išplėtimas

Pagerinus bendradarbiavimą su plėtros šalimis transporto ir energetikos srityse, tiesioginės naudos gauna Europos piliečiai ir įmonės. Transporto ir energetikos tinklų tarpusavio sujungimas – pagrindinis ES bendradarbiavimo su visomis kaimyninėmis šalimis aspektas siekiant skatinti tvarų ekonomikos augimą, prekybą ir kultūrinius mainus, užimtumą ir pagerinti gyvenimo sąlygas. Be to, bendradarbiaujant su plėtros šalimis siekiama jas parengti priimti ir įgyvendinti visą transporto ir energetikos *acquis*.

Dėl savo strateginės padėties kryžkelėje tarp Europos, Artimųjų Rytų ir Kaukazo Turkija nuolat plėtojo ir stiprino savo ryšius su ES – tai patvirtina pastarojo meto pokyčiai aviacijos sektoriuje arba šalies vaidmuo kuriant pietinį dujų koridorių. Abiem partnerėms būtų naudinga toliau plėtoti šiuos ryšius. Atvėrus pietinį dujų koridorių būtų padidintas gamtinių dujų tiekimo saugumas Europoje, nes įgyvendinus projektą bus smarkiai išplėstos tiekimo trasos ir skatinama konkurencija tarptautinėje dujų rinkoje. Komisija Turkijai teikia finansinę paramą, kad šalis toliau plėstų savo transporto tinklus, visų pirma greitųjų geležinkelių jungtis, ir modernizuotų uostų įrangą. Turkija taip pat turėtų būti skatinama stiprinti savo dujų rinką, didinti likvidumą ir sutarčių lankstumą. Toks procesas leistų sukurti energetikos centrą ir taip užtikrinti didesnę energetinį saugumą.

Vakarų Balkanų regioninio transporto tinklo tikslus apibrėžė Pietryčių Europos transporto stebėsenos įstaiga, kuri nustato prioritetinius regioninės svarbos projektus. Vakarų Balkanų šalys kartu su ES valstybėmis narėmis ir kitomis Europos šalimis dalyvauja 2006 m. pasirašytame Susitarime dėl Europos bendrosios aviacijos erdvės. Bendradarbiavimas transporto srityje numatytas ir pagal Dunojaus strategiją.

Nuo 2008 m. Komisija su Vakarų Balkanų šalimis derasi dėl Transporto bendrijos sutarties, kuria įsteigiama integruota infrastruktūros ir sausumos, vidaus vandenų ir jūrų transporto rinka. Derybos beveik baigtos, tačiau jas stabdo nesutarimai dėl Kosovo statuso. Komisija ragina atitinkamas derybų šalis imtis būtinų priemonių, kad derybos būtų greitai baigtos ir būtų pasirašyta sutartis.

Komisija pasiūlė peržiūrėti ES transeuropinių transporto tinklų (TEN-T) projektus, kad būtų pagerintos jungtys su įgyvendinant plėtros ir kaimynystės politiką dalyvaujančiomis šalimis⁸.

ES siekia integruoti ir *energetikos* tinklus, visų pirma remdama Energijos bendriją, kuri aprėpia ES ir jos valstybes nares, visas Vakarų Balkanų šalis ir kai kurias kaimynines šalis⁹. Energijos bendrijos sutartimi, grindžiama ES energetikos srities normomis, įsteigiama atvira, skaidri ir konkurencinga regioninė rinka, padedanti pritraukti investicijas. Energijos bendrijos *acquis* jau apima vidaus energijos rinką, energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiąją energiją, taip pat atrinktas aplinkos, socialinės ir konkurencijos sričių *acquis* dalis. Jis bus išplėstas ir apims privalomąsias naftos atsargas, taip pat elektros ir dujų rinkas.

3. PLĖTROS ŠALIŲ PAŽANGA IR 2011–2012 M. DARBOTVARKĖ

3.1. Vakarų Balkanai

Kroatija

Stojimo derybos su Kroatija baigtos birželio mėn. Derybos baigtos, nes Kroatija per praėjusius metus pasiekė likusių sričių baigiamuosius orientacinius tikslus, be kita ko, ir nustatytuosius sunkiuose derybų skyriuose, kaip antai teismų sistema ir pagrindinės teisės bei konkurencijos politika. Kroatija pasiekė neblogų rezultatų kovodama su korupcija, įvedė naują objektyvią ir skaidrią teisėjų ir prokurorų skyrimo sistemą ir labai pagerino grįžtančių pabėgėlių aprūpinimo būstu programų įgyvendinimą. Smarkiai pasistūmėta restruktūrizuojant sunkumus patiriančias laivų statyklas.

Stojimo derybų rezultatai bus įtvirtinti stojimo sutartyje, kuri, kaip numatė birželio mėn. posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba, turėtų būti pasirašyta metų pabaigoje. Todėl Kroatija turėtų įstoti į ES 2013 m. liepos 1 d., jeigu bus baigtos reikalingos ratifikavimo procedūros. Kroatija labai gerai pasirengusi prisiimti narystės įsipareigojimus po įstojimo. Šalis atitinka Kopenhagos politinius kriterijus. Tikimasi, kad iki 2013 m. liepos 1 d. ji atitiks ir ekonominius bei *acquis* kriterijus. Šį proceso tempą reikia išlaikyti.

Kroatijai reikia toliau remtis įgyvendintų reformų rezultatais ir vykstant stojimo deryboms įgytais gebėjimais. Komisija atidžiai stebės, kaip Kroatija vykdo prisiimtus įsipareigojimus ir tolesnį jos rengimąsi prisiimti narystės įsipareigojimus po įstojimo. Ypatingas dėmesys bus teikiamas Kroatijos prisiimtiems įsipareigojimams šiose srityse: teismų sistema ir pagrindinės teisės; teisingumas, laisvė ir saugumas; konkurencijos politika.

Stebėseną bus vykdoma reguliariai atnaujinant stebėsenos lenteles, palaikant dialogą pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą, rengiant tarpusavio vertinimo misijas, įgyvendinant

---

⁸ COM (2011) 415 galutinis.

⁹ Turkija dalyvauja stebėtojo teisėmis. Dalyvauja šios kaimyninės šalys: Ukraina ir Moldova kaip visateisės narės, Gruzija ir Armėnija – kaip stebėtojos.

pasirengimo narystei ekonominę programą ir rengiant pranešimus apie fiskalinę padėtį. Iki Kroatijos įstojimo Komisija kas šešis mėnesius skelbs šiuose skyriuose nustatytų šalies išsipareigojimų vykdymo vertinimą. 2012 m. rudenį Europos Parlamentui ir Tarybai bus pateikta išsami stebėsenos ataskaita.

Jeigu vystant stebėsenos procesui bus nustatyta probleminių klausimų, kurių Kroatija nespės, prireikus Komisija Kroatijos valdžios institucijoms pateiks išankstinio išspėjimo raštus ir galės siūlyti Tarybai imtis visų atitinkamų priemonių dar prieš stojimą. Be to, kaip ir per penktąjį plėtros etapą, stojimo sutartyje bus nustatyta bendroji ekonominės apsaugos sąlyga, vidaus rinkos apsaugos sąlyga ir teisingumo, laisvės ir saugumo srities apsaugos sąlyga.

Tikimasi, kad Kroatija toliau aktyviai dalyvaus regioninio bendradarbiavimo veikloje Vakarų Balkanuose. Komisija laukia Slovėnijos ir Kroatijos arbitražo susitarimo dėl sienos įgyvendinimo. Ji remia arbitražo teismo steigimą ir veiklą, kaip numatyta minėtame susitarime. Ji palankiai vertina Kroatijos vyriausybės pareiškimą, kuriuo remiamos kitos regiono šalys kelyje į narystę ES, ir ragina Kroatiją prieš įstojant spręsti likusius dvišalius klausimus su kaimyninėmis šalimis. Be to, politiniai lyderiai turėtų vengti pareiškimų ir priemonių, kurie verstų suabejoti susitaikymo svarba arba sumenkintų karo nusikaltimų sunkumą.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija

Birželio mėn. parlamento rinkimai buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje beveik atitiko tarptautinius standartus, ir šalis tęsė su stojimu susijusias reformas. Valdančioji koalicija buvo stabili. Šalis toliau pakankamai gerai atitinka politinius kriterijus. Tam tikra pažanga padaryta įgyvendinant parlamento, teismų sistemos, viešojo administravimo reformą ir užtikrinant pagarbą mažumoms bei jų apsaugą, nors šiose srityse lieka svarbių uždavinių. Reikia daugiau pastangų, visų pirma užtikrinant saviraiškos laisvę žiniasklaidoje, teismų nepriklausomumą, vykdamas viešojo administravimo reformą ir kovojant su korupcija. Reikia sustiprinti politinių jėgų pastangas bendradarbiauti.

Šalis toliau laikėsi Stabilizacijos ir asociacijos susitarime nustatytų išsipareigojimų. Komisija tebesilaiko savo pasiūlymo pradėti antrąjį asociacijos proceso etapą, kaip nustatyta SAS, ir ragina Tarybą nedelsiant imtis atitinkamų veiksmų.

Komisija atkreipia dėmesį, kad Taryba negalėjo imtis tolesnių veiksmų dėl 2009 m. Komisijos pateiktos rekomendacijos pradėti stojimo derybas su buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija. Šaliai pradėjus kitą stojimo proceso etapą paspartės reformų tempas ir pagerės etninių grupių tarpusavio santykių sąlygos, tai taip pat turės teigiamą poveikį visam regionui.

Graikijos ir buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ginčas dėl pastarosios pavadinimo neišspręstas jau beveik du dešimtmečius. Nuo dešimtojo dešimtmečio palaikomas dialogas prižiūrint JT, o nuo 2009 m. jis papildomas dvišaliais ryšiais, įskaitant ministrų pirmininkų lygmeniu. Tačiau šie procesai rezultatų dar nedavė. Labai svarbu išsaugoti gerus kaimyninius santykius, įskaitant būtinybę rasti suderintą ir abiem pusėms priimtina sprendimą dėl pavadinimo, prižiūrint JT. Komisija pabrėžia poreikį sustiprinti pastangas siekiant nedelsiant rasti sprendimo būdą. Ji taip pat primena, kad reikėtų vengti veiksmų ir pareiškimų, kurie galėtų pakenkti geriems kaimyniniams šalių santykiams. Pavadinimo klausimas jau seniai turėjo būti išspręstas.

Juodkalnija

2010 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba Juodkalnijai suteikė šalies kandidatės statusą ir patvirtino Komisijos nuomonėje dėl Juodkalnijos narystės ES prašymo nustatytus septynis pagrindinius prioritetus, kad būtų pradėtos stojimo derybos.

Priėmus nuomonę, Juodkalnija padarė nemažą pažangą siekdama atitikti Kopenhagos politinius kriterijus ir pasiekė iš esmės patenkinamų rezultatų, visų pirma pagal nustatytus pagrindinius prioritetus. Pagerinta teisės aktų ir institucinė sistema siekiant sustiprinti parlamento darbą, rinkimų sistemą, viešosios administracijos profesionalumą ir atsiejimą nuo politikos, teismų nepriklausomumą ir atskaitomybę, kovą su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, žiniasklaidos laisvę ir bendradarbiavimą su pilietine visuomene. Vis dėlto reikia nuolatinių pastangų siekiant daugiau konkrečių rezultatų teisinės valstybės srityje, visų pirma tiriant aukšto lygio pareigūnų korupcijos ir organizuotų nusikaltimų bylas. Buvo teigiamų žingsnių ir vykdant kovos su diskriminacija politiką bei gerinant perkeltų asmenų padėtį. Dabar šiais rezultatais reikia praktiškai pasinaudoti mažinant pažeidžiamų grupių, įskaitant perkeltus asmenis, diskriminaciją.

Komisija ypač stebės Juodkalnijos pažangą stiprinant teisinę valstybę ir kovojant su diskriminacija, kad išlaikytų reformų tempą šiose srityse, ir toliau remt Juodkalniją vykdant su ES susijusias reformas.

Albanija

Iš esmės į politinę aklavietę patekusios Albanijos vidaus politinę padėtį toliau temdo konfrontacija. Per smurtinius protestuotojų prieš vyriausybės vykdomą politiką ir policijos susirėmimus žuvo keturi asmenys – tai padidino politinių jėgų tarpusavio nepasitikėjimą ir nepasitikėjimą tam tikromis valstybės institucijomis. Gegužės mėn. įvykę vietos rinkimai vertinti kaip konkurencingi ir skaidrūs, tačiau juos rengiant buvo akivaizdžių šalintinių trūkumų. Visų pirma ginčai dėl ne vietoje rastų balsavimo biuletenių skaičiavimo per Tiranos mero rinkimus padidino valdančiosios daugumos ir opozicijos poliarizaciją.

Dabar labai svarbu, kad Albanijos politinės jėgos atkurtų ir nuolat palaikytų politinį dialogą, kad būtų užtikrintas pagrindinių demokratiškos institucijų, visų pirma parlamento, tinkamas veikimas ir pažanga siekiant integruotis į ES. Per pastaruosius dvejus rinkimus nustatyti dideli trūkumai patvirtina, kad reikia išsamios rinkimų sistemos reformos, dėl kurios reikėtų konsultuotis su nepriklausomais išorės konsultantais, ir pasiekti politinių partijų konsensumą.

Dvi pagrindinės politinės partijos priėmė ES pasiūlymą vėl imtis konstruktyviai įgyvendinti šalies Europos integracijos prioritetus. Dabar labai svarbu, kad Albanijos politinės partijos išsipareigotų palaikyti struktūrinį ir nuolatinį bendradarbiavimą vykdant europines reformas. Siekiant pažangos, be kitų dalykų, reikėtų bendrai peržiūrėti ir priimti veiksmų planą, kuriuo atsižvelgiama į nuomonėje išdėstytas rekomendacijas, ir nustatyti esminių reformų, įskaitant parlamento darbo ir rinkimų sistemos, įgyvendinimo tvarkaraštį.

Apskritai Albanija padarė nedidelę pažangą siekdama atitikti politinius narystės kriterijus ir įgyvendinti 2010 m. gruodžio mėn. Tarybos patvirtintoje Komisijos nuomonėje nustatytus dvyliką pagrindinių prioritetų, kad būtų pradėtos stojimo derybos. Padaryta tam tikra pažanga kovojant su organizuotu nusikalstamumu, gerinant kalinamų asmenų sąlygas kalėjimuose, užtikrinant vaiko teises, tačiau nepakankama pažanga teismų sistemos, kovos su korupcija politikos, nuosavybės teisių srityse, taip pat gerinant romų bendruomenės gyvenimo sąlygas,

be to, nepakankamai pastangų dedama siekiant rezultatų, susijusių su parlamento procedūra ir rinkimais. Albanija pradėjo įgyvendinti veiksmų planą, kuriuo atsižvelgiama į Komisijos nuomonėje išdėstytas rekomendacijas. Vis dėlto siekiant užtikrinti numatytų veiksmų veiksmingumą ir išsamumą reikia daugiau pastangų, be kita ko, glaudžiai bendradarbiaujant su opozicija. Albanijai reikės dėti nuolatinės pastangas ir padaryti akivaizdžią pažangą sprendžiant visus šiuos klausimus, kad Komisija galėtų rekomenduoti suteikti šalies kandidatės statusą ir pradėti stojimo į ES derybas.

Albanija toliau sklandžiai įgyvendino Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą. Atsižvelgiant į patenkinamus rezultatus šaliai plėtojant vizų režimo liberalizavimo dialogą, 2010 m. gruodžio mėn. šalies piliečiams suteiktas bevizis režimas keliaujant į Šengeno šalis.

Komisija pasirengusi toliau remti Albaniją įgyvendinant į ES orientuotas reformas ir nuomonėje nustatytus pagrindinius prioritetus.

Bosnija ir Hercegovina

Bosnijos ir Hercegovinos politinių veikėjų veiksmai toliau patvirtina, kad nėra bendro sutarimo dėl bendros šalies krypties ir ateities bei institucinės santvarkos. Nepasiektas konsensusas, kaip užtikrinti ir gerinti institucijų veikimą kartu užtikrinant šalies pagrindinių tautų interesus, visų pirma atsižvelgiant į visuotinai remiamus šalies narystės ES siekius. Po 2010 m. spalio mėn. rinkimų dar nesuformuota valstybinio lygmens vyriausybė, todėl nebaigtas vykdomosios valdžios ir įstatymų leidžiamosios valdžios institucijų steigimo procesas. Šis ilgas delsimas kliudo Bosnijai ir Hercegovinai vykdyti reikiamas reformas, kurios suteiktų galimybę šaliai labiau pasistūmėti siekiant narystės ES. Stojimo į ES procesą reikia paremti veikiančiomis visų lygmenų institucijomis ir veiksmingu koordinavimo mechanizmu, kad tvarkydama reikalus su ES šalis galėtų laikytis vieningos pozicijos.

Atsižvelgiant į tai, bendras reformų tempas labai lėtas. Pasiiekta tam tikrų rezultatų, visų pirma susijusių su 2010 m. gruodžio mėn. šalies piliečiams suteiktu beviziu režimu keliaujant į ES. Birželio mėn. šalies vadovai susitarė plėtoti struktūrinį dialogą su ES teisingumo klausimais, kaip stabilizacijos ir asociacijos proceso priemonę, kuriuo siekiama užtikrinti nepriklausomą, veiksmingą, nešališką ir atskaitingą teismų sistemą.

Europos žmogaus teisių konvencijos laikymasis yra esminis laikinojo susitarimo bei Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo aspektas. Todėl nuolatinis delsimas suderinti šalies Konstituciją su Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimu dėl etninės diskriminacijos atstovaujant šalies institucijose¹⁰ vis dar verčia labai susirūpinti. Klausimą dėl Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo reikia spręsti taikant patikimą procesą ir priimant visuotinę valstybės pagalbos įstatymą. Be to, reikia pasistūmėti siekiant priimti visuotinio gyventojų surašymo įstatymą ir paspartinti reformas, kad būtų remiamas šalies integracijos į ES procesas. Visuotinės fiskalinės sistemos priėmimas – prioritetas siekiant fiskalinio tvarumo.

Bosnijos ir Hercegovinos valdymo sistemoje pagal vykdymo įgaliojimus toliau dalyvauja tarptautinė bendruomenė. Kalbant apie galutinio teismo sprendimo dėl Brčko vykdymą (tai vienas iš tikslų ir sąlygų, kad būtų uždarytas Vyriausiojo įgaliojimo biuras¹¹), padaryta

---

¹⁰ Sprendimas *Sejdič-Finci prieš Bosniją ir Hercegoviną*, 2009 m. gruodžio mėn.

¹¹ Nustatyti 5 tikslai: 1) priimtinas ir tvarus nuosavybės paskirstymo valstybei ir kitiems vyriausybės lygmenims klausimo sprendimas; 2) priimtinas ir tvarus gynybinės sistemos nuosavybės klausimo

pažanga sprendžiant elektros klausimą. Reikia daugiau pastangų, kad būtų pasiekti likę tikslai, sudarytos sąlygos šaliai pereiti nuo tarptautinės valdymo ir saugumo sistemos prie nacionalinių institucijų ir perimti visus politinius ir teisėkūros procesus, atsižvelgiant į narystės ES siekiančią šalį keliamus reikalavimus. Su visais šiais klausimais susijęs poreikis užtikrinti stabilią politinę aplinką šalyje.

Užmegztas struktūrinis dialogas teisingumo klausimais ir reformų, kurios įgyvendintos vykstant vizų režimo liberalizavimo procesui, patirtis rodo tolesnę kryptį: laikydamosi dialogu ir kompromisu grindžiamo europinio požiūrio ir stengdamasi įgyvendinti ES darbotvarkę, šalis galės palaipsniui išsilaisvinti iš sąstingio ir konfrontacijos ir pereiti prie bendradarbiavimo principu grindžiamos politikos, taip pat atsisakyti tarptautinės priežiūros ir kurti savo pačios ateitį ES.

ES sustiprino savo vaidmenį šalyje, pareigas pradėjus eiti pirmam vienam ES įgaliotiniui Bosnijoje ir Hercegovinoje. ES toliau stiprins savo paramą šalies institucijoms įgyvendinant ES darbotvarkės tikslus, atsižvelgdama į 2011 m. kovo mėn. Tarybos išvadas.

Serbija

Kartu su šiuo komunikatu Komisija priėmė nuomonę dėl Serbijos narystės ES prašymo. Nuomonėje pateiktos išvados ir rekomendacijos išdėstytos šio komunikato priede.

Kosovas

Laikotarpiu, kai vyko parlamento rinkimai ir ilgas naujojo prezidento rinkimų parlamente procesas, įgyvendinant reformų darbotvarkę padaryta menka pažanga. Per pačius rinkimus buvo didelių trūkumų, kuriuos reikia šalinti. Tai, kaip Konstitucinis teismas vykdė savo pareigas, turėjo teigiamą poveikį.

Naujoji vyriausybė parodė esanti įsipareigojusi siekti Kosovo europinės perspektyvos, ir tai patvirtina, be kitų dalykų, jos nuolatinės pastangos tokiose srityse, kaip vizos ir prekyba, taip pat Nacionalinės ES integracijos tarybos įsteigimas. Naujosios sudėties parlamente neseniai pradėta priimti atitinkamus teisės aktus, kad būtų pradėtos pagrindinės reformos. Reikia daug daugiau nuveikti kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija. Viešoji administracija silpna, teismų sistemos reformos įgyvendinimas tebekelia sunkumų.

2010 m. rugsėjo mėn. priėmus JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją, pradėtas ES remiamas Belgrado ir Prištinės dialogas. Dialogu siekiama skatinti bendradarbiavimą, užtikrinti pažangą kelyje į ES ir gerinti žmonių gyvenimo sąlygas. Jis plėtotas iki rugsėjo mėn. iš esmės vadovaujantis konstruktyvaus bendradarbiavimo principais ir pasiekti susitarimai dėl kelių klausimų: dėl laisvo prekių ir asmenų judėjimo, civilinės būklės registro ir kadastro. Šias konstruktyvias pastangas reikia tęsti, kad būtų žengta toliau normalizuojant dialogo šalių santykius. Pasiektus susitarimus reikia įgyvendinti vadovaujantis geros valios principais.

Pagerėjo Kosovo serbų, gyvenančių į pietus nuo Ibaro upės, integracija. Kosovo serbai dalyvavo Kosovo gyventojų surašyme ir aktyviau dalyvavo neseniai vykusiuose visuotiniuose

---

sprendimas; 3) galutinio teismo sprendimo dėl Brčko įvykdymas; 4) fiskalinis tvarumas; ir 5) teisinės valstybės įtvirtinimas (priimant nacionalinę karo nusikaltimų strategiją, įstatymą dėl užsieniečių ir prieglobsčio bei nacionalinę teisingumo sektoriaus reformos strategiją), taip pat dvi specifinės sąlygos: 1) Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo pasirašymas ir 2) stabili politinė padėtis.

rinkimuose. Tačiau šiaurės Kosove tarp etninių grupių tebevyrauja įtampa ir būna incidentų. Belgrado remiamos atskiros serbų struktūros priešinosi gyventojų surašymui ir ragino boikotuoti Kosovo valdžios institucijų surengtus rinkimus. Komisija ragina visas atitinkamas grupes Kosove mažinti įtampą ir visapusiškai bendradarbiauti su EULEX.

Sprendimų ieškojimas per dialogą, vienašalių veiksmų ir smurto atsisakymas – vienintelis galimas atspirties taškas Kosove pasistūmėti pirmyn. Komisija ragina visus veikėjus atsisakyti smurto ir bet kokių priemonių, kurios kelia grėsmę stabilumui.

Kosovas pritaria europinei Vakarų Balkanų perspektyvai. Kovo mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl bendrojo susitarimo, pagal kurį Kosovui leidžiama dalyvauti ES programose – tai viena iš pagrindinių iniciatyvų, paskelbtų 2009 m. komunikate dėl Kosovo¹². Komisija toliau remia Kosovo pastangas siekiant dviejų pagrindinių tikslų: galimo vizų režimo liberalizavimo ir prekybos susitarimo su ES, taip pat remia kitą reformų veiklą artinant Kosovo europinę perspektyvą. Komisija peržiūrės savo 2009 m. komunikatą siekdama užtikrinti, kad Kosovas galėtų daugiau naudotis stojimo į ES proceso priemonėmis. Komisija siūlo su Kosovu užmegzti struktūrinį dialogą teisinės valstybės klausimais. Komisija taip pat pabrėžia, kad Kosovui svarbu pradėti įgyvendinti išsamią šiaurės problemoms spręsti skirtą darbotvarkę.

3.2. Turkija

Dinamiška ekonomika, svarbus vaidmuo regione ir įnašas į ES užsienio politiką ir energetinio saugumo didinimą nulemia tai, kad Turkija yra viena iš svarbiausių šalių užtikrinant Europos Sąjungos saugumą ir gerovę. Vertinant pagal prekybą ir užsienio investicijas, šalis iš esmės jau integravosi į ES per muitų sąjungą. Daugeliui pirmaujančių Europos įmonių šalis yra svarbi pramoninė bazė, taigi, ji naudingai prisideda didinant Europos konkurencingumą. Aukštas Turkijos BVP augimo lygis, 2010 m. pasiekęs beveik 9 % (numatoma, kad šiais metais jis bus 6,1 %), ir jos narystė Didžiajame dvidešimtuose dar labiau didina šalies ekonominę svarbą.

Turkijos įnašas į Europos Sąjungos veiklą tam tikrose esminėse srityse bus visapusiškai veiksmingas, jeigu šalis aktyviai dalyvaus patikimame stojimo procese. Šiuo procesu turi būti paisoma ES įsipareigojimų ir nustatytų sąlygų.

Toliau labai svarbu, kad Turkija tęstų reformas, susijusias su politiniais narystės kriterijais. Specialios ES reikalų ministerijos įsteigimas – šiuo požiūriu daug vilčių teikiantis ženklas. Nors per pastarąjį dešimtmetį padaryta didelė pažanga, reikia nemažų tolesnių pastangų siekiant praktiškai užtikrinti pagrindines teises, visų pirma saviraiškos laisvę, moterų teises ir religijos laisvę. Neseniai Turkijos priimti religinių bendruomenių fondų teisės aktai, suteikiantys galimybę atgauti konfiskuotą religinių bendruomenių fondų turtą, – svarbus žingsnis į priekį. Komisija pasirengusi padėti Turkijai vykdyti būtinas reformas, be kita ko, įtraukę konstitucinės reformos procesą.

Turkija toliau didina diplomatinės veiklos mastą, atsižvelgdama į įvykius Šiaurės Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose. Be to, ji išlieka konstruktyvi Vakarų Balkanų partnerė. Turkija, stabili valstybė su demokratinėmis institucijomis ir sparčiai augančia ekonomika, yra šalis kandidatė, kuri derasi dėl stojimo į ES, todėl gali vaidinti svarbų vaidmenį skatinant stabilumą

---

¹² COM (2009) 534 galutinis.

ir remiant reformas kaimyninėse šalyse, kurios yra ir Europos Sąjungos kaimynės. ES toliau palaiko politinį dialogą su Turkija abipusio intereso užsienio politikos klausimais. Dabartinėmis aplinkybėmis svarbu, kad, siekiant geriau koordinuoti veiksmus, toks dialogas toliau papildytų stojimo procesą.

Atsižvelgiant į pažangą JT Generaliniam sekretoriui prižiūrint vykdomose dviejų bendruomenių lyderių derybose, kuriose siekiama rasti visapusi Kipro problemos sprendimą, Turkija raginama konkrečiai padidinti savo išsipareigojimą ir įnašą į šias derybas. Visapusiškai išspręsti ginčą svarbu visoms jo šalims, nes tai padidintų stabilumą Viduržemio jūros pietryčių regione, suteiktų naujų ekonominių galimybių ir smarkiai paskatintų šalies stojimo į ES derybas, kuriose pasiektas lemiamas etapas.

Komisija susirūpinusi dėl pastaruoju metu Turkijos ir Kipro santykiuose išsivyravusios įtampos. Ji primena, kad Taryba yra paraginusi vengti bet kokių grasinimų, nesutarimų ar veiksmų, kurie galėtų pakenkti geriems kaimyniniams santykiams ir taikaus ginčų sprendimo procesui. ES taip pat yra pabrėžusi, kad ES valstybės narės turi visas suverenias teises sudaryti dvišalius susitarimus pagal ES *acquis* ir tarptautinę teisę, įskaitant JT jūrų teisės konvenciją. Atsižvelgdama į ne kartą ankstesniais metais Tarybos ir Komisijos išreikštas pozicijas, Komisija pakartoja, kad Turkija turi skubiai įvykdyti savo išsipareigojimą visapusiškai įgyvendinti papildomą protokolą ir padaryti pažangą normalizuodama dvišalius santykius su Kipro Respublika. Ji taip pat ragina vengti bet kokių grasinimų, nesutarimų ar veiksmų, kurie galėtų padaryti neigiamą poveikį geriems santykiams su kaimyninėmis šalimis ir taikaus ginčų sprendimo procesui. ES toliau stebės ir peržiūrės pažangą sprendžiant šiuos klausimus pagal atitinkamus Tarybos sprendimus.

Turkijai reikia dėti daugiau pastangų išspręsti neišspręstus dvišalius klausimus, įskaitant ginčus dėl sienų, su kaimyninėmis šalimis. Graikija pateikė nemažai oficialių skundų, kad Turkija pažeidinėja jos teritorinių vandenių ribas ir oro erdvę, įskaitant skrydžius virš Graikijos salų.

Komisija bendradarbiaus su Turkija ir parengs naują teigiamus pokyčius lemiantį stojimo proceso etapą. Reikėtų parengti naują aiškią darbotvarkę, kuri būtų grindžiama pragmatiškumo principu ir apimtų konkrečias priemones bendro intereso srityse, kurioje būtų bendrai pripažinti apribojimai ir ieškoma būdų siekti pažangos Turkijai vykdam sutarimo su ES procesą, ir kuri suteiktų galimybę konstruktyviau plėtoti gerus santykius.

Ši darbotvarkė turėtų apimti daug sričių, įskaitant aktyvesnį dialogą ir bendradarbiavimą vykdam politines reformas, sprendžiant vizų, judumo ir migracijos, energetikos, kovos su terorizmu klausimus, joje turėtų būti numatytas tolesnis Turkijos dalyvavimas Bendrijos programose, tokiose kaip „Piliečių Europa“ ir miestų giminiavimosi programose, taip pat dalyvavimas prekybos politikoje ir muitų sąjungoje siekiant pašalinti prekybai tebekliudančias problemas, glaudžiau koordinuoti veiksmus derybose dėl laisvosios prekybos susitarimų ir tyrinėti naujas galimybes visapusiškai panaudoti bendrą ES ir Turkijos ekonominį potencialą. Vykdydama stojimo derybas Komisija ketina sustiprinti bendradarbiavimą su Turkija ir remti šalies pastangas įgyvendinti reformas bei derinti su *acquis*, be kita ko, ir skyrius, dėl kurių kol kas negalima pradėti stojimo derybų. Komisija toliau praneš Tarybai, kai tik nuspręs, kad Turkija įgyvendino atitinkamus orientacinius tikslus¹³.

---

¹³ Pavyzdžiui, 20-to skyriaus „Įmonių ir pramonės politika“, 21-o skyriaus „Transeuropiniai tinklai“.

3.3. Islandija

Islandija toliau atsigauja po 2008–2009 m. finansinio ir ekonominio nuosmukio. Politinė padėtis išliko stabili, nors koalicinė vyriausybė patyrė keletą išbandymų, o parlamente sumažėjo jos dauguma.

Islandijos stojimo procesas tęsiasi, baigiamas Islandijos teisės aktų tikrinimas. Šalies integracijos į ES lygis jau aukštas daugelyje politikos sričių ir tai didelis pranašumas vykstant šiam procesui. Komisija atsižvelgia į Islandijos ypatumus ir lūkesčius, laikydama dabartinės stojimo derybų strategijos ir visiškai paisydama Sąjungos *acquis* principų. Toliau atvirai ir konstruktyviai bendradarbiaujant bus rasti sprendimai, patvirtinantys aukštą ES ir Islandijos valdžios institucijų bendradarbiavimo lygį.

Tuo remiantis pradėtos stojimo derybos dėl specifinių derybų skyrių. Pradėti keturi skyriai, iš kurių du preliminariai baigti. Bendras suderinimo lygis, visų pirma į Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Šengeno susitarimus įtrauktuose skyriuose, geras, todėl derybos turėtų vykti sklandžiai. Islandijai reikės vykdyti esamus įsipareigojimus, pavyzdžiui, nustatytus ELPA priežiūros institucijos pagal Europos ekonominės erdvės susitarimą.

Pradėta komunikavimo veikla, kuria siekiama skatinti informacija grindžiamas diskusijas Islandijos stojimo proceso klausimais. Stojimas į ES Islandijoje vis dar vertinamas prieštaringai. Komisija toliau teiks paramą informavimo srityje ir skatinant tiesioginius žmonių ryšius.

4. PARAMA PLĖTROS PROCESUI

4.1. Finansinė parama

Komisija teikia finansinę ir techninę paramą plėtros šalims rengiantis stojimui. Parama daugiausia teikiama pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP), iš kurios 2007–2013 m. laikotarpiu iš viso skiriama 11,6 mlrd. EUR¹⁴.

Nuo 2010 m. Komisija, teikdama finansinę paramą, palaiapsniui pereina nuo atskirų projektų rėmimo prie labiau visuotinio į sektorius orientuoto požiūrio ir daug dėmesio skiria pagrindinėms paramą gaunančių šalių reformų darbotvarkės sritims. Plėtros šalių vyriausybės raginamos vykdyti išsamią ir tvarią politiką tokiuose prioritetiniuose sektoriuose, kaip teisingumas ir vidaus reikalai, viešasis administravimas, privačiojo sektoriaus plėtra, transportas, energetika, aplinka ir klimato kaita, socialinė plėtra, žemės ūkis ir kaimo plėtra.

2011–2013 m. daugiamečiuose preliminariuose planavimo dokumentuose (DPPD) nustatyti kiekvienos šalies pagrindiniai sektoriai, atsižvelgiant į specifinę kiekvienos šalies padėtį ir stojimo proceso pažangą. Ypatingas dėmesys skiriamas kovai su korupcija, pilietinės visuomenės kūrimui ir saviraiškos laisvės užtikrinimui. Maždaug 10 % turimų PNPP lėšų bus skirta daugiašaliams projektams Vakarų Balkanuose ir Turkijoje. Šiandien Komisija priėmė metinę patikslintą 2012–2013 m. pagal PNPP teiktinos paramos daugiametę preliminarią finansinę programą.

---

¹⁴ Reglamentas (EB) Nr. 1085/2006.

Atsižvelgdama į savo 2011 m. birželio mėn. komunikatą „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“¹⁵, Komisija rengia pasirengimo narystei paramos teikimo pagal 2014–2020 m. daugiametę finansinę programą teisinę sistemą, kuri įtraukta į išorės veiksmų srities priemonių rinkinį.

Pasitvirtino, kad pagal galiojantį PNPP reglamentą teikiama veiksminga ir efektyvi parama. 2011 m. gruodžio mėn. pateiksimame pasiūlyme dėl naujos finansinės priemonės bus pasiremta dabartinės priemonės įgyvendinimo patirtimi. Atsižvelgiant į tai, naujoji priemonė apims ir paramą veiklai siekiant atitikti narystės kriterijus, ir paramą socialinei bei ekonominei plėtrai.

Plėtodama dialogą su paramą gaunančiomis šalimis ir kitais paramos teikėjais bei pilietine visuomene, taip pat atsižvelgdama į iki šiol sukauptą patirtį, Komisija svarsto, kaip geriau susieti finansinę paramą su plėtros strategijoje nustatytais prioritetais ir ją teikti operatyviau, tikslingiau bei lanksčiau, ir supaprastinti taisykles. Atsižvelgiant į tai, be kitų dalykų, svarstomi tokie aspektai: ilgalaikis išsamus paramos visų sričių politikai planavimas, daugiau dėmesio šalių paramos gavėjų poreikiams ir prioritetams, atlyginimas už stojimo proceso pažangą, PNPP lėšų naudojimas papildomoms kitų paramos teikėjų ir privačiojo sektoriaus lėšoms pritraukti bei pilietinės visuomenės vaidmens didinimas.

4.2. Vizų režimo liberalizavimas ir judumas

Teisės be vizų keliauti į ES suteikimas – visų plėtros šalių partnerių piliečiams labai svarbus stojimo proceso rezultatas. Vis dėlto siekdamas vizų režimo liberalizavimo atitinkamos šalys privalo įvykdyti sąlygas, kuriomis užtikrinamas ES vidaus saugumas ir migracijos politikos interesai.

Islandija jau yra Šengeno erdvės narė. Vakarų Balkanų šalies Kroatijos piliečiai į ES visuomet keliavo be vizų. 2009 m. gruodžio mėn. teisė be vizų keliauti po Šengeno šalis suteikta buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Juodkalnijos ir Serbijos piliečiams, o po metų – Albanijos bei Bosnijos ir Hercegovinos piliečiams.

Pastarojo meto sprendimai panaikinti vizų reikalavimus Vakarų Balkanų šalių piliečiams priimti remiantis tuo, kad šios šalys atitiko orientacinius kriterijus, nustatytus Komisijai vykdant dialogą dėl vizų režimo liberalizavimo. Šiuo dialogu smarkiai paskatintos reformos siekiant ES standartų teisingumo ir vidaus reikalų srityse, visų pirma stiprinant administracinius sienų valdymo ir dokumentų saugumo užtikrinimo gebėjimus, taip pat stiprinant teisinę valstybę ir kovojant su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu, korupcija ir neteisėta migracija.

Vis dėlto panaikinus vizų reikalavimą kai kuriose ES valstybėse narėse labai padaugėjo prieglobsčio prašymų, kuriuos teikė atitinkamų šalių, visų pirma Serbijos ir buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, piliečiai, ir tai patvirtina galimą piktnaudžiavimą beviziu režimu. Todėl 2011 m. sausio mėn. Komisija sukūrė laikotarpio po vizų režimo liberalizavimo stebėjimo mechanizmą, taikomą vykstant stabilizacijos ir asociacijos procesui, kad būtų plėtojamas dialogas su atitinkamomis šalimis siekiant įvertinti reformų įgyvendinimo nuoseklumą ir veiksmingas taisykles. Nuo to laiko atitinkamos šalys sugriežtino vietoje vykdomą kontrolę ir pradėjo informavimo kampanijas, kad

---

¹⁵ COM(2011) 500.

informuotų piliečius apie teises ir pareigas keliaujant be vizų. Komisija ragina atitinkamų šalių valdžios institucijas imtis visų būtinų tolesnių priemonių, kad bevizis režimas būtų taikomas sklandžiai. Tokios priemonės bus sėkmingos, jeigu, be kitų dalykų, bus derinamos su didesne parama daugumai atitinkamų pažeidžiamiausių grupių, įskaitant romų bendruomenę, ir geresnėmis šių grupių gyvenimo sąlygomis.

Peržiūredama ES vizų politiką apskritai Komisija Tarybai pateikė vizų reglamento pataisų projektą, pagal kurį būtų galima laikinai sustabdyti esamo bevizio režimo taikymą trečiajai šaliai tos šalies piliečių antplūdžio į ES atveju¹⁶.

Panaikinus vizų reikalavimą Kosovui, būtų baigtas vizų režimo liberalizavimo Vakarų Balkanų šalims procesas. 2010 m. gruodžio mėn. Taryba patvirtino šią perspektyvą, kai bus įvykdytos visos sąlygos. Siekdamas įvykdyti šias sąlygas Kosovas patvirtino readmisiją reglamentuojančią teisinę sistemą ir pasirašė dvišalius readmisijos susitarimus su 13 Šengeno erdvės šalių. Jis priėmė reintegracijos veiksmų planus ir toliau juos įgyvendino. Todėl metų pabaigoje Komisija su Kosovu pradės dialogą dėl vizų.

ES ir Turkija pradėjo aktyviau *bendradarbiauti vizų klausimais*, Komisijai ir Turkijai pagal 2011 m. vasario mėn. Tarybos išvadas pradėjus dialogą dėl *vizų, judumo ir migracijos*. Šis procesas jau duoda rezultatų išduodant vizas keliaujantiems Turkijos piliečiams ir kovojant su neteisėta migracija į ES ir tai padės nustatyti konkrečias priemones, kurių turi imtis Turkija atsižvelgdama į būsimą vizų režimo liberalizavimą. Todėl svarbu, kad Turkija imtųsi būtinų veiksmų greitai sudaryti readmisijos susitarimą.

4.3. Informavimas ir komunikavimas

Visuomenės palaikymas – svarbus plėtros politikos sėkmės veiksnys. Todėl valstybių narių ir plėtros šalių nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios institucijos visų pirma yra atsakingos už informavimo ir komunikavimo veiklą, kuria siekiama šio tikslo.

Komisija pasirengusi remti informacija grindžiamas viešas diskusijas plėtros proceso klausimais per visas žiniasklaidos priemones teikdama lengvai suprantamą faktinę informaciją. Ji pirmiausia turi būti skirta jaunimo auditorijai, taip pat pagrindiniams viešosios nuomonės formuotojams, pavyzdžiui, žurnalistams, taip pat pilietinės visuomenės organizacijoms ir įmonėms. Parlamentiniai ryšiai irgi gali būti svarbus veiksnys skatinant informacija grindžiamas diskusijas ir abipusį supratimą plėtros proceso klausimais.

Ateinančiu laikotarpiu bus aptariama, kokius tolesnius žingsnius reikia žengti plėtros šalių stojimo procese. Apčiuopiami rezultatai – geriausia ES plėtros politikos reklama. Sėkminga derybų su Kroatija pabaiga gali būti įtikinamas pavyzdys, panašiai kaip ir Pietryčių Europos ekonominis atsparumas ir konkretūs rezultatai sprendžiant pagrindinius klausimus, tokius kaip energijos tiekimas arba transporto tinklai. Svarbu paaiškinti visuomenei, kad įgyvendindama plėtros darbotvarkę ES gali pasiekti savo tikslus, susijusius su ekonomikos krize, darbo vietų kūrimu, aplinka ir klimato kaita, saugumu bei migracija, ir kartu paspartinti plėtros šalių reformų darbotvarkę, taip pat pagerinti jų piliečių gyvenimo sąlygas.

---

¹⁶ COM(2011) 290.

5. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Remdamasi pirmiau pateikta analize, Komisija daro tokias toliau nurodytas **išvadas** ir pateikia **rekomendacijas**.

1. Vykdydama plėtros politiką ES siekia išplėsti savo taikos, stabilumo, demokratijos ir gerovės erdvę. Plėtra naudinga visai ES, nes sutvirtėja jos pozicija sprendžiant pasaulinius uždavinius. Birželio mėn. Kroatijai baigus stojimo derybas, prasidėjo naujas Europos Sąjungos plėtros proceso etapas.
2. Pasitvirtino, kad plėtros politika – veiksminga visuomenės pokyčius skatinanti priemonė. Vykstant su stojimu susijusioms demokratinėms ir ekonominėms reformoms į ES jau įstojusiose ir narystei besirengiančiose šalyse įvyko išpūdingų pokyčių. Kroatijos pažanga nuo tada, kai šalis pradėjo siekti narystės – naujausias ES **gebėjimo paskatinti pokyčius** įrodymas.
3. Vykdydama plėtros politiką, grindžiamą atnaujintu konsensu dėl plėtros, kuri Europos Vadovų Taryba patvirtino 2006 m. gruodžio mėn., ES taiko griežtas **sąlygas** ir itin atidžiai stebi pažangą. Taip narystės siekiančios valstybės labai gerai jai pasirengia ir tai įstojus naudinga ir joms pačioms, ir ES.
4. Įvertinus derybose su Kroatija įgytą patirtį, ją bus galima pritaikyti per vykstančias ir būsimas derybas su kitomis šalimis. Todėl Komisija pasiūlys naują strategiją, kaip spręsti su teismų sistema ir pagrindinėmis teisėmis, teisingumu, laisve ir saugumu susijusius klausimus. Jie turėtų būti sprendžiami vos prasidėjus stojimo procesui, o derybos dėl atitinkamų skyrių turi būti pradėtos atsižvelgiant į veiksmų planus, kadangi joms pradėti būtini įtikinami rezultatai. Komisija visais proceso etapais reguliariai praneš apie šiose srityse padarytą pažangą atsižvelgdama į veiksmų planuose nustatytus orientyrus ir prireikus imsis reikiamų taisomųjų priemonių. Šis procesas bus remiamas PNNP lėšomis.
5. **Patikimas plėtros procesas**, suteikiantis aiškia stojimo perspektyvą pagal griežtas sąlygas, yra pagrindinis reformų plėtros šalyse skatinimo veiksnys; jam vykstant apčiuopiamų rezultatų piliečiams pasiekama vos šalims pradėjus siekti narystės ES. Sąlygos, pagal kurias siekiama narystės ES, yra stipri paskata vykdyti sudėtingas reformas. Be to, jos yra labai svarbios užtikrinant valstybių narių paramą plėtrai.
6. Sėkminga Kroatijos patirtis rodo kelią kitoms plėtros šalims. Pirmai Vakarų Balkanų šaliai įstojus į ES, regiono europinė ateitis tampa realybe.
7. **Teisinės valstybės** stiprinimas – daugumos plėtros šalių vis dar vienas svarbiausių uždavinių ir esminė sąlyga siekiant narystės ES. Komisija ir toliau daugiausia dėmesio skiria teismų sistemos ir viešojo administravimo reformai, kovai su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, be kitų dalykų, reguliariai stebėdama veiklą šiose srityse, palaikydama struktūrinį dialogą, vykdydama tarpusavio vertinimus, remdama institucijų stiprinimą, porinius projektus ir teikdama finansinę paramą.
8. Kai kuriose plėtros šalyse pastebėta neigiamų pokyčių **saviraiškos laisvės** srityje. Labai svarbu, kad plėtros šalys užtikrintų atvirą ir pliuralistinę žiniasklaidos aplinką, kurioje galėtų plėtotis kritiška ir nepriklausoma žurnalistika. Komisija atidžiai stebės

pokyčius šioje srityje ir toliau įtrauks šiuos klausimus į stojimo derybas, visų pirma į teismų sistemos ir pagrindinių teisių skyrių.

9. Regioninis bendradarbiavimas – susitaikymo ir integracijos į ES pagrindas – išlieka svarbiausiu stabilizacijos ir asociacijos proceso aspektu. Nors kai kuriose srityse regioninis bendradarbiavimas sustiprėjo, tam tikros, dažniausia dėl praeities konfliktų kylančios problemos, jį vis dar trukdo ir kenkia Vakarų Balkanų stabilumui. Šias problemas reikia nedelsiant spręsti. Svarbiausia – užtikrinti įtraukų regioninį bendradarbiavimą. Tai turėtų būti įmanoma, nepaisant nesutarimų dėl Kosovo, visoms šalims laikantis konstruktyvaus ir pragmatinio požiūrio.
10. Atitinkamos šalys turi ryžtingai išspręsti **dvišalius klausimus** laikydamosi geros kaimynystės principų ir atsižvelgdamos į bendrus ES interesus. Jie turėtų būti sprendžiami kuo anksčiau ir netrukdyti stojimo procesui. Dėl su dvišaliais klausimais susijusių kliūčių gali susilpnėti plėtros proceso gebėjimas paskatinti pokyčius. Komisija ragina atitinkamas ginčo šalis dėti visas pastangas siekiant išspręsti neišspręstus ginčus dėl sienų taikant nusistovėjusius principus ir priemones, be kita ko, prireikus klausimus perduodant Tarptautiniam Teisingumo Teismui. Toliau svarbu palaikyti gerus kaimyninius santykius. ES pasirengusi padėti ieškoti sprendimo būdų ir paremti susijusias iniciatyvas.
11. Teisės be vizų keliauti į ES suteikimas – visų plėtros šalių partnerių piliečiams labai svarbus rezultatas. **Vizų režimo liberalizavimas** – stojimo proceso dalis, ir šioje srityje padaryta tolesnė pažanga: 2010 m. gruodžio mėn. vizų režimas panaikintas Bosnijos ir Hercegovinos bei Albanijos piliečiams, abiem šalims įvykdžius nustatytas sąlygas. Komisija ragina Vakarų Balkanų šalių valdžios institucijas imtis visų būtinų priemonių, kad nebūtų piktnaudžiaujama beviziu režimu. Todėl Komisija sustiprino laikotarpio po vizų režimo liberalizavimo stebėjimą, taikydama dialogo su atitinkamomis šalimis priemones, įskaitant priemones piktnaudžiavimui ištaisyti.
12. Atsižvelgdama į Kosovo pažangą readmisijos ir grįžtančių asmenų reintegracijos srityje ir į 2010 m. gruodžio mėn. Tarybos išvadas, Komisija metų pabaigoje pradės dialogą dėl vizų su Kosovu. ES ir Turkija aktyviau bendradarbiauja vizų klausimais, Komisija su Turkija pradėjo dialogą dėl vizų, judumo ir migracijos ir nustatys konkrečias priemones, kurių turi imtis Turkija atsižvelgdama į būsimą vizų režimo liberalizavimą. Svarbu, kad Turkija imtųsi būtinų veiksmų greitai sudaryti readmisijos susitarimą ir užtikrinti, kad jis greitai įsigaliotų.
13. Po pasaulinės ekonomikos krizės plėtros šalių **ekonomika** jau pradeda **atsigauti**, nors ir netolygiai. Turkijos ekonomika po krizės išaugo ir toliau išpūdingai auga. Vis dėlto visoms plėtros šalims kyla didelių uždavinių. Nedarbas išlieka aukštas ir daugumoje šalių toliau auga. Siekiant užtikrinti ekonomikos atsigavimo tvarumą ir integracinį augimą, labai svarbu fiskalinis konsolidavimas, struktūrinė reforma ir verslo aplinkos gerinimas, be kitų dalykų, stiprinant teisinę valstybę ir vykdant darbo rinkos reformą. Todėl Komisija ragina plėtros šalis vykdant reformas vadovautis strategijoje „**Europa 2020**“ nustatytais tikslais.
14. 2011 m. gruodžio mėn. Komisija pateiks pasirengimo narystei **finansinės paramos** teikimo pagal 2014–2020 m. daugiametę finansinę programą nuostatas, remdamasi teigiama dabartinės priemonės taikymo patirtimi. Atsižvelgdama į šią patirtį Komisija geriau susies finansinę paramą su plėtros strategijoje nustatytais

prioritetais, daugiau dėmesio skirs socialinei ir ekonominei plėtrai, didins paramos lankstumą ir supaprastins taisykles.

15. **Visuomenės palaikymas** – svarbus plėtros politikos sėkmės veiksnys. Todėl valstybių narių ir plėtros šalių nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios institucijos visų pirma yra atsakingos už informavimo ir komunikavimo veiklą, kuria siekiama šio tikslo. Komisija pasirengusi remti informacija grindžiamas viešas diskusijas plėtros proceso klausimais teikdama lengvai suprantamą faktinę informaciją. Komisija skatina pilietinės visuomenės aktyvumą, nes tai – esminis veiksnys užtikrinant demokratiją, taip pat plėtojant informacija grindžiamas diskusijas ES plėtros klausimais.
16. Komisija priėmė palankią nuomonę dėl **Kroatijos** įstojimo į ES 2013 m. liepos 1 d. Derybos baigtos, nes Kroatija pasiekė likusių sričių baigiamuosius orientacinius tikslus, be kita ko, ir nustatytuosius sunkiuose derybų skyriuose, kaip antai teismų sistema ir pagrindinės teisės bei konkurencijos politika. Kroatijai reikia toliau įtvirtinti reformas atsižvelgiant į per stojimo derybas prisiimtus įsipareigojimus. Komisija atidžiai stebės, kaip Kroatija toliau rengiasi prisiimti narystės įsipareigojimus po įstojimo. Tikimasi, kad Kroatija toliau remis kitų Vakarų Balkanų šalių stojimo procesą.
17. Dinamiška ekonomika ir svarbus vaidmuo regione nulemia, kad **Turkija** yra viena iš svarbiausių šalių Europos Sąjungai. Tai patvirtino pastarojo meto politiniai ir ekonominiai įvykiai regione ir pasaulyje. Turkija tęsė su ES susijusias reformas, tačiau dar reikia nemažų tolesnių pastangų, be kita ko, siekiant užtikrinti svarbiausias pagrindines teises. Deja, jau daugiau nei metus nepasistūmėta stojimo derybose. Komisija parengs atnaujintą aiškią ES ir Turkijos santykių darbotvarkę, pagal kurią bus toliau remiamos reformos, visų pirma įtraukus konstitucinės reformos procesas ir ekonominė integracija. Ši darbotvarkė galėtų apimti daug bendro intereso sričių, įskaitant politines reformas, dialogą užsienio politikos klausimais, derinimą su ES *acquis*, vizas, judumą ir migraciją, energetiką, kovą su terorizmu, prekybą ir dalyvavimą ES programose. Šalis visapusiškai ir veiksmingai prisidės prie ES veiklos, tik jeigu ji aktyviai sieks patikimos stojimo perspektyvos.

Komisija susirūpinusi dėl pastaruju metu Turkijos ir Kipro santykiuose įsivyravusios įtampos. Ji primena, kad Taryba yra paraginusi susilaikyti nuo bet kokių grasinimų, nesutarimų ar veiksmų, kurie galėtų padaryti neigiamą poveikį geriems kaimyniniams santykiams ir taikaus ginčų dėl sienos sprendimo procesui. ES taip pat yra pabrėžusi, kad ES valstybės narės turi visas suverenias teises sudaryti dvišalius susitarimus pagal ES *acquis* ir tarptautinę teisę, įskaitant JT jūrų teisės konvenciją.

ES ne kartą yra pabrėžusi, kad Turkija turi nedelsdama užtikrinti visišką, nediskriminacinį Asociacijos susitarimo papildomo protokolo įgyvendinimą ir padaryti pažangą normalizuodama dvišalius santykius su Kipro Respublika. Tai galėtų smarkiai paskatinti stojimo procesą. ES toliau stebės ir peržiūrės pažangą sprendžiant į 2005 m. rugsėjo 21 d. deklaraciją įtrauktus klausimus pagal atitinkamas Tarybos išvadas. Nesant pažangos, Komisija rekomenduoja ES išlaikyti nuo 2006 m. taikomas priemones.

18. Kalbant apie **Kipro klausimą**, Kipro graikų ir turkų bendruomenių lyderiai aktyviau vykdo derybas dėl visapusio susitarimo, prižiūrint Jungtinėms Tautoms. Komisija labai remia jų pastangas ir teikia technines konsultacijas tais klausimais, kurie priklauso ES kompetencijai. Komisija ragina abu lyderius dabar surasti būtiną kompromisą, kad derybos būtų sėkmingai baigtos, taip pat ragina visus jose dalyvaujančius veikėjus sutelkti pastangas ir dėmesį į visapusišką Kipro klausimo sprendimą. Aktyviai vykstant deryboms dėl Kipro klausimo, labai svarbu, kad visos atitinkamos derybų šalys laikytųsi santūrumo ir užtikrintų teigiamą aplinką, kurioje būtų lengviau sėkmingai baigti procesą, taip jos konkrečiai prisidėtų prie visapusio klausimo sprendimo.
19. Įsibėgėja **Islandijos** stojimo procesas, pradėtos derybos dėl specifinių *acquis* skyrių. Šalies integracijos į ES lygis jau aukštas daugelyje politikos sričių ir tai didelis pranašumas. Komisija atsižvelgia į Islandijos ypatumus ir lūkesčius, visiškai laikydama si nustatytos stojimo derybų strategijos ir paisydama Sąjungos *acquis* principų ir derybų nuostatų. Komisija viešoms diskusijoms Islandijos stojimo klausimais toliau teiks faktinę informaciją apie narystę ES.
20. **Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija** toliau pakankamai gerai atitinka politinius kriterijus. Padaryta tam tikra pažanga vykdamas svarbiausias reformas. Vis dėlto dar reikia spręsti šiuos svarbius uždavinius: priimtų teisės aktų įgyvendinimas, saviraiškos laisvės užtikrinimas žiniasklaidoje, teismų nepriklausomumo stiprinimas, viešojo administravimo reforma, kova su korupcija.

Komisija pakartoja savo rekomendaciją pradėti stojimo į Europos Sąjungą derybas su buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija. Komisija taip pat pakartoja savo pasiūlymą nebedelsiant pradėti antrąjį asociacijos proceso etapą, kaip nustatyta Stabilizacijos ir asociacijos susitarime.

Labai svarbu išsaugoti gerus kaimyninius santykius, įskaitant būtinybę rasti suderintą ir abiem pusėms priimtą sprendimą dėl pavadinimo, prižiūrint JT. Nereikėtų prarasti dar vienerių metų.

21. **Juodkalnija** sėkmingai sprendė 2010 m. ES nustatytus pagrindinius prioritetinius klausimus, pagal kuriuos nustatytos sąlygos pradėti stojimo derybas. Šalyje sustiprėjo nacionalinis sutarimas dėl Europos integracijos. Atsižvelgdama į padarytą pažangą, Komisija mano, kad Juodkalnija pasiekė būtiną atitikties narystės kriterijams lygmenį, visų pirma Kopenhagos politiniams kriterijams. Vis dėl to labai svarbu išlaikyti reformų tempą, ypač daug dėmesio skiriant teisės aktų įgyvendinimui ir teisinės valstybės stiprinimo politikai. Todėl Komisija ketina pasiūlyti Juodkalnijai taikyti naują derybų dėl teismų sistemos ir pagrindinių teisių, taip pat teisingumo, laisvės ir saugumo skyrių strategiją, kaip nurodyta 4 punkte.

Šiomis aplinkybėmis ir atsižvelgdama į 2010 m. gruodžio mėn. Tarybos išvadą, Komisija rekomenduoja pradėti stojimo derybas su Juodkalnija.

22. Per praėjusius metus **Albanijos** vidaus politinę padėtį iš esmės temdė valdančiosios daugumos ir opozicijos prieita politinė aklavietė ir tolesnė konfrontacija. Dabar labai svarbu, kad, atsižvelgiant į teigiamus pastarojo meto pokyčius, Albanijos politinės jėgos atkurtų ir nuolat palaikytų politinį dialogą, kad būtų užtikrintas pagrindinių demokratinų institucijų veikimas, gerinama rinkimų sistema ir įgyvendinamos

esminės reformos. Komisija ragina pagrindinius veikėjus drauge nustatyti konkrečius metodus, kaip spręsti vidaus nesutarimus, kad šalis galėtų siekti europinės perspektyvos.

23. Šiandien Komisija pateikė savo nuomonę dėl **Serbijos** narystės prašymo. Komisija rekomenduoja Tarybai suteikti Serbijai šalies kandidatės statusą, atsižvelgiant į iki šiol padarytą pažangą ir darant prielaidą, kad Serbija atnaujins dialogą su Kosovu ir vadovaudamasi geros valios principais sparčiai imsis įgyvendinti iki šiol pasiektus susitarimus.

Serbija padarė nemažą pažangą pakankamai vykdydama 1993 m. Kopenhagoje Europos Vadovų Tarybos nustatytus politinius kriterijus ir stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygas; svarbu šią pažangą tęsti ir rasti praktinius su Kosovu susijusių problemų sprendimus.

Todėl Komisija rekomenduoja, kad derybos dėl Serbijos stojimo į Europos Sąjungą būtų pradėtos kai tik ji padarys tolesnę nemenką pažangą siekdama šio pagrindinio prioriteto:

- imtis tolesnių santykių su Kosovu normalizavimo veiksmų laikantis stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygų – visiškai gerbti įtraukus regioninio bendradarbiavimo principus; visiškai gerbti Energijos bendrijos sutarties nuostatas; rasti telekomunikacijų srities ir diplomų tarpusavio pripažinimo sprendimų; vadovaujantis geros valios principais įgyvendinti visus iki šiol pasiektus susitarimus; aktyviai bendradarbiauti su EULEX, kad ji galėtų vykdyti savo funkcijas visose Kosovo dalyse.

Komisija pateiks ataskaitą, kurioje įvertins, kaip Serbija įgyvendina pirmiau nurodytą pagrindinį prioritetą, kai tik šalis padarys pakankamą pažangą.

24. ES toliau remis **Belgrado ir Prištinos dialogą**, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas, siekiama pažangos kelyje į ES ir gerinamos žmonių gyvenimo sąlygos. Iki šiol pasitvirtino, kad dialogas – vertinga priemonė abiejų jo šalių nesutarimams spręsti, jam vykstant pasiekta keletas susitarimų tokiose srityse kaip laisvas prekių ir asmenų judėjimas, civilinės būklės registras ir kadastras.

25. Užsitęsęs rinkimų procesui **Kosove**, per metus padaryta nedidelė pažanga vykdomant reformų darbotvarkę. Prezidentas ir vyriausybė parodė esantys išsipareigoję siekti Kosovo europinės perspektyvos. Atsižvelgiant į tai, pradėtos kai kurios pradinės reformos. Pagrindiniai uždaviniai tebėra kova su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, taip pat viešojo administravimo stiprinimas. Komisija siūlo su Kosovu užmegzti struktūrinį dialogą teisinės valstybės klausimais, kad būtų sprendžiami šie uždaviniai ir remiama teismų sistemos reforma.

Kosovo pietuose gyvenančių serbų integracija pagerėjo, tačiau šiaurinėje šalies dalyje padidėjo įtampa. Šiaurinės dalies gyventojai taip pat turi pasinaudoti europine perspektyva. Todėl Komisija pabrėžia, kad Kosovui svarbu pradėti įgyvendinti išsamią šiaurės problemoms spręsti skirtą darbotvarkę.

Komisija toliau remis Kosovo pastangas artinant europinę perspektyvą, visų pirma vizų srityje, siekiant sudaryti prekybos susitarimą, taip pat remis Kosovo dalyvavimą

ES programose, kaip numatė savo 2009 m. komunikate. Todėl Komisija peržiūrės savo 2009 m. komunikatą siekdama užtikrinti, kad Kosovas galėtų daugiau naudotis stojimo į ES proceso priemonėmis. Komisija ragina dėti pastangas pašalinti nesutarimų dėl Kosovo statuso keliamas kliūtis plėtoti ES ir Kosovo santykius.

26. **Bosnijoje ir Hercegovinoje** tęsiasi politinė ir institucinė stagnacija, kuri toliau trikde valstybės veikimą ir kliudė įgyvendinti su ES susijusias reformas. Aktualus prioritetas – suformuoti valstybinio lygmens vyriausybę, kad būtų užtikrintas veiksmingas valstybės valdymas. Kad pasistūmėtų kelyje į ES, šaliai vis dar reikia iš dalies pakeisti savo Konstituciją pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą dėl etninės diskriminacijos atstovaujant valstybės institucijose, taip pat priimti valstybės pagalbos įstatymą. Taip pat tebereikia priimti gyventojų surašymo įstatymą. Dalyvaudama struktūriniame dialoge teisingumo klausimais, kuris vykdomas kaip stabilizacijos ir asociacijos proceso priemonė, šalis eina teisinga kryptimi: palaiko dialogą ir ieško kompromiso, taip pat daug dėmesio skiria ES darbotvarkei.

Tebėra labai svarbu siekti tolesnės pažangos įgyvendinant nustatytus tikslus ir sąlygas, kad būtų uždarytas Vyriausiojo įgaliotinio biuras (VĮB). Paskyrus pirmą vieną ES įgaliotinį Bosnijoje ir Hercegovinoje sustiprintas ES dalyvavimas ir parama šaliai, siekiančiai atsisakyti tarptautinės priežiūros ir kurti savo pačios ateitį Europoje, kaip nustatyta 2011 m. kovo mėn. Tarybos išvadose.

27. ES plėtros politika paskatino didelius **demokratinus ir ekonominius pokyčius** narystės siekiančiose šalyse. Praėjusių metų rezultatai patvirtina patikimos plėtros politikos vertę. Kita vertus, jeigu trūksta politinės valios ir ryžto siekti konkrečių rezultatų, stojimo procese pažangos nebus ir jis gali įstrigti. Vykdydamos sudėtingas reformas stabilios, geriau pasirengusios ir labiau klestinčios plėtros šalys priartėja prie ES.

1 PRIEDAS

Komisijos nuomonių dėl Serbijos narystės ES prašymų išvados ir rekomendacijos

Atsižvelgiant į svarbias per pastaruosius metus įvykdytas reformas Serbija padarė didelę pažangą tenkindama 1993 m. Europos Vadovų Tarybos Kopenhagoje nustatytus kriterijus, susijusius su institucijų, užtikrinančių demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises ir pagarbą mažumoms bei jų apsaugą, stabilumu, ir stabilizacijos bei asociacijos proceso sąlygas. Serbijoje veikia visapusiška konstitucinė, teisės aktų ir institucinė sistema, kuri apskritai atitinka Europos ir tarptautinius standartus. Šios kadencijos parlamentas gerokai veiksmingiau vykdo teisėkūros veiklą. Teisinės valstybės teisinė ir institucinė sistema yra visapusiška, įskaitant kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu sritis, kuriose pasiekta pirminių rezultatų. Žmogaus teisių ir mažumų apsaugos teisinė sistema gerai išplėta ir pradėta įgyvendinti. Serbija pasiekė visiškai patenkinamą bendradarbiavimo su TBTV lygmenį ir vis aktyviau puoselėja susitaikymą regione. Serbija pritarė dialogui su Kosovu ir dalyvavo jame, kad palengvintų žmonių gyvenimą; dėl to sudaryta keletas susitarimų (dėl laisvo asmenų ir prekių judėjimo, civilinės būklės registro ir kadastro) ir Serbija jau ėmėsi pirmų veiksmų, kad juos įgyvendintų.

Kalbant apie ekonominius kriterijus, Serbija padarė didelę pažangą kurdama veikiančią rinkos ekonomiką ir pasiekė tam tikrą makroekonominio stabilumo laipsnį nepaisant pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų restruktūrizuota ekonomika ir pagerinta verslo aplinka; visų pirma reikia stiprinti teisinę valstybę ir šalinti biurokratinės kliūtis, didinti konkurenciją ir privačiojo sektoriaus vaidmenį ir spręsti darbo rinkos suvaržymo problemą. Kad vidutinės trukmės laikotarpiu Serbija galėtų atlaikyti konkurencijos spaudimą ir rinkos jėgų veikimą Sąjungoje, ji turi vykdyti struktūrines reformas didindama ūkio gamybinius pajėgumus ir kurdama užsienio investicijoms palankią aplinką.

Serbijos įsipareigojimų pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą ir laikinąjį susitarimą vykdymo rezultatai yra geri.

Serbija vidutinės trukmės laikotarpiu gebėtų prisiimti narystės įsipareigojimus beveik visose *acquis* srityse, su sąlyga, kad būtų toliau vykdomas derinimas ir dedamos pastangos užtikrinti teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą. Ypač daug dėmesio reikia skirti žemės ūkiui ir kaimo plėtrai, teismų sistemai ir pagrindinėms teisėms, teisingumui, laivei, saugumui ir finansų kontrolei. Aplinkos ir klimato kaitos srityje visiška atitiktis *acquis* galėtų būti pasiekta tik ilguoju laikotarpiu, tam reikėtų didesnių investicijų.

Remiantis pirminėmis prognozėmis Serbijos įstojimas turėtų ribotą bendrą poveikį Europos Sąjungos politikai ir neturėtų įtakos Sąjungos gebėjimui vystytis ir stiprinti savo vystymąsi.

Komisija rekomenduoja Tarybai suteikti Serbijai šalies kandidatės statusą, atsižvelgiant į iki šiol padarytą pažangą ir darant prielaidą, kad Serbija atnaujins dialogą su Kosovu ir vadovaudamasi geros valios principais sparčiai imsis įgyvendinti iki šiol pasiektus susitarimus.

Serbija padarė nemažą pažangą pakankamai vykdydama 1993 m. Kopenhagoje Europos Vadovų Tarybos nustatytus politinius kriterijus ir stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygas; svarbu šią pažangą tęsti ir rasti praktinius su Kosovu susijusių problemų sprendimus.

Todėl Komisija rekomenduoja, kad derybos dėl Serbijos stojimo į Europos Sąjungą būtų pradėtos kai tik ji padarys tolesnę nemenką pažangą siekdama šio pagrindinio prioriteto:

- imtis tolesnių santykių su Kosovu normalizavimo veiksmų laikantis stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygų – visiškai gerbti įtraukaus regioninio bendradarbiavimo principus; visiškai gerbti Energijos bendrijos sutarties nuostatas; ieškoti telekomunikacijų srities ir diplomų tarpusavio pripažinimo sprendimų; vadovaudamasi geros valios principais įgyvendinti visus iki šiol pasiektus susitarimus; aktyviai bendradarbiauti su EULEX, kad ji galėtų vykdyti savo funkcijas visose Kosovo dalyse.

Komisija pateiks ataskaitą, kurioje įvertins, kaip Serbija įgyvendina pirmiau nurodytą pagrindinį prioritetą, kai tik šalis padarys pakankamą pažangą.

Serbija raginama išlaikyti reformų tempą siekiant būtinos narystės kriterijų atitikties, visų pirma susijusios su teisine valstybe, ir tęsti konstruktyvų regioninį bendradarbiavimą ir stiprinti dvišalius santykius su kaimyninėmis šalimis. Tikimasi, kad bus įgyvendinamas laikinasis susitarimas ir Stabilizacijos ir asociacijos susitarimas (jam įsigaliojus). Komisija toliau rems šiuos veiksmus naudodama PNPP finansinę priemonę.

2 PRIEDAS

Išvados dėl Kroatijos, buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Juodkalnijos, Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Kosovo¹⁷, Turkijos ir Islandijos

Kroatija

Kroatijai pasiekus likusių sričių baigiamuosius orientacinius tikslus, 2011 m. birželio mėn. baigtos stojimo derybos. Dabar Kroatija turi remtis aukštu suderinimo lygiu ir įvykdyti likusias užduotis prieš įstojimą. Šioje pažangos ataskaitoje apžvelgiami Komisijos stebėjimo, kaip Kroatija vykdo visus stojimo derybose prisiimtus įsipareigojimus ir jos tolesnio rengimosi prisiimti narystės įsipareigojimus po įstojimo, rezultatai.

Kroatija toliau atitinka **politinius kriterijus**. Visose srityse, įskaitant teisinę valstybę, padaryta didelė pažanga ir jau matomi konkretūs rezultatai. Reikia toliau stengtis įtvirtinti šiuos rezultatus.

Dar labiau sustiprėjo **demokratija ir teisinė valstybė**. *Vyriausybė* ir *parlamentas* toliau dirba veiksmingai. Vykdamas *viešojo administravimo* reformą reikia daugiau pastangų užtikrinti veiksmingą teisinės sistemos įgyvendinimą, kad būtų sukurta šiuolaikiška, patikima, nuo politikos atsieta ir į piliečių interesus atsižvelgianti valstybės tarnyba.

Kroatija padarė nemažą pažangą *teismų sistemos* srityje. Naujais teisės aktais dar padidintas teismų nepriklausomumas, priimtose priemonės teismų sistemos veiksmingumui padidinti. Įdiegta nauja teismo pareigūnų skyrimo sistema. Dar yra spęstinių uždavinių: visų pirma reikia padidinti teismų veiksmingumą ir užtikrinti praktinį naujų priemonių, susijusių su teismų sistemos nepriklausomumu, nešališkumu ir atskaitomybe, įgyvendinimą. Padaryta pažanga nešališkai nagrinėjant karo nusikaltimų bylas. Keturioms specialioms karo nusikaltimų kolegijoms suteikta išskirtinė kompetencija nagrinėti visas naujas bylas, taip pat turėtų būti dar labiau sustiprintas jų vaidmuo nagrinėjant bylas, kuriose dar nepriimtas sprendimas. Teisingumo ministerija priėmė strategiją, kuria sprendžiama nebaudžiamumo problema, visų pirma tose bylose, kuriose nukentėjusieji – etninei serbų grupei priklausiantys asmenys arba kuriose padarius nusikaltimus įtariami buvę Kroatijos saugumo pajėgų nariai.

Didelė pažanga padaryta *kovojant su korupcija*. Sparčiau kovojama su korupcija ir tai jau duoda teigiamų rezultatų: patobulinti teisės aktai ir sustiprinti atitinkamų valdžios institucijų gebėjimai. Reikia pasiekti daugiau konkrečių rezultatų, patvirtinančių, kad veiksmingai nagrinėjamos korupcijos bylos, visų pirma aukšto lygio ir vietos lygmens pareigūnų korupcijos, taip pat su viešaisiais pirkimais ir teismais susijusios korupcijos bylos. Reikia įgyti daugiau patirties praktiškai įgyvendinant priimtą naują prevencinę teisinę sistemą ir dar labiau sustiprinti įgyvendinamąsias struktūras.

Žmogaus teisės iš esmės tinkamai užtikrinamos, tolesnė pažanga padaryta **žmogaus teisių ir mažumų apsaugos srityje**. Kroatija toliau ėmėsi įvairių priemonių visuomenės informuotumui didinti ir žmogaus teisių apsaugai pagerinti. Kalbant apie teisės kreiptis į teismą užtikrinimą, toliau gerėjo įstatymo dėl teisinės pagalbos įgyvendinimas, visų pirma supaprastinus procedūras. Vertinant *kalėjimų sistemą*, esamos kalinimo ir sulaikymo įstaigos toliau gerintos, tačiau Kroatijos kalėjimai vis dar perpildyti. Ombudsmenas toliau gauna skundų dėl

---

¹⁷ Pagal JT Saugumo tarybos rezoliuciją 1244/99.

netinkamo elgesio, susijusio su policijos pareigūnų neproporcingos jėgos naudojimu – šią problemą reikia tinkamai spręsti.

Kroatijos teisėje nustatyta *saviraiškos laisvė*, įskaitant žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą, iš esmės gerbiama. Toliau didintas žiniasklaidos priemonių nuosavybės skaidrumas, tačiau nedidelė pažanga padaryta tiriant ankstesnių metų bylas dėl su korupcijos ir organizuotų nusikaltimų bylomis dirbančių žurnalistų bauginimo. Vis dėlto naujų bylų nedaug. Tiriamajai žurnalistikai ypač trukdo ekonominis spaudimas. Tebėra problemų dėl politinio kišimosi vietos lygmeniu. Nuolatinio dėmesio reikia *susirinkimų laisvės* užtikrinimui, visų pirma demonstracijų valdymui.

Tam tikra pažanga padaryta užtikrinant *moterų teises ir lyčių lygybę*. Vis dėlto moterų padėtis darbo rinkoje nedaug pasikeitė, o bedarbių moterų procentinis dydis tebėra aukštas. Užtikrinant *vaiko teises* pažanga nedidelė. Vaikų ombudsmenas aktyviau dalyvauja, kai atitinkamos valdžios institucijos tinkamai nesprenžia smurto prieš vaikus atvejų.

Padaryta nedidelė pažanga užtikrinant socialiai *pažeidžiamų grupių ir neįgaliųjų* įtrauktį. Stiprinami Neįgaliųjų ombudsmeno tarnybos gebėjimai. Teisių į išmokas nustatymo kriterijai taikomi nevienodai, o konkrečios teisės reglamentuojamos pavienių teisės aktų. Lėtai pereinama nuo globos įstaigų prie bendruomeninių slaugos tarnybų. Profesinių sąjungų teisės iš esmės gerbiamos.

Kroatija jau pasiekia konkrečių *kovos su diskriminacija* įstatymo įgyvendinimo rezultatų. Imtasi įvairių informuotumo didinimo priemonių, sustiprinti Žmogaus teisių ombudsmeno tarnybos gebėjimai. Teisėsaugos įstaigos pradėjo keletą bylų pagal teisės aktus dėl neapykantos sukeltų nusikaltimų. Vis dėlto reikia daugiau konkrečių rezultatų, taip pat reikia spręsti visuomenės homofobinių ir ksenofobinių nuotaikų problemą.

Padaryta tam tikra pažanga užtikrinant *pagarbą mažumoms ir jų apsaugą, taip pat kultūrinės teises*. Kroatijos aukšto lygio pareigūnai toliau viešino savo pasirengimą užtikrinti mažumų teises ir remti jų įsitvirtinimą visuomenėje. Mažumų organizacijoms užtikrintas finansavimas. Policija geriau tiria išpuolius prieš mažumas. Imtasi priemonių, kad būtų įgyvendintos konstitucinio akto dėl nacionalinių mažumų teisių užimtumo nuostatos, priimtas mažumų užimtumo didinimo veiksmų planas – jį dabar reikia įgyvendinti. Vis dėlto Kroatijai reikia toliau puoselėti toleranciją mažumoms, ypač Kroatijos serbams. Toliau buvo diskriminacijos atvejų, visų pirma vietos lygmens viešajame sektoriuje. Pagerėjo romų mažumos švietimas, būtent ikimokyklinis ugdymas. Toliau gerinta kai kurių romų gyvenviečių infrastruktūra. Romų bendruomenės dalyvavimas švietimo sistemoje tebekelia problemų. Patys romai gali geriau pasinaudoti jiems skirtomis priemonėmis. Tebekyla problemų romams siekiant gauti tinkamą būstą, naudotis socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros paslaugomis, o jų nedarbo lygis itin aukštas.

Nemaža pažanga padaryta sprendžiant *pabėgėlių grįžimo* klausimus. Pabėgėliai tebegrįžta į Kroatiją. Padaryta pažanga sprendžiant aprūpinimo būstu problemas, būtent suteikiant gyvenamąją vietą pagal grįžtančiųjų aprūpinimo būstu programas. Be to, sumažinta neišnagrinėtų skundų dėl atmestų būsto rekonstrukcijos prašymų. Padaryta pažanga rekonstruojant likusį nekilnojamąjį turtą. Toliau įgyvendinamas sprendimas dėl teisių į pensiją patvirtinimo. Vis dėlto Kroatijai reikia pasistūmėti suteikiant būstą apytikriai 2 500 likusių prašymus pateikusių asmenų. Reikia sparčiau sudaryti būtinas ekonomines ir socialines ilgalaikio pabėgėlių grįžimo sąlygas.

Regioninių klausimų ir tarptautinių įsipareigojimų srityje Kroatija toliau bendradarbiauja su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiamai Jugoslavijai (TBTBJ). Vyriausybės sukurta speciali tarpžinybinė darbo grupė atlikdama tyrimą, kuriuo siekiama surasti TBTBJ prokuroro tarnybos prašomus dingusius artilerijos dokumentus arba nustatyti, kas su jais atsitiko, išnagrinėjo svarbias naujas galimybes. Vis dėlto Kroatija nesugebėjo pateikti išsamios ataskaitos dėl dingusių karinių dokumentų. Be to, politiniai lyderiai turėtų vengti pareiškimų ir priemonių, kurie verstų suabejoti susitaikymo svarba arba poreikiu įvykdyti teisingumą vykdant baudžiamąjį persekiojimą už karo nusikaltimus.

Nemenka pažanga padaryta *Sarajevo deklaracijos procese*. Po 2011 m. birželio ir rugsėjo mėn. susitikimų Bosnija ir Hercegovina, Kroatija, Juodkalnija ir Serbija susitarė dėl kelių klausimų, be kita ko, dėl bendros deklaracijos, pasirašytinos 2011 m. lapkričio mėn. Belgrade vyksiančioje ministrų konferencijoje, teksto.

Liepos mėn. Kroatijos vyriausybė priėmė ir parlamentui priimti perdavė deklaraciją dėl Europos vertybių Pietryčių Europoje propagavimo, kurioje įtvirtintas Kroatijos įsipareigojimas siekti, kad nuo pat stojimo proceso pradžios iki įsigaliojant stojimo sutarčiai dvišaliai klausimai, pavyzdžiui, sienų klausimai, netrukdytų šalims kandidatėms stoti į ES.

Kroatija toliau aktyviai dalyvavo regioninėse iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS). Toliau plėtojami dvišaliai santykiai su kitomis plėtros šalimis, įskaitant Serbiją, ir kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis, tačiau kai kuriems klausimams reikia nuolatinio dėmesio, visų pirma reikia bendradarbiauti tiriant karo nusikaltimus ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą už juos. Įsigaliojus Tarptautinio arbitražo dėl sienos susitarimui, dar pagerėjo santykiai su *Slovėnija*.

2010 m. ir pirmąjį 2011 m. ketvirtį Kroatijos **ekonomika** vis dar patyrė nuosmukį, nors ES ir kitų prekybos partnerių ekonomika atsigavo. Tačiau nuo pavasario daugėja ekonominės veiklos suaktyvėjimo požymių. Toliau augo nedarbas, valstybės biudžeto deficitas ir skola. Didelė užsienio skola tebėra pagrindinis ekonomikos pažeidžiamumo veiksnys.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Kroatija yra veikiančios rinkos ekonomikos šalis. Kroatija turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje, jei ryžtingai įgyvendins išsamią reformų programą, kad sumažintų struktūrinius trūkumus.

Išsaugotas bendras politinis konsensusas dėl rinkos ekonomikos pagrindų. Atsižvelgiant į esamus suvaržymus, iš esmės vykdoma tinkama makroekonominė politika siekiant spręsti nuosmukio sukeltas problemas. Centriniam bankui pavyko išlaikyti valiutos kurso ir finansinį stabilumą ir kartu vykdyti prisitaikymu grindžiamą pinigų politiką, kai pagrindinė infliacija išliko žema. Bankų sektorius išliko atsparus sukrėtimams. Fiskalinėje srityje valdžios institucijos stengėsi suvaldyti didėjantį deficitą apribodamos išlaidas. Siekiant užtikrinti vidutinės trukmės fiskalinį stabilumą pagerinta biudžeto sistema. Didėjant eksportui ir dėl sumažėjusios vidaus paklausos sumažėjus importui, toliau mažėjo einamosios sąskaitos deficitas. Tam tikra pažanga, nors ir netolygi, padaryta įgyvendinant struktūrines reformas pagal Ekonomikos atgaivinimo programą.

Tačiau struktūrinės reformos apskritai vykdytos vis dar lėtai, ypač kiek tai susiję su privatizacija ir nuostolingai veikiančių bendrovių restruktūrizavimu. Investicinį klimatą toliau neigiamai veikė didelė reguliavimo našta, administracinių sprendimų nuspėjamumas, visų pirma vietos lygmeniu, ir daug nemokestinių rinkliavų. Suplanuotos itin nelaksčios darbo

rinkos reformos buvo labai ribotos ir jau taip žemas užimtumo bei darbo jėgos aktyvumo lygis dar labiau sumažėjo. Socialiniai pervedimai sudaro palyginti didelę viešųjų biudžetų dalį ir tebebuvo prastai orientuoti. Atsižvelgiant į poreikį užtikrinti vidutinės trukmės fiskalinį stabilumą galėtų būti dar pagerintas biudžetinis procesas. Tebėra labai svarbu padidinti viešųjų išlaidų veiksmingumą.

Kalbant apie Kroatijos **gebėjimą prisiimti narystės įsipareigojimus**, toliau tinkamai rengtasi atitikti ES reikalavimus, daugumos sektorių suderinimo su ES taisyklėmis lygis yra aukštas. Daugumoje sričių padaryta tolesnė pažanga, be kita ko, ir skyriuose, kuriuose suderinimo lygis jau yra aukštas. Reikia daugiau pastangų tam tikrose srityse, kad būtų sustiprinti administraciniai gebėjimai, kurių reikia siekiant tinkamai įgyvendinti *acquis*. Toliau sklandžiai įgyvendintas Stabilizacijos ir asociacijos susitarimas.

Padaryta nemaža pažanga *laisvo prekių judėjimo* srityje. Šio skyriaus suderinimo su *acquis* lygis labai geras. Vis dėlto reikia tolesnių pastangų, visų pirma susijusių su likusių horizontaliųjų teisės aktų taisymu ir pagal naują ir senąjį metodą parengtais produktais reglamentuojančiais teisės aktais, kad nacionaliniai teisės aktai visiškai atitiktų *acquis*.

Pažanga nuolat daryta *laisvo darbuotojų judėjimo* srityje, tinkamai rengiamasi taikyti *acquis*. Nuolatinio dėmesio reikia administracinių gebėjimų koordinuoti socialinės apsaugos sistemas stiprinimui.

Tolesnė pažanga padaryta *įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* srityje, kurioje apskirtai suderinimo su *acquis* lygis patenkinamas. Norint pabaigti derinimą, reikia dirbti toliau: įtvirtinti profesinių kvalifikacijų tarpusavio pripažinimą, perkelti ir įgyvendinti Paslaugų direktyvą, taip pat toliau stiprinti pašto paslaugų reguliavimo institucijos administracinius gebėjimus.

Tolesnė pažanga padaryta *laisvo kapitalo judėjimo* srityje, susijusi su mokėjimo paslaugų, kapitalo judėjimo liberalizavimo ir kovos su pinigų plovimu *acquis*. Teisės aktų derinimas beveik baigtas.

Toliau daryta pažanga *viešųjų pirkimų* srityje. Vyksta ir beveik baigiamas derinimas su *acquis*. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas antrinės teisės aktų derinimui su nauju viešųjų pirkimų įstatymu, taip pat šio sektoriaus institucijų stiprinimui nuolat rengiant mokymus darbuotojams ir tobulinant jų profesinę kvalifikaciją.

Pažanga padaryta *bendrovių teisės* srityje. Tinkamai vyksta derinimas su *acquis*. Tolesnė pažanga padaryta *intelektinės nuosavybės teisės* srityje, pasiektas labai aukštas suderinimo su *acquis* lygis. Toliau reikia didinti visuomenės informuotumą apie intelektinės nuosavybės teises.

Didelė pažanga padaryta *konkurencijos politikos* srityje, visų pirma patvirtinus laivų statyklų restruktūrizavimo planus. Vis dėlto nepasirašyta nė viena privatizavimo sutartis. Pasiiektas aukštas teisės aktų suderinimo lygis. Reikia toliau siekti pagerinti Kroatijos konkurencijos agentūros sprendimų dėl kartelių vykdymo užtikrinimą įsigaliojus naujam konkurencijos įstatymui.

Nemaža pažanga padaryta *finansinių paslaugų* srityje derinant teisės aktus ir stiprinant administracinius gebėjimus. Suderinimo lygis aukštas.

Kroatija padarė nemažą pažangą *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityje* ir pasiekė aukštą suderinimo su *acquis* lygį. Reikia toliau užtikrinti visų elektroninių ryšių rinkų segmentų liberalizavimą ir skatinti visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą.

Nemaža pažanga padaryta *žemės ūkio ir kaimo plėtros srityje*, visų pirma steigiant mokėjimo agentūrą ir diegiant integruotą administravimo ir kontrolės sistemą, taip pat bendrosios rinkos organizavimo srityje. Apskritai parengiamieji darbai vyksta tinkamai. Kroatijai reikia toliau daug dirbti visose šiose srityse, kad įdiegtos sistemos veiktų visu pajėgumu ir būtų suderinamos. Be to, būtina žemės ūkio paramos sistemas toliau derinti su *acquis*. Kroatijai nedelsiant reikia padidinti kaimo plėtros lėšų įsisavinimo gebėjimus.

Nemaža pažanga padaryta *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos srityse*, visų pirma perkeltant ES teisės aktus ir priimant įgyvendinamuosius teisės aktus. Jau beveik perkelti visi keleto sektorių teisės aktai. Kroatijai reikia nemažinti savo pastangų, susijusių su įmonių modernizavimu ir stebėseną, pasienio kontrolės punktų steigimu, gyvūninės kilmės šalutinių produktų sektoriaus stebėseną ir administracinių bei kontrolės gebėjimų stiprinimu.

Kroatija padarė nemažą pažangą derindama *žuvininkystės* sritį su *acquis*. Apskritai parengiamieji darbai vyksta pakankamai gerai. Kroatijai reikia toliau stengtis užtikrinti teisės aktų, visų pirma susijusių su laivyno valdymu, tikrinimu, kontrole ir struktūrine politika, įgyvendinimą.

Padaryta tolesnė pažanga *transporto politikos srityje*, ir suderinimo lygis tinkamas. Reikia daugiau pastangų, visų pirma siekiant tęsti Susitarimo dėl Europos bendrosios aviacijos erdvės antrojo etapo įgyvendinimą, pabaigti aviacijos teisės aktų derinimą ir užtikrinti, kad geležinkelių saugos institucija bei laivų eismo stebėjimo informacijos sistema veiktų visu pajėgumu.

Tam tikra pažanga padaryta *energetikos srityje*, kur suderinimo lygis yra aukštas. Reikia tolesnių pastangų, visų pirma atveriant elektros ir dujų rinkas ir siekiant ES atsinaujinančiosios energijos ir energijos vartojimo efektyvumo tikslų. Reikia supaprastinti atsinaujinančiosios energijos projektams taikomas administracines procedūras ir sustiprinti administracinius gebėjimus.

Tam tikra pažanga padaryta *mokesčių srityje*. Kroatijos teisės aktų suderinimo lygis labai aukštas, tačiau derinimą reikia tęsti, visų pirma PVM ir akcizo srityje. Kroatija turėtų tęsti parengiamuosius darbus, siekdama užtikrinti IT sujungiamumą.

Tam tikra pažanga padaryta *ekonominės ir pinigų politikos srityje*, kurioje derinimas su *acquis* baigtas. Būtų naudinga nuolat gerinti ekonominės politikos koordinavimą.

Nemaža pažanga padaryta *statistikos srityje*. Pasiiektas tinkamas suderinimo lygis. Reikia toliau stengtis visiškai suderinti Kroatijos statistiką su ES reikalavimais.

Tam tikra pažanga padaryta *socialinės politikos ir užimtumo srityje*. Suderinimo su *acquis* lygis yra tinkamas. Tačiau tebėra kai kurių trūkumų derinant teisės aktus, visų pirma perkeltant darbo įstatymo taikymo sričiai nepriklausančias darbo teisės direktyvas, taip pat kovos su diskriminacija ir lyčių lygybės srityse. Reikėtų skirti pakankamai dėmesio darbo rinkos struktūrinių trūkumų šalinimui, taip pat socialinio dialogo plėtojimui ir socialinių partnerių gebėjimų stiprinimui. Reikia nuolat stiprinti visų sričių administracinius gebėjimus.

Kroatija padarė tam tikrą pažangą *įmonių ir pramonės politikos* srityje. Šio skyriaus suderinimo su *acquis* lygis labai geras. Reikia toliau skirti daug dėmesio verslo aplinkos gerinimui mažinant administracinę našą ir inovacijoms bei įgūdžiams. Reikia pabaigti MVĮ apibrėžties su *acquis* derinimą. Reikia toliau restruktūrizuoti laivų statybos pramonę.

Kroatija toliau darė pažangą plėtodama *transeuropinius tinklus* ir baigė šios srities derinimą su *acquis*.

Nemaža pažanga padaryta *regioninės politikos ir struktūrinių priemonių koordinavimo* srityje. Kroatija gerai pasirengusi įgyvendinti visų sričių sanglaudos politikos priemones. Kroatijai reikia toliau stiprinti savo administracinius gebėjimus, kad ateityje galėtų įgyvendinti sanglaudos politikos priemones, ir kurti tinkamą projektų rengimo mechanizmą.

Kroatija padarė didelę pažangą *teismų sistemos ir pagrindinių teisių* srityje. Tęsta teismų sistemos reforma: priimti nauji teisės aktai, kuriais dar padidintas teismų nepriklausomumas ir sumažintas neišnagrinėtų bylų skaičius. Reikia nuolatinio dėmesio teismų sistemos reformai, visų pirma teismų veiksmingumui ir naujų priemonių, susijusių su teismų sistemos nepriklausomumu, nešališkumu ir atskaitomybe, praktiniam įgyvendinimui. Kroatija toliau gerino karo nusikaltimų bylų nagrinėjimą šalies teismuose. Reikia nuodugniai spręsti nebaudžiamumo problemą. Sparčiau kovojama su korupcija ir tai jau duoda teigiamų rezultatų, antai patobulinti teisės aktai ir sustiprinti atitinkamų valdžios institucijų gebėjimai. Reikia pasiekti daugiau konkrečių rezultatų, patvirtinančių, kad veiksmingai nagrinėjamos korupcijos bylos, visų pirma aukšto lygio ir vietos lygmens pareigūnų korupcijos, taip pat su viešaisiais pirkimais ir teismais susijusios korupcijos bylos. Reikia įgyti daugiau patirties praktiškai įgyvendinant priimtą naują prevencinę teisinę sistemą. Sustiprinta pagrindinių teisių apsauga, tačiau ją reikia pagerinti praktiškai, ypač mažumų ir pabėgėlių teisių apsaugą.

Nemaža pažanga padaryta *teisingumo, laisvės ir saugumo* srityje, kuri apskritai gerai suderinta su *acquis*. Sustiprinta prieglobsčio teisinė sistema. Reikia skirti dėmesio asmenų, kuriems Kroatijoje suteikta apsauga, integracijos gerinimui ir nepilnamečių neteisėtų migrantų apsaugai. Reikia tęsti derinimą su ES vizų *acquis*. Pažanga padaryta išorės sienų srityje. Toliau stiprinami pasienio policijos tarnybos pajėgumai: gerinami personalo ir įrangos ištekliai. Kroatijai svarbu laiku įgyvendinti patikslintą Integruoto sienų valdymo veiksmų planą. Pažanga padaryta teismų bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose srityje. Nemaža pažanga taip pat padaryta kovos su organizuotu nusikalstamumu ir narkotikais srityje.

Toliau daryta pažanga *mokslo ir mokslinių tyrimų* srityje, kur suderinimo lygis aukštas, tačiau vis dar reikia įdėti pastangų, susijusių su investicijomis į mokslinius tyrimus ir aukštos kvalifikacijos mokslininkais bei jų teisėmis. Reikėtų tinkamai apsvarstyti pasirengimą dalyvauti įgyvendinant pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“.

Nemaža pažanga padaryta *švietimo, mokymo, jaunimo ir kultūros* srityse. Suderinimo su *acquis* lygis yra tinkamas. Nuo 2011 m. sausio mėn. Kroatija visapusiškai dalyvauja Mokymosi visą gyvenimą programoje ir programoje „Veiklus jaunimas“. Nuolatinio dėmesio reikia profesiniam rengimui ir mokymui bei suaugusiųjų švietimui.

Pažanga padaryta *aplinkos* srityje. Apskritai Kroatija beveik baigė parengiamuosius darbus, susijusius su teisės aktų, visų pirma vandens kokybės ir cheminių medžiagų srities, derinimu ir įgyvendinimu. Reikia pagerinti horizontaliojo *acquis* įgyvendinimą, visų pirma užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą ir teisę kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais. Vis

dar reikia nemažų pastangų norint sustiprinti administracinius gebėjimus, visų pirma gamtos apsaugos ir klimato kaitos srityje. Kalbant apie *klimato kaitą*, vis dar būtinos nemažos tolesnės pastangos siekiant baigti teisės aktų, visų pirma susijusių su aviacijos sritimi, nemokamu leidimų paskirstymu, registrais ir aukcionais, derinimą ir užtikrinti jų įgyvendinimą.

Tam tikra pažanga padaryta *vartotojų ir sveikatos apsaugos* srityje. Neblogai pasistūmėjo vartotojų apsaugos srities derinimas su *acquis* ir parengiamieji darbai. Reikia nuolatinių pastangų siekiant išspręsti likusius neišspręstus visuomenės sveikatos srities klausimus.

Kroatijos pažanga *muityų sąjungos* srityje toliau gera. Šios srities teisės aktai suderinti labai gerai ir ataskaitiniu laikotarpiu suderinti dar geriau. Kroatija toliau stiprina administracinius ir veiklos gebėjimus: atnaujina fizinių patikrų įrangą ir pagerino rizikos analizės gebėjimus. Neblogai pasirengta ir IT sujungiamumo srityje, ir darbas turėtų būti tęsiamas. Reikia pastangų sustiprinti vidaus kontrolės, patikrinimų po muitinio įforminimo ir rizikos valdymo sričių administracinius gebėjimus.

Kroatija toliau darė pažangą *išorės santykių* srityje, kur pasiekė gerą suderinimo lygį ir toliau koordinuoja bei derina savo poziciją su ES pozicija tarptautinėse organizacijose. Vis dėlto Kroatijai reikia sustiprinti pastangas, kad jos tarptautiniai susitarimai atitiktų ES *acquis*, ir toliau stiprinti vystymosi politikos ir humanitarinės pagalbos sričių administracinius gebėjimus.

Kroatija toliau darė pažangą *užsienio, saugumo ir gynybos politikos* srityje. Ji toliau dalyvauja keliose ES BSGP misijose. Šioje srityje Kroatija pasiekė aukštą suderinimo lygį. Kroatijai reikia toliau gerinti ginklų kontrolės vykdymo užtikrinimą, taip pat didinti su ginklais susijusios informacijos skaidrumą.

Kroatija toliau darė pažangą *finansų kontrolės* srityje, kur pasiekė gerą suderinimo lygį. Reikia nuolatinių pastangų siekiant pagerinti bendrą viešąją finansų vidaus kontrolę ir išorės auditą Kroatijos centrinės ir vietos valdžios lygmenimis.

Nemaža pažanga padaryta *finansinių ir biudžetinių nuostatų* srityje. Iš esmės įdiegta nuosavų išteklių sistemos, kuri bus taikoma įstojus, administracinė valdymo infrastruktūra ir procedūros.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija toliau pakankamai gerai atitinka **politinius kriterijus**. Šalis tęsė su stojimu susijusias reformas, nors lieka svarbių uždavinių. Birželio mėn. parlamento rinkimai iš esmės atitiko tarptautinius standartus. Greitai suformuota naujoji valdančioji koalicija. Tam tikra pažanga padaryta teismų sistemos ir viešojo administravimo srityse, visų pirma susijusi su teisine sistema. Reikia toliau užtikrinti veiksmingą įgyvendinimą, visų pirma kiek tai susiję su saviraiškos laisvės užtikrinimu žiniasklaidoje, teismų sistemos ir administracine reforma ir kova su korupcija. Reikia sustiprinti vyriausybės ir opozicijos dialogą, kad būtų užtikrintas sklandus institucijų veikimas.

Prieš dešimtmetį sudaryto Ohrido pagrindų susitarimo įgyvendinimas tebelieka svarbiausias demokratijos ir teisinės valstybės užtikrinimo šalyje veiksnys. Tam tikra pažanga padaryta įgyvendinant kalbų, decentralizacijos ir teisingo atstovavimo įstatymus. Reikia nuolat spręsti

vis dar aktualius uždavinius, tokius kaip švietimas, ir užtikrinti darnius visų bendruomenių santykius.

Pagerėjo rinkimų eiga: visoje šalyje rinkimai buvo konkurencingi ir gerai administruojami. Vyriausybei reikia šalinti spragas, atsižvelgti į visas ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro rinkimų stebėjimo misijos išvadas ir įgyvendinti rekomendacijas. Kad parlamentas galėtų atlikti savo vaidmenį, reikia padidinti jo išteklius. Dėl opozicijos boikoto sutriko parlamento darbas nuo sausio mėn. iki rinkimų. Per rinkimus opozicijos nariai išrinkti į naujos sudėties parlamentą. Padaryta tam tikra pažanga vykdant parlamento reformą. Pasistūmėjo kalbų įstatymo ir darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimas. Reikia labiau sustiprinti politinį dialogą.

Vyriaybės koalicija įveikė sunkumus ir sustiprino tarpusavio bendradarbiavimą. Naujoji vyriausybė suteikė naują akstiną ES reformų procesui. Kalbant apie vietos valdžią, vietos valdžios paslaugų finansinė programa turi būti skaidresnė ir teisingesnė.

Padaryta pažanga stiprinant viešojo administravimo struktūrą: įsteigta už viešojo administravimo reformą atsakinga ministerija. Pagerėjo e. vyriausybės paslaugos piliečiams. Vis dėlto reformų įgyvendinimo pažanga apskritai nedidelė. Reikia nemažų tolesnių pastangų, visų pirma susijusių su įdarbinimo politika ir siekiant užtikrinti valstybės tarnybos skaidrumą, profesionalumą ir nepriklausomumą. Įstatymo dėl bendrųjų administracinių procedūrų pataisomis neužtikrinamas veiksmingas administracinių paslaugų teikimas ir piliečių apsauga.

Priimtas plataus masto teisės aktų rinkinys, kuriuo siekiama sustiprinti teismų veiksmingumą ir kurio tam tikri teisės aktai įsigalios 2012–2015 m. Įsteigus Aukštąjį administracinį teismą pašalinta teismų sistemos spraga. Panaikintos teisingumo ministro balsavimo teisės teisėjų taryboje, kad būtų sustiprintas teismų nepriklausomumas. Reikia tolesnių žingsnių siekiant praktiškai padidinti nepriklausomumą ir profesionalumą, visų pirma vykdant įdarbinimo procesą. Reikia sustiprinti ankstesnių reformų įgyvendinimą.

Toliau keista kovos su korupcija politikos teisinė sistema. Atsižvelgta į Valstybių grupės prieš korupciją (GRECO) pateiktas rekomendacijas, pradėta sistemingai tikrinti turto deklaracijas. Dar reikia konkrečių rezultatų nagrinėjant aukšto lygio pareigūnų korupcijos bylas, taip pat reikia susisteminti deklaracijų dėl interesų konflikto tikrinimą. Dar nepakankamai užtikrinamas viešųjų išlaidų ir politinių partijų finansavimo skaidrumas. Korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių ir tebėra didelė problema.

Žmogaus teisių ir mažumų apsaugos teisinė ir institucinė sistema iš esmės sukurta. *Pilietinės ir politinės teisės* iš esmės gerbiamos, ir šioje srityje padaryta nedidelė pažanga. Renovuoti kai kurie kalėjimai, tačiau šaliai dar reikia parengti veiksmingą nacionalinę kalėjimų sistemai skirtą strategiją. Dar yra trūkumų kovojant su teisėsaugos tarnybų pareigūnų nebaudžiamumu. Pradėtas dialogas dėl svarbių problemų, susijusių su nepakankamu saviraiškos laisvės užtikrinimu žiniasklaidoje. Redaktoriai ir žurnalistai pranešė apie didėjančią politinį spaudimą ir dažnėjančius bauginimo atvejus. Mokesčių vengimo pretekstu uždarius svarbų vyriausybės politiką kritiškai vertinusį televizijos kanalą ir tris laikraščius, susirūpinta procedūros proporcingumu ir pasirinkimu, sumažėjo žiniasklaidos įvairovė. Tokiomis aplinkybėmis žurnalistus ir redakcijų politiką galima lengvai paveikti, tai nulemia plačiai paplitusią vidinę cenzūrą. Visuomeninis transliuotojas neatlieka įstatymuose nustatyto vaidmens.

Ekonominės ir socialinės teisės iš esmės užtikrintos, šioje srityje padaryta tam tikra tolesnė pažanga. Pritaikyti nauji socialinių partnerių atstovaujamojo dalyvavimo kriterijai. Pradėjo veikti Nacionalinė nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos taryba ir Apsaugos nuo diskriminacijos komisija. Įstatymą dėl kovos su diskriminacija dar reikia visiškai suderinti su *acquis*, visų pirma kiek tai susiję su diskriminacija dėl lytinės orientacijos. Reikia sustiprinti Kovos su diskriminacija komisijos gebėjimus.

Tam tikra pažanga padaryta sprendžiant *kultūrinių teisių ir mažumų* klausimus. Ohrido pagrindų susitarimo pasirašymo dešimtmetis buvo gera proga sustiprinti šios šalies bendruomenių dialogą. Respublikos prezidentas ir ministras pirmininkas dalyvavo šiam įvykiui paminėti skirtuose renginiuose. Pasistūmėjo kalbų įstatymo įgyvendinimas parlamente. Etninės albanų bendruomenės atstovavimas valstybės tarnyboje proporcingas jos sudaromai gyventojų daliai, padidėjo romų ir turkų bendruomenių atstovavimas. Pagerėjo romų integracija į švietimo sistemą: jų daugiau užsiregistruoja į vidurinio lavinimo ir aukštąsias mokyklas. Reikia nuolat stengtis didinti pasitikėjimą, ypač švietimo, kultūros ir kalbų srityse. Vis dėlto romų gyvenimo sąlygos tebėra labai sunkios ir jie vis dar diskriminuojami.

Regioninių klausimų ir tarptautinių įsipareigojimų srityje šalis toliau bendradarbiavo su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiai Jugoslavijai (TBTBJ). Liepos mėn. parlamentas priėmė amnestijos įstatymo autentišką aiškinimą, kuriame teigiama, kad amnestija turėtų būti taikoma įtariamiesiems visose bylose, kurios nebus nagrinėjamos TBTBJ. Kalbant apie Tarptautinį baudžiamąjį teismą, su Jungtinėmis Valstijomis sudarytas dvišalis susitarimas dėl imuniteto neatitinka ES bendrųjų pozicijų ir pagrindinių principų. Šalis turi suderinti savo poziciją su ES pozicija.

Šalis toliau aktyviai dalyvavo regioninio bendradarbiavimo iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS).

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija aktyviai dalyvauja regiono veikloje ir toliau palaiko santykius su kaimyninėmis šalimis ir kitomis plėtros šalimis. Santykiams su Graikija ir toliau neigiamą poveikį daro neišspręstas pavadinimo klausimas. Siekdama išspręsti šį klausimą, šalis toliau dalyvauja derybose prižiūrint JT, taip pat rengiami tiesioginiai ministrų pirmininkų susitikimai. Reikėtų vengti veiksmų ir teiginių, kurie galėtų pakenkti geriems kaimyniniams santykiams. Labai svarbu išsaugoti gerus kaimyninius santykius, įskaitant būtinybę rasti suderintą ir abiem pusėms priimtina sprendimą dėl pavadinimo, prižiūrint JT.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija pagerino savo **gebėjimą prisiimti narystės įsipareigojimus**. Ji padarė tam tikrą pažangą siekdama stojimo partnerystės prioritetų. Vis dėlto šaliai įgyvendinant teisės aktus ir veiksmingai užtikrinant jų vykdymą tebėra didelių trūkumų. Trūksta tinkamų žmogiškųjų ir finansinių išteklių, kad būtų įgyvendintas visas *acquis*.

Antrąjį 2010 m. pusmetį dėl išorės paklausos ir padidėjusių investicijų, visų pirma į statybas, buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos **ekonomika** pradėjo atsigausti. 2010 m. pabaigoje vyriausybė sutarė su TVF dėl prevencinės kredito linijos. Tai turėtų sustiprinti tarptautinių rinkų pasitikėjimą. Tęšiamos struktūrinės reformos. Tačiau didelį susirūpinimą tebekelia didelis struktūrinis nedarbas, ypač jaunimo ir menkai išsilavinusių asmenų. Viešosios administracijos ir reguliavimo bei priežiūros institucijų instituciniai gebėjimai vis dar netinkami.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija toliau pakankamai gerai atitinka **ekonominius kriterijus**. Kai kuriose srityse padaryta tolesnė pažanga kuriant veikiančią rinkos ekonomiką, būtent: supaprastintas įmonių registravimas, paspartintos teismo procedūros, pagerintas finansų rinkų veikimas, dar supaprastinta reguliavimo sistema ir pagerintas komunikavimas su verslo bendruomene. Vidutinės trukmės laikotarpiu šalis turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Europos Sąjungoje, jeigu aktyviai įgyvendins reformų programą, skirtą dideliems struktūriniais trūkumams sumažinti.

Šalyje išlaikytas bendras konsensusas dėl svarbiausių ekonomikos politikos krypčių. Pagerėjo ekonominis dialogas su verslo bendruomene. Faktiškai susiejus nacionalinę valiutą su euro, vykdyta pinigų politika palaikė augimą ir padėjo užtikrinti makroekonominį stabilumą. Fiskaline politika toliau siekta stabilumo. Padaryta tam tikra tolesnė pažanga gerinant patekimo į rinką sąlygas ir registravimo tvarką ir paprastinant reguliavimo sistemą. Bankroto procedūrų trukmė dar labiau sutrumpinta, nuosavybės registracija iš esmės baigta. Finansų sektorius pradėjo atsigaivinti po pasaulinės finansų krizės. Konkurencija ir finansinio tarpininkavimo lygis šiame sektoriuje kiek pagerėjo.

Teisinės valstybės trūkumai toliau trukdo tinkamai veikti rinkos ekonomikai. Viešoji administracija dar nelabai veiksminga – tai patvirtina sudėtingos procedūros, nepakankamas darbuotojų skaičius ir didelė pareigūnų kaita. Kai kurioms reguliavimo ir priežiūros institucijoms trūksta reikiamo nepriklausomumo ir išteklių, kad jos galėtų veiksmingai vykdyti savo funkcijas. Sutarčių vykdymą užtikrinti vis dar sunku, tai kenkia verslo aplinkai, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Švietimo ir žmogiškojo kapitalo kokybė prasta. Fizinį kapitalą reikia toliau modernizuoti ir tvirtinti. Fiskalinio valdymo kokybė tebėra prasta iš dalies dėl aiškaus trumpalaikio viešųjų išlaidų nukreipimo. Todėl pažanga mažinant labai didelį struktūrinį nedarbą tebėra labai nedidelė. Padidėjusi valstybės sektoriaus skola patvirtina nuolatinį fiskalinį deficitą ir padidėjusį išorės skolinimąsi. Neoficialus sektorius tebėra didelė problema.

Tam tikra pažanga padaryta *laisvo prekių judėjimo* srityje. Horizontaliosioms institucijoms skirtos išsamios strategijos įgyvendinimo biudžetas padidintas, tačiau pagrindiniai teisės aktai dar ne visiškai suderinti su horizontaliuoju *acquis*. Menka pažanga padaryta *laisvo darbuotojų judėjimo* srityje, kurioje derinimas su *acquis* dar tik pradėtas. *Įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* srityje šalies rezultatai geri, visų pirma pašto paslaugų srityje. Be to, geriau koordinuojama skirtingų įstaigų, atsakingų už leidimo teikti tarpvalstybines paslaugas suteikimą, veikla. Profesinių kvalifikacijų tarpusavio pripažinimo darbai dar tik pradėti. Padaryta pažanga *laisvo kapitalo judėjimo* srityje, visų pirma užtikrinant vykdymą kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu srityje. Kol nepereita į antrąjį Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo įgyvendinimo etapą, vis dar ribojamos trumpalaikės portfelinės investicijos ir tarpvalstybiniai mokėjimai.

Pažanga padaryta *viešųjų pirkimų* srityje. Viešųjų pirkimų procedūros skaidresnės, pagerintas vykdymo užtikrinimas. Koncesijas ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės susitarimus reglamentuojančius teisės aktus dar reikia suderinti su *acquis*. Taisomųjų priemonių ir koncesijų srities administraciniai gebėjimai, be kita ko perkančiųjų organizacijų, tebėra menki.

Nemaža pažanga padaryta *bendrovių teisės* srityje, visų pirma tęsiant teisės aktų derinimą su *acquis*. Audito srities teisinė sistema dar tik iš dalies suderinta. Tam tikra pažanga padaryta stiprinant *intelektinės nuosavybės* teisinę sistemą. Piratavimo ir klastojimo atvejų tyrimo,

baudžiamojo persekiojimo ir teismo nagrinėjimo rezultatai nepatenkinami, o visuomenė prastai informuota apie intelektinės nuosavybės teises.

Tam tikra pažanga padaryta *konkurencijos* srityje. Vertinant kiekybiškai, susijungimų ir valstybės pagalbos srities vykdymo užtikrinimo rezultatai pagerėjo, tačiau kartelių srityje jie vis dar menki. Reikia toliau gerinti valstybės pagalbos srityje priimamų sprendimų kokybę. Konkurencijos apsaugos komisija neturi tinkamų biudžeto ir žmogiškųjų išteklių, kuriuos galėtų skirti antimonopolinei politikai ir susijungimams.

Apskritai padaryta nemaža pažanga *finansinių paslaugų* srityje. Palaiptamsiui įvedama rizika grindžiama priežiūra. Priimti nauji teisės aktai, reglamentuojantys finansines paslaugas, tokias kaip finansinė nuoma ir nebankinių finansų bendrovių paslaugos.

Padaryta pažanga *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje. Derinimas su ES *acquis* vyksta gerai, pradėta taikyti dauguma pagrindinių konkurencijos apsaugos priemonių. Transliuotojų tarybos gebėjimai veiksmingai stebėti rinką vis dar netinkami.

Tolesnė pažanga padaryta *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje. Pagrindinių sričių žemės ūkio ir kaimo plėtros paramos politika palaiptamsiui derinama su ES reikalavimais. Reikia toliau nuolat tęsti derinimą su *acquis*. Sektoriaus administraciniai gebėjimai tebeverčia susirūpinti. Nemaža pažanga padaryta *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* srityje, daugiausia susijusi su naujų pagrindinių teisės aktų priėmimu. Vis dėlto Maisto ir veterinarijos tarnyba vis dar neturi pakankamų administracinių gebėjimų, kad būtų užtikrintas tinkamas *acquis* įgyvendinimas.

Transporto politikos srityje pažanga visų pirma susijusi su tachografų naudojimu. Likę uždaviniai susiję su transporto reguliavimo ir saugos institucijų vis dar nepakankamais administraciniais gebėjimais. Reikia įvesti saugos sertifikavimo procedūras.

Nemaža pažanga padaryta *energetikos sektoriuje*, visų pirma priimti nauji pagrindiniai teisės aktai ir išspręstas ilgalaikis ginčas su skirstymo sistemos operatoriumi, dideliu ES investuotoju. Dar reikia sukurti veiksmingai veikiančią elektros rinką ir užtikrinti konkurencijos sąlygas. Dar neužtikrintas radiacinės saugos reguliavimo institucijos finansinis nepriklausomumas.

Nedidelė pažanga padaryta derinant *mokesčių teisės aktus* su *acquis*. Toliau gerėjo mokesčių administracijos veiklos gebėjimai. Dar reikia įvesti veiksmingas kovos su mokesčių slėpimu priemones ir parengti elgesio kodeksą dėl verslo apmokestinimo.

Nemenka pažanga padaryta *ekonominės ir pinigų politikos* srityje, visų pirma priimti atitinkami centrinio banko veiklą reglamentuojantys teisės aktai. Pagerinta pasirengimo narystei ekonominės programos kokybė. Padaryta nemaža pažanga keliose *statistikos* srityse, vis dar reikia didelių pastangų siekiant pagerinti ekonominę statistiką.

Nedidelė pažanga padaryta derinant su *socialinės politikos ir užimtumo acquis*. Pradėtas įgyvendinti kovos su diskriminacija pagrindų įstatymas. Dar reikia visiškai suderinti su *acquis*. Aukštas nedarbo lygis ir mažas dalyvavimas darbo rinkoje tebeverčia susirūpinti. Romų, neįgaliųjų ir kitų socialiai atskirtų asmenų integracija vyksta lėtai. Turėtų būti toliau įgyvendinama veiksminga užimtumo ir socialinės įtraukties politika, turėtų būti aktyviau plėtojamas socialinis dialogas. Apskritai administraciniai gebėjimai nepakankami.

Padaryta netolygi pažanga *įmonių ir pramonės politikos* srityje. Pasiiekta tam tikrų rezultatų paprastinant teisės aktus ir administracines procedūras siekiant sudaryti geresnes įmonių veiklos sąlygas ir sumažinti verslo sąnaudas. Įmonių paramos priemonės vis dar nenuoseklios ir įgyvendinamos pagal kelias programas.

Padaryta tolesnė pažanga *transeuropinių tinklų* srityje. Šalis toliau plėtoja transporto, energetikos ir telekomunikacijų tinklus ir aktyviai dalyvauja Pietryčių Europos transporto stebėsenos įstaigos ir Energijos bendrijos veikloje. X koridoriaus projekto įgyvendinimas vis dar vėluoja, nes reikia daugiau laiko finansinei programai parengti.

Padaryta tam tikra pažanga *regioninės plėtros ir struktūrinių fondų koordinavimo* srityje. Padaryta tam tikra pažanga įgyvendinant PNPP aspektus, susijusius su regioninės ir žmogiškųjų išteklių plėtros veiklos programa. Dėl netinkamos kompetencijos ir nepakankamo institucijų veiklos koordinavimo programą įgyvendinti smarkiai vėluojama. Būtina sustiprinti valdžios institucijų atsakomybę už programos įgyvendinimą.

Tam tikra nedidelė pažanga padaryta užtikrinant *teismų* nepriklausomumą ir veiksmingumą, be kitų dalykų, iš dalies pakeistos nuostatos, reglamentuojančios teisingumo ministro vaidmenį teisėjų taryboje, taip pat įsteigtas Aukštasis administracinis teismas. Reikia daugiau pastangų, susijusių su teisėjų pareigų vertinimu ir teisių užtikrinimu. Tam tikra nedidelė pažanga padaryta vykdant *kovos su korupcija politiką*. Toliau derinti teisės aktai, pradėta sistemingai tikrinti turto deklaracijas. Dar reikia konkrečių rezultatų nagrinėjant aukšto lygio pareigūnų korupcijos bylas. Kalbant apie *pagrindines teises*, nors teisinė ir institucinė sistema iš esmės sukurta, reikia užtikrinti geresnį įgyvendinimą. Pradėtas dialogas siekiant spręsti svarbias problemas, susijusias su saviraiškos laisvės užtikrinimu žiniasklaidoje. Tam tikra pažanga padaryta sprendžiant kultūrinių teisių ir mažumų klausimus. Ohrido pagrindų susitarimo įgyvendinimas tebelieka svarbiausias demokratijos ir teisinės valstybės užtikrinimo šalyje veiksnys.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje padaryta nemaža pažanga, susijusi su išorės sienomis ir Šengeno erdve, teismų ir muitinių bendradarbiavimu. Pasienio policija dar neturi tinkamos techninės įrangos ir biudžeto išteklių. Tam tikra pažanga padaryta migracijos, vizų politikos, policijos bendradarbiavimo ir kovos su organizuotu nusikalstamumu srityse. Tęsta policijos reforma, tačiau tebėra struktūrinių problemų, trūksta darbuotojų ir biudžeto išteklių. Prieglobsčio srityje praktinis įgyvendinimas, įskaitant teisinės pagalbos, vertimo žodžiu paslaugų teikimą ir galimybę naudotis socialinėmis teisėmis, tebėra nepakankamas.

Padaryta pažanga užtikrinant *mokslo ir mokslinių tyrimų* atitiktį Europos standartams. Priimta 2011–2020 m. nacionalinė strategija. Dar aktyviau dalyvaujama ES mokslinių tyrimų septintojoje bendrojoje programoje. Administraciniai gebėjimai, kad būtų galima dalyvauti bendrosiose programose, menki. Tam tikra pažanga padaryta užtikrinant atitiktį Europos standartams *švietimo, mokymo, jaunimo ir kultūros* srityse. Šalis pagerino savo rezultatus, susijusius su 2020 m. Švietimo ir mokymo programos bendrais orientaciniais tikslais. Dalyvavimas Mokymosi visą gyvenimą programoje ir programoje „Veiklus jaunimas“ tebėra sustabdytas. Vis dar svarbu didinti etninių bendruomenių sąveiką švietimo srityje.

Tam tikra pažanga padaryta *aplinkos* srityje, visų pirma susijusi su ES *acquis* perkėlimu į nacionalinę teisę ir daugiašalių aplinkos susitarimų ratifikavimu. Reikia nemažų pastangų siekiant įgyvendinti nacionalinius teisės aktus, visų pirma vandentvarkos ir pramoninės taršos srityse. Kalbant apie *klimato kaitą*, pažanga derinant su ES klimato kaitos *acquis* ir jį įgyvendinant menka. Reikia toliau stiprinti institucinius gebėjimus ir tarpžinybinį

bendradarbiavimą. Tam tikra pažanga padaryta *variantų ir sveikatos apsaugos* srityje. Veiklą šioje srityje vis dar apsunkina menki finansiniai ištekliai ir silpnos veiklos struktūros.

Nemaža pažanga padaryta *muityų sąjungos srityje*, susijusi ir su muityų teisės aktais, ir su administraciniais bei veiklos gebėjimais.

Pažanga padaryta *išorės santykių srityje*, visų pirma susijusi su derinimu siekiant vykdyti bendrą prekybos politiką.

Pažanga taip pat padaryta *užsienio, saugumo ir gynybos politikos srityje*. Šalis ėmėsi priemonių, kad užtikrintų geresnę kompetentingų valdžios institucijų veiklos derinimą įgyvendinant tarptautines ribojamąsias priemones. Ji suderino savo poziciją su visomis ES deklaracijomis ir Tarybos sprendimais ir toliau laikėsi įsipareigojimo dalyvauti civilinėse, karinėse ir krizių valdymo operacijose.

Pažanga *finansų kontrolės srityje* daugiausia susijusi su teisės aktų derinimu, dabar reikia užtikrinti jų įgyvendinimą, visų pirma kuriant finansų valdymo ir kontrolės sistemas. Dar sustiprinti Valstybės audito institucijos administraciniai gebėjimai, tačiau jos nepriklausomumas tebėra įtvirtintas tik Konstitucijoje. *Finansinių ir biudžetinių nuostatų srityje* konkrečios pažangos nepadaryta. Apskritai nėra didelių šalies ir ES sistemų skirtumų, susijusių su atitinkamų sričių politikos pagrindiniais principais ir institucijomis, dėl kurių galėtų būti netinkamai taikomos nuosavų išteklių taisyklės. Nuosavų išteklių sistemos taikymo administracinė struktūra vis dar nesukurta.

Juodkalnija

Juodkalnija padarė nemažą pažangą siekdama atitikti **politinius narystės** ES kriterijus ir pasiekė iš esmės patenkinamų rezultatų, visų pirma įgyvendindama 2010 m. Komisijos nuomonėje¹⁸ nustatytus pagrindinius prioritetus. Pagerinta teisės aktų ir institucinė sistema siekiant sustiprinti parlamento darbą, rinkimų sistemą, viešosios administracijos profesionalumą ir atsiejimą nuo politikos, teismų nepriklausomumą ir atskaitomybę, kovos su korupcija politiką, žiniasklaidos laisvę ir bendradarbiavimą su pilietine visuomene. Juodkalnija aktyviau siekia konkrečių rezultatų kovodama su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu. Žengti žingsniai siekiant pagerinti kovos su diskriminacija politikos įgyvendinimą, užtikrinti perkeltų asmenų teisinį statusą ir jų teisių paisymą. Vis dėlto pažeidžiamos grupės praktiškai dar diskriminuojamos. Juodkalnija toliau konstruktyviai bendradarbiavo regione ir sklandžiai įgyvendino Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą.

Kalbant apie **demokratiją ir teisinę valstybę**, mažumų teises ir laisves reglamentuojantys teisės aktai suderinti su Konstitucija.

Gerokai sustiprinta *rinkimams* skirta teisės aktų ir institucinė sistema, vienas iš nuomonėje nustatytų pagrindinių prioritetų, atsižvelgiant į ESBO Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuro (OSCE–ODIHR) ir Venecijos komisijos rekomendacijas. Naujuoju rinkimų teisės akto projektu įgyvendinamas konstitucinis įsipareigojimas užtikrinti tikrą mažumų

---

¹⁸ Nustatyti šių sričių pagrindiniai prioritetai: rinkimams skirta teisės aktų sistema ir parlamento teisėkūros bei priežiūros funkcija; viešojo administravimo reforma; teismų sistemos reforma; kova su korupcija; kova su organizuotu nusikalstamumu; žiniasklaidos laisvė ir bendradarbiavimas su pilietine visuomene; kovos su diskriminacija teisinio reglamentavimo sistemos įgyvendinimas ir perkeltų asmenų padėtis. Visas tekstas, kuriame aprašyti pagrindiniai prioritetai – COM(2010) 670.

atstovavimą įvedant visų mažumų pozityviają diskriminaciją dalyvaujant parlamento rinkimuose. Juo taip pat pagerintas rinkimų proceso administravimas ir skaidrumas. Pažanga padaryta ir įgyvendinant kitą nuomonėje nustatytą pagrindinį prioritetą – stiprinant *parlamento* teisėkūros ir priežiūros vaidmenį: padidinta parama parlamento komitetams, geriau planuojamas parlamento darbas ir priežiūra, visų pirma gynybos ir saugumo srityje. Apskritai dar reikia pagerinti parlamento gebėjimus ir būdus nagrinėti teisės aktų projektus atsižvelgiant į ES *acquis*. Reikia tolesnių pastangų parlamento priežiūros funkcijai ir administraciniams gebėjimams sustiprinti.

ES integracijos procesas – svarbus naujosios *vyriausybės* prioritetas. Dar pagerinta vyriausybės veikla ir politikos formavimas, visų pirma konsultacijų su pilietine visuomene kokybė. Vyriausybė sistemingai ir veiksmingai įgyvendina veiksmų planą, skirtą Komisijos nuomonėje išdėstytiems pagrindiniams prioritetams. Kiek pagerėjo ministerijų gebėjimai užtikrinti nuoseklumą ir stebėti veiksmingą įstatymų įgyvendinimą, tačiau juos reikia toliau gerinti. Reikia gerokai sustiprinti administracinius gebėjimus, susijusius su Europos integracija, įskaitant finansinę paramą. Dar nepriimtos teisės aktų pataisos, kuriomis siekiama sukurti skaidrią, veiksmingą ir atskaitingą vietos lygmens administraciją.

Juodkalnija žengė svarbius žingsnius, kad išspręstų pagrindinius uždavinius, susijusius su *viešojo administravimo reforma* – tai vienas iš pagrindinių nuomonėje nustatytų prioritetų. Vyriausybė priėmė ir pradėjo įgyvendinti viešojo administravimo reformos strategiją, kuria siekiama taikyti Europos standartus įdarbinant, paaukštinant pareigose ir didinant veiksmingumą. Priimta patobulinta valstybės tarnybos ir valstybės administravimo teisinė sistema, kuria siekiama užtikrinti veiksmingumą, atsiejimą nuo politikos ir nuopelnais grindžiamą įdarbinimo politiką. Iš dalies pakeisti administracines procedūras reglamentuojantys teisės aktai ir pradėta išsami reforma. Sustiprinta Žmogiškųjų išteklių valdymo institucija. Paspirtinti darbai rengiantis įgyvendinti priimtus teisės aktus, daugiau dėmesio skiriama praktiškam administracijos atsiejimo nuo politikos, profesionalumo, veiksmingumo ir nešališkumo užtikrinimui, be kita ko, vykdant nuopelnais grindžiamą įdarbinimo ir paaukštinimo pareigose politiką. Įgyvendinant šią strategiją reikia tinkamai atsižvelgti į poreikį racionalizuoti administracines struktūras ir sustiprinti administracinius gebėjimus, visų pirma su Europos integracija susijusiose srityse, kartu užtikrinant viešosios administracijos finansinį tvarumą. Reikia dar sustiprinti Ombudsmeno tarnybos ir Valstybės audito institucijos gebėjimus.

Kalbant apie *teismų sistemą*, Juodkalnija padarė pažangą stiprindama teisėjų ir prokurorų nepriklausomumą, autonomiją, veiksmingumą ir atskaitomybę – tai vienas iš nuomonėje nustatytų pagrindinių prioritetų. Subkonstituciniu lygmeniu pagerinta teisinė sistema, susijusi su teismų nepriklausomumu ir valstybės prokuroro tarnybos autonomija, pasistūmėta vykdant konstitucinę reformą. Sustiprintos teisėjų ir prokurorų atskaitomybės nuostatos. Ateityje reikės nemažai pastangų, kad būtų baigta teisinė reforma ir būtų veiksmingai įgyvendinami priimti nauji teisės aktai, be kita ko, siekiant patikimų rezultatų tiriant korupcijos ir organizuotų nusikaltimų bylas visais lygmenimis. Dar reikia sukurti vieną šalies mastu taikomą įdarbinimo sistemą, grindžiamą anoniminiais testais ir taikomą pirmą kartą skiriant teisėjus. Be to, reikia įdiegti sistemingo visų teisėjų ir prokurorų mokymo, visų pirma naujų teisės aktų ir ES teisės klausimais, praktiką. Sustiprintos pastangos mažinti neišnagrinėtų bylų skaičių, tačiau reikia nuosekliau taikyti priimtą metodiką. Teismų veiksmingumui tebekenkia tinkamos infrastruktūros ir įrangos stoka. Reikia užtikrinti visišką teismo sprendimų viešumą.

Kovos su korupcija politikos srityje padaryta pažanga įgyvendinant vyriausybės kovos su korupcija strategiją ir veiksmų planą – tai vienas iš nuomonėje nustatytų pagrindinių

prioritetų. Sustiprintos pagrindinės kovos su korupcija strateginės ir teisės aktų sistemos sritys: politinių partijų finansavimas, interesų konfliktas, kaltinamieji parodymai, informatorių apsauga ir viešieji pirkimai. Siekiant nustatyti prevencijos politiką atlikta itin aktualių sričių rizikos analizė. Patbulinti korupcijos prevencijos ir kovos su ja techniniai ir administraciniai gebėjimai, ištirti keli korupcijos atvejai. Imtasi priemonių įgyvendinant nuomonėje nustatytą kovos su korupcija prioritetą: siekta svarbių rezultatų vykdant aktyvius tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius korupcijos bylose. Vis dėlto siekiant tolesnių rezultatų dar reikia daugiau pastangų. Vis dar nedaug priimta galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių, visų pirma aukšto lygio pareigūnų bylose. Naudoti specialias tyrimo priemones vis dar trukdo tinkamos įrangos ir specialiai parengtų darbuotojų stoka. Reikia toliau gerinti tarpžinybinį koordinavimą, visų pirma prokurorų ir policijos bendradarbiavimą. Teisės aktų sistema įgyvendinama netolygiai. Reikia ryžtingai įgyvendinti įsigaliojusias interesų konfliktą ir politinių partijų finansavimą reglamentuojančias naujas nuostatas. Toliau reikia atidžiau stebėti teisėjų korupciją ir interesų konflikto atvejus. Korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių ir tebėra didelė problema.

Pagarba *žmogaus teisėms ir mažumų apsauga* Juodkalnijoje iš esmės užtikrinta. Toliau gerinta atitinkama teisinė ir institucinė sistema. Reikia užtikrinti veiksmingą galiojančių teisės aktų įgyvendinimą ir administracinių gebėjimų stiprinimą.

Nedidelė pažanga padaryta *propaguojant ir užtikrinant žmogaus teises*. Smarkiai sustiprintas Žmogaus teisių ir laisvių gynėjo (ombudsmeno) tarnybos autoritetas ir įtaka: liepos mėn. priimtas įstatymas dėl ombudsmeno, kuriuo nustatomas nacionalinis apsaugos nuo kankinimo ir diskriminacijos mechanizmas. Vis dėlto Ombudsmeno tarnyba, siekdama veiksmingai vykdyti savo funkcijas, tebesusiduria su kliūtimis, susijusiomis su jos finansiniu pajėgumu ir administraciniais gebėjimais. Tam tikra nedidelė pažanga padaryta sprendžiant *netinkamo elgesio ir nebaudžiamumo* problemą. Toliau mokyti atitinkami darbuotojai. Vis dar pranešama apie pavienius smurto atvejus, visų pirma policijos nuovadose. Užregistruoti atvejai nagrinėjami vis dar lėtai. Kiek tai susiję su *kalėjimų* sistema, parengta alternatyvių sankcijų sistemos sukūrimą ir baudžiamųjų sankcijų taikymą reglamentuojanti teisinė ir reguliavimo sistema. Kalinimo sąlygas reikia toliau derinti su tarptautiniais standartais, visų pirma, kiek tai susiję su medicininio gydymu ir šeimos kambariais. Be to, reikia spręsti veiksmingo sankcijų taikymo problemą.

Pažanga apdaryta *saviraiškos laisvės* srityje – tai vienas iš pagrindinių nuomonėje nustatytų prioritetų. Už garbės ir orumo įžeidimą bei šmeižtą visiškai panaikinta baudžiamoji atsakomybė. Aukščiausiasis teismas patvirtino gaires, kurias pateikė šalies teismams ir kuriomis reguliuojamas piniginės kompensacijos už žiniasklaidos atstovų garbės ir orumo įžeidimą dydis, atsižvelgiant į Europos standartus ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką. Vis dėlto ankstesnės smurto prieš žurnalistus ir dabartinės grasinimų žurnalistams bylos vis dar nėra tinkamai tiriamos ir už jas nevykdomas tinkamas baudžiamasis persekiojimas.

Susirinkimų laisvė ir teisė laisvai burtis į asociacijas iš esmės užtikrintos. Labai gera pažanga padaryta valstybės institucijoms bendradarbiaujant su *pilietinės visuomenės* organizacijomis – tai vienas iš pagrindinių nuomonėje nustatytų prioritetų. Liepos mėn. priimtas įstatymas dėl NVO. Aukščiausiosios valdžios institucijos reguliariai palaikė ryšius su NVO ir apskritai atvirai ir konstruktyviai bendradarbiavo su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis. Imtasi veiksmų siekiant pagerinti bendradarbiavimą su pilietine visuomene vietos lygmeniu.

Juodkalnija padarė pažangą plėtodama *kovos su diskriminacija* politiką – tai vienas iš nuomonėje nustatytų pagrindinių prioritetų. Liepos mėn. priimtas įstatymas dėl ombudsmeno; ši institucija dabar atsakinga už kovos su diskriminacija atvejus. Rugsėjo mėn. paskirtas ministro pirmininko tarnybos patarėjas kovos su diskriminacija klausimais. Romai, aškaliai, egiptiečiai, neįgalieji, taip pat lesbietės, gėjai, biseksualai ir transseksualai (LGBT) vis dar susiduria su diskriminacija, be kita ko, viešosiose įstaigose. Veiksmingą kovos su diskriminacija įstatymo įgyvendinimą reikia paremti didinant ombudsmeno tarnybos ir teisėsaugos įstaigų gebėjimus tinkamai spręsti diskriminacijos atvejus. Padaryta pažanga užtikrinant *neįgaliųjų* teises. Priimtas įstatymas dėl kovos su neįgaliųjų diskriminacija ir įstatymas dėl neįgaliųjų profesinės rehabilitacijos ir užimtumo. Pradėta įtrauki švietimo veikla, imtasi tam tikrų veiksmų šių asmenų užimtumui skatinti. Vis dėlto teisinėje sistemoje yra trūkumų, visų pirma susijusių su teigiamos diskriminacijos ir sankcijų mechanizmais, o šie asmenys toliau diskriminuojami jiems siekiant gauti darbą arba patekti į viešas vietas. Sąlygos globos įstaigoje „Komanski Most“ tebeverčia rimtai susirūpinti. Tam tikra pažanga padaryta propaguojant ir užtikrinant *moterų teises*, tačiau praktinis jų užtikrinimas, visų pirma šeiminių smurto aukų teisių užtikrinimas, tebėra ribotas. Moterims reikia suteikti daugiau galimybių užimti vadovaujamas pareigas.

Nedidelė pažanga padaryta *nuosavybės teisių* srityje. Nuosavybės teisių atgavimo procesas tebėra labai lėtas, jį reikia paspartinti. Atsižvelgiant į kelis nuosavybės dokumentų klastojimo atvejus, imtasi priemonių sugriežtinti kadastro tarnybų kontrolei. Liepos mėn. parlamentas priėmė žemės kadastro ir nekilnojamojo turto registro įstatymo pataisas, vis dėlto reikia gerinti kadastro sistemos veikimą, ypač kiek tai susiję su duomenų išsamumu ir tikslumu, taip pat jos nacionalinę aprėptį.

Juodkalnijos etninių bendruomenių santykiai išliko stabilūs. Imtasi veiksmų mažumų politiniam atstovavimui pagerinti, iš dalies pakeistas mažumų teisių įstatymas siekiant jį suderinti su Konstitucija. Pažanga užtikrinant *romų, aškalių ir egiptiečių* ekonominę, socialinę ir politinę įtrauktį vis dar gana ribota, nepaisant nuolatinių nacionalinės ir vietos valdžios institucijų pastangų. Padaryta nedidelė pažanga gerinant perkeltų asmenų padėtį – tai vienas iš nuomonėje nustatytų pagrindinių prioritetų. Nepaisant valdžios institucijų pastangų šiems asmenims suteikti teisinį statusą, dėl sudėtingų procedūrų teisėto gyventojų statusas kol kas suteiktas tik nedaugeliui.

Kalbant apie *regioninius klausimus ir tarptautinius įsipareigojimus*, Juodkalnija toliau tenkina stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygas, susijusias su bendradarbiavimu su TBTBJ ir regioniniu bendradarbiavimu. Juodkalnija toliau aktyviai dalyvavo regioninio bendradarbiavimo iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS). 2010–2011 m. šalis pirmininkavo Vidurio Europos iniciatyvai (VEI), Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesui (PEBP) ir Adrijos ir Jonijos jūrų iniciatyvai (AJJI). Šalis toliau tvirtai įsipareigojusi dalyvauti regioninio bendradarbiavimo veikloje ir regione atlikti konstruktyvų vaidmenį. Reikia spręsti neišspręstus dvišalius klausimus.

Nemenka pažanga padaryta *Sarajevo deklaracijos* procese. Po 2011 m. birželio ir rugsėjo mėn. susitikimų Bosnija ir Hercegovina, Kroatija, Juodkalnija ir Serbija susitarė dėl kelių klausimų, be kita ko, dėl bendros deklaracijos, pasirašytinos 2011 m. lapkričio mėn. Belgrade vyksiančioje ministrų konferencijoje, teksto.

Kalbant apie Tarptautinį baudžiamąjį teisumą, 2003 m. su JAV sudarytas dvišalis susitarimas dėl imuniteto neatitinka ES bendrųjų pozicijų ir pagrindinių principų. Juodkalnija turi suderinti savo poziciją su ES pozicija.

2010 m. Juodkalnijos **ekonomika** pradėjo atsigausti po krizės, išbandžiusios šalies ekonomikos politikos pagrindo tvirtumą. Nesant vienodų pinigų politikos priemonių¹⁹, fiskaline politika teko siekti sunkios užduoties – atstatyti augimą kartu tęsiant konsolidavimą. Vis dėlto šalis pajėgė pagerinti bendrą makroekonominį stabilumą ir viešųjų finansų kokybę ir išlaikė reformų tempą. Juodkalnijos ekonomika dar netvirtai atsigauna. Ekonomikos konkurencingumas nedidelis, nes sektorių ekonomika mažai diversifikuota. Tebėra trūkumų, susijusių su teisine valstybe, viešuoju administravimu, žmogiškaisiais ištekliais ir infrastruktūra.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Juodkalnija padarė tolesnę pažangą kurdamą veikiančią rinkos ekonomiką: stabilizavo bankų sektorių ir laikėsi palyginti atsargios fiskalinės politikos, taip sustiprindama makroekonominį stabilumą. Šalis turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu toliau šalins esamus struktūrinius trūkumus įgyvendindama savo reformų programą.

Į eksportą orientuotų pramonės šakų atsigavimas paskatino ekonomikos augimą ir tai, kartu su sumažėjusia vidaus paklausa ir teigiamais turizmo srities pokyčiais, padėjo sumažinti vis dar didelį išorės disbalansą. Toliau vykdyta nuosekli ekonominė politika, pasistūmėta įgyvendinant tam tikras struktūrines reformas. Valstybinių pensijų sistemos reforma – žingsnis siekiant aukštesnės viešųjų finansų kokybės ir tvarumo. Dar pagerinti patekimo į rinką ir pasitraukimo iš jos mechanizmai, taip pat verslo ir nuosavybės teisių registracijos procedūros. Finansiniai teisės aktai rengti atsižvelgiant į didėjantį sektoriaus atsparumą.

Vis dėlto bankų, kaip finansinių tarpininkų, vaidmuo išliko nežymus, nes bankai vykdė savo balansų konsolidavimą. Finansiniam stabilumui didelę grėsmę tebekelia labai didelė neveiksnių paskolų dalis. Įmonės tebesusiduria su griežtomis kreditavimo sąlygomis ir brangiais kreditais. Nedarbo lygis aukštas. Dėl biudžeto finansavimo poreikių padidėjo valstybės skola, todėl smarkiai padidėjo su garantijomis ir biudžeto išskolinimais susiję neapibrėžtieji įsipareigojimai. Privatizacijos procesui pakenkė neigiamos visuotinės sąlygos. Be turizmo ir žaliavų eksporto, ekonominė veikla sutelkta užsienio prekybai uždaruose sektoriuose. Neoficialus sektorius tebėra didelė problema. Nuolatiniai teisinės valstybės trūkumai neigiamai veikia investicinę ir verslo aplinką.

Juodkalnija padarė nemažą pažangą gerindama savo gebėjimą **priimti narystės įsipareigojimus**, visų pirma viešųjų pirkimų, bendrovių teisės, statistikos, finansinių paslaugų, teismų sistemos ir pagrindinių teisių, mokslo ir mokslinių tyrimų, švietimo, jaunimo ir kultūros srityse. Kitose srityse, tokiose kaip laisvas darbuotojų judėjimas, laisvė teikti paslaugas, žemės ūkis, aplinka, regioninė politika ir struktūrinių fondų koordinavimas, pažanga nedidelė. Apskritai Juodkalnija toliau sklandžiai įgyvendino Stabilizacijos ir asociacijos susitarime (SAS) nustatytus įsipareigojimus. Vis dėlto tebėra tam tikrų spragų, susijusių su valstybės pagalba ir tranzitiniu transportu, kurias reikia šalinti vykdant derinimo veiklą.

---

¹⁹ Juodkalnija vienašališkai naudoja euro kaip vienintelę teisėtą mokėjimo priemonę.

Laisvo prekių judėjimo srityje padaryta tam tikra pažanga, susijusi su standartizacija, akreditacija, metrologija ir rinkos priežiūra. Ne itin pasistūmėta derinant horizontaliąją teisinę sistemą su *acquis*, dar tinkamai nepradėtas konkretiems produktams skirtas *acquis* perkėlimas. *Laisvo darbuotojų judėjimo* srityje pažanga menka ir daugiausia susijusi su socialinės apsaugos sistemų koordinavimu. Teisės aktų sistemos derinimas su *acquis* dar ankstyvame etape. Menka pažanga padaryta *įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* srityje, visų pirma, kiek tai susiję su statybos leidimų išdavimu. Nevisiškai užtikrintas Elektroninių ryšių ir pašto paslaugų agentūros nepriklausomumas. Reikia sustiprinti pastangas suderinti su ES paslaugų direktyva. Padaryta tam tikra pažanga *laisvo kapitalo judėjimo* srityje, visų pirma kovojant su pinigų plovimu, imantis veiksmų kovoti su terorizmo finansavimu ir užtikrinant finansų priežiūros ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą. Administraciniai ir priežiūros gebėjimai tebėra menki. Nemaža pažanga padaryta *viešųjų pirkimų* srityje. Sustiprinti administraciniai gebėjimai, padidintas procedūrų skaidrumas. Bendra institucinė viešųjų pirkimų struktūra kelia tam tikrų rūpesčių. Juodkalnija padarė nemažą pažangą *bendrovių teisės* srityje. Pasistūmėta su *acquis* derinant teisės aktus, reglamentuojančius verslo organizavimą, apskaitą ir auditą bei įmonių perėmimo pasiūlymus.

Intelektinės nuosavybės teisės srityje padaryta tam tikra pažanga, visų pirma susijusi su autorių teises ir gretutines teises, prekių ženklus ir pramoninio dizaino apsaugą reglamentuojančių teisės aktų derinimu su *acquis*. Siekiant pažangos šioje srityje būtina labiau sustiprinti administracinius gebėjimus.

Konkurencijos politikos srityje padaryta tam tikra pažanga derinant nacionalinės teisės aktus su *acquis*. Vis dėlto dar yra uždavinių, susijusių su konkurencijos apsaugos ir valstybės pagalbos administravimo įstaigų administraciniais gebėjimais. Be to, valstybės pagalbos kontrolės teisinė sistema dar nebaigta derinti su ES taisyklėmis. Susirūpinti tebeverčia tai, kad nevisiškai laikomasi valstybės pagalbos išpareigojimų pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą. Reikia geriau užtikrinti Valstybės pagalbos institucijos veiklos nepriklausomumą. Kalbant apie metalo pramonę, valdžios institucijos turi užtikrinti visišką valstybės pagalbos, skiriamos aliuminio ir plieno bendrovėms, skaidrumą. Reikia nedelsiant priimti sprendimus dėl bankrutavusios plieno bendrovės nuosavybės.

Finansinių paslaugų srityje, visų pirma bankų sektoriuje, Juodkalnijos pažanga netolygi. Sustiprintas trijų reguliavimo institucijų bendradarbiavimas. Draudimo, finansinės infrastruktūros, vertybinių popierių rinkų ir investicinių paslaugų teisės aktų derinimas vis dar ankstyvame etape, reikia spręsti klausimą dėl profesinių pensijų fondų.

Padaryta tolesnė pažanga derinant *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srities teisės aktus. Elektroninių ryšių ir informacinės visuomenės srities reguliavimo institucijos nepriklausomumas padidėjo, tačiau jam dar kyla pavojų. Dar reikia pastangų siekiant visiškai įgyvendinti teisės aktus ir įvesti konkurencijos apsaugos priemones, kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos visiems operatoriams. Kalbant apie audiovizualinę politiką, sustiprinta Elektroninės žiniasklaidos agentūra, tačiau jos gebėjimai veiksmingai stebėti rinką dar netinkami.

Tam tikra pažanga padaryta *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje. Kuriamas tikslios žemės ūkio statistikos pagrindas. Pažanga plėtojant kaimo plėtros politiką ir naudojant skiriamą finansinę paramą gana ribota.

Tam tikra pažanga padaryta *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* srityje: sustiprinti maisto saugos srities gebėjimai ir derinimas su fitosanitarijos ir veterinarijos srities

acquis. Tam tikra pažanga padaryta *žuvininkystės* srityje, visų pirma susijusi su administracinių gebėjimų tobulinimu, jūrų žuvininkystės išteklių tikrinimo ir stebėsenos gerinimu bei sistemingesniu duomenų rinkimu. Žuvininkystės administracijos valdymo ir tikrinimo gebėjimai tebėra menki.

Padaryta tam tikra pažanga *transporto politikos* srityje, visų pirma susijusi su derinimu su kelių ir oro transporto *acquis*. Reikia dėti daugiau pastangų siekiant visiškai suderinti transporto *acquis*, visų pirma su geležinkelių teisės aktų rinkiniu. Priimti sprendimai panaikinti diskriminuojančius kelių mokesčius ES transporto priemonėms. Tačiau juos reikia visapusiškai įgyvendinti. Juodkalnija padarė tam tikrą pažangą *energetikos*, visų pirma atsinaujinančiosios energijos, srityje. Priimta nauja energetikos politikos strategija iki 2030 m. Reikėtų daugiau pastangų siekiant priimti teisės aktus, susijusius su naftos atsargomis, kuriais sukuriama reguliavimo aplinka, kurioje būtų skatinama naudoti atsinaujinančiosios energijos šaltinius visuose sektoriuose. Administraciniai gebėjimai vis dar riboti.

Juodkalnija padarė tam tikrą pažangą *mokesčių* srityje, visų pirma sukūrė kompiuterizuotą registracijos ir surinkimo sistemą. Informacinių technologijų (IT) srities administraciniai gebėjimai tebėra menki, o administracinio bendradarbiavimo ir vidaus kontrolės duomenų sistemų veiksmingumas prastas.

Tolesnė pažanga padaryta *ekonominės ir pinigų politikos* srityje, visų pirma pagerinta teisinė sistema: priimtos rezervo reikalavimų, kredito registravimo ir nusidėvėjusių banknotų ir monetų išėmimo iš apyvartos, pakeitimo ir sunaikinimo išsamios nuostatos.

Nemaža pažanga padaryta *statistikos* srityje. 2011 m. balandžio mėn. Juodkalnija sėkmingai surengė gyventojų ir būsto surašymą, o liepos mėn. paskelbė pirmuosius išsamius rezultatus. Vis dėlto reikia didelių pastangų norint pašalinti nustatytus trūkumus ir pagerinti statistikos infrastruktūrą, kad būtų pasiektas patenkinamas suderinimo su statistikos *acquis* lygis.

Menka pažanga padaryta derinant *socialinę ir užimtumo politiką* su *acquis*, visų pirma darbuotojų sveikatos ir saugos, socialinės įtraukties ir socialinės apsaugos sritis. Padaryta tam tikra pažanga plėtojant socialinį dialogą. Imtasi veiksmų kovos su diskriminacija srityje: priimtas įstatymas dėl ombudsmeno, vykdyta informuotumo didinimo veikla. Sprendžiant žemo aktyvumo ir užimtumo lygio problemą, taip pat įgūdžių paklausos ir pasiūlos neatitikimo problemą, Valstybinės užimtumo tarnybos gebėjimai tebėra menki ir nepakankamai naudojami aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis. Apskritai viešųjų finansų padėtis neigiamai veikia socialinės srities reformas.

Padaryta tam tikra pažanga *įmonių ir pramonės politikos* srityje, visų pirma susijusi su MVI palankios politikos plėtojimu. Vis dėlto reikia aktyviau plėtoti pramonės politiką, taip pat strategiškai svarbių gamybos sektorių politiką.

Menka pažanga padaryta *transeuropinių tinklų* srityje. Kalbant apie TEN-T infrastruktūrą, reikia nuveikti daugiau, kad būtų pagerintos kelių ir geležinkelių jungtys. Pažanga transeuropinių tinklų srityje daugiausia susijusi su elektros jungiamųjų linijų patobulinimu.

Menka pažanga padaryta *regioninės politikos ir struktūrinių priemonių koordinavimo* srityje, visų pirma steigiant atitinkamas PNPP III ir IV komponentų įgyvendinimo struktūras. Reikia nedelsiant jas sukurti. Pirmiausia reikia sukurti atitinkamus administracinius gebėjimus tokiose srityse, kaip strateginis planavimas, projektų rengimas, projektų valdymas, finansų valdymas ir kontrolė.

Juodkalnija padarė tam tikrą pažangą *teismų sistemos ir pagrindinių teisių* srityje, visų pirma įgyvendindama Komisijos nuomonėje nustatytus atitinkamus pagrindinius prioritetus. Derinant šį skyrių su *acquis* reikės tolesnių nuolatinių pastangų, visų pirma siekiant, kad vidutinės trukmės laikotarpiu būtų užtikrintas veiksmingas jo įgyvendinamas ir vykdymas. Reikia pasiekti daugiau konkrečių rezultatų kovojant su sunkiais nusikaltimais, visų pirma aukšto lygio pareigūnų korupcija. Kalbant apie pagrindines teises, nors padaryta tam tikra pažanga stiprinant teisinę ir institucinę sistemą, reikia visiškai užtikrinti galiojančių teisinių garantijų teikimą ir sustiprinti administracinius gebėjimus.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje padaryta nemaža pažanga stiprinant teismų bendradarbiavimą, visų pirma baudžiamosiose bylose. Tam tikra pažanga padaryta migracijos ir prieglobsčio srityje. Pažanga taip pat padaryta sienų valdymo srityje. Priimta nauja kovos su terorizmu strategija. Pažanga padaryta sprendžiant kovos su organizuotu nusikalstamumu problemas, visų pirma glaudžiau bendradarbiaujant tarptautiniu ir regiono mastu. Kiek padaugėjo atliktų tyrimų ir sulaikymo atvejų, visų pirma susijusių su neteisėta prekyba narkotikais. Po finansinio tyrimo dviejose svarbiose bylose laikinai areštuotas didelės vertės turtas. Tačiau apskritai finansiniai tyrimai vis dar atliekami retai, vis dar nedaug konfiskuojama nusikalstamu būdu įgyto turto. Reikia pagerinti žvalgybos informacija grindžiamą policijos veiklą ir tarpžinybinį bendradarbiavimą. Reikia sustiprinti tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo mechanizmus, visų pirma prekybos žmonėmis ir pinigų plovimo srityse. Dar nepriimtos vidaus reikalų ir pinigų plovimo prevencijos įstatymų pataisos. Reikia toliau derinti vizų politiką. Reikia tolesnių pastangų siekiant užtikrinti prieglobsčio prašytojų ir neteisėtų migrantų priėmimo sąlygas.

Nemaža pažanga padaryta *mokslinių tyrimų ir inovacijų* srityje. Sustiprinta mokslinių tyrimų veiklos institucinė ir teisės aktų sistema, imtasi priemonių mokslininkų judumui pagerinti. Reikia tinkamai apsvarstyti pasirengimą dalyvauti įgyvendinant pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“.

Tam tikra pažanga padaryta *švietimo ir kultūros* srityse, visų pirma derinant su *acquis*. Vis dar reikia tolesnių pastangų siekiant užtikrinti, kad švietimo sistemoje dalyvautų pažeidžiamų grupių atstovai ir specialiųjų poreikių turintys vaikai.

Aplinkos ir klimato kaitos srityje Juodkalnijos pažanga derinant su *acquis* ir jį įgyvendinant menka. Pažangą daugiausia nulėmė tai, kad priimti atliekų tvarkymą ir gamtos teritorijas reglamentuojantys įgyvendinamieji teisės aktai ir ratifikuoti tarptautiniai aplinkos susitarimai. Pagerėjo Aplinkos apsaugos agentūros administraciniai gebėjimai, tačiau juos, visų pirma tikrinimo tarnybų gebėjimus, dar reikia gerokai sustiprinti. Juodkalnijai reikia paspartinti strateginį visų sektorių planavimą, sistemingiau įtraukti aplinkos aspektus į kitus sektorius, kad būtų užtikrintas tvarus įgyvendinimo finansavimas. Reikia atsakingai stiprinti už aplinką ir klimato kaitą atsakingos vietos ir nacionalinės administracijos gebėjimus.

Juodkalnija daro pažangą derindama savo *vartotojų ir sveikatos apsaugos* politiką su ES vartotojų politika ir ES sveikatos apsaugos strategija. Vis dėlto reikia daugiau pastangų siekiant suderinti nacionalinius teisės aktus su *acquis* ir sukurti administracinius gebėjimus. Parama vartotojų organizacijoms ir informuotumo didinimo veiklai vis dar nedidelė.

Tam tikra pažanga padaryta *muitų sąjungos* srityje, visų pirma derinant kombinuotąją nomenklatūrą ir naikinant *acquis* ir SAS įsipareigojimų neatitinkančius muitus. Vis dar būtina dėti daugiau pastangų tokiose srityse, kaip kvotų valdymas, su saugumu susijusios nuostatos ir derinimas su ES muitinės kodeksu.

Tam tikra pažanga padaryta *išorės santykių* srityje. Reikia stiprinti institucinius ir administracinius gebėjimus, susijusius su prekybos, vystymosi ir humanitarinės pagalbos politika. Juodkalnija toliau darė pažangą *užsienio, saugumo ir gynybos politikos* srityje. Visų pirma ji toliau reikšmingai prisidėjo prie regiono stabilumo užtikrinimo.

Juodkalnija padarė pažangą *finansų kontrolės*, visų pirma vidaus ir išorės audito, srityje. Vis dėlto šalies įgyvendinimo gebėjimus su finansų valdymu ir kontrole susijusiose srityse dar reikia sustiprinti, kad teisės aktai būtų įgyvendinami visapusiškai ir veiksmingai. *Finansinių ir biudžetinių nuostatų* srityje nėra didelių Juodkalnijos ir ES sistemų skirtumų, susijusių su atitinkamų sričių politikos pagrindiniais principais ir institucijomis, kurių reikia taikant nuosavų išteklių taisyklės, tačiau nuosavų išteklių taisyklių taikymo administracinė sistema vis dar nesukurta.

Albanija

Iš esmės į politinę aklavietę patekusios Albanijos vidaus politinę padėtį toliau temdo tai, kad opozicija iš dalies boikotuoja parlamento darbą. Ši politinė stagnacija tęsiasi nuo 2009 m. birželio mėn. visuotinių rinkimų. Šių rinkimų (kurie ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (OSCE–ODIHR) vertinimu, nors ir su kai kuriais trūkumais, atitiko daugumą tarptautinių standartų) rezultatus užginčijo socialistų partija. Per 2011 m. sausio 21 d. smurtinius incidentus žuvo keturi demonstracijų dalyviai – tai padidino politinių jėgų tarpusavio nepasitikėjimą ir nepasitikėjimą tam tikromis valstybės institucijomis. Gegužės 8 d. vietos rinkimai, kai dėl ne vietoje rastų balsavimo biuletenių skaičiavimo buvo užginčyti Tiranos mero rinkimų rezultatai, dar padidino valdančiosios daugumos ir opozicijos poliarizaciją. Vis šie įvykiai nukreipė politikų dėmesį nuo taip reikalingų ES politikos reformų.

Atsižvelgdama į tai, vyriausybė dėjo tam tikras pastangas pasistūmėti įgyvendinant ES integracijos proceso darbotvarkę, būtent parengė veiksmų planą, skirtą 2010 m. Komisijos nuomonėje išdėstytoms rekomendacijoms įgyvendinti. Šias pastangas sustiprino geranoriškas valdančiosios daugumos ir opozicijos bendradarbiavimas svarstant veiksmų planą Europos integracijos parlamentiniame komitete ir jungtinės pastangos susitarti dėl būtinų reformų. Tačiau pastangos suburti darbo grupes rinkimų reformos klausimais galiausiai įstrigo. Rugsėjo 5 d. opozicija baigė boikotą ir pradėjo vėl dalyvauti parlamento darbe.

Apskritai Albanija padarė nedidelę pažangą siekdama atitikti **politinius** narystės ES **kriterijus**. Svarbioms su ES susijusioms reformoms trukdo politinė aklavietė. Pažanga įgyvendinant pagrindinius prioritetus²⁰ ir kitus nuomonėje nustatytus uždavinius netolygi. Padaryta tam tikra pažanga įgyvendinant priemones, skirtas kovoti su organizuotu nusikalstamumu, gerinant kalinamų asmenų sąlygas kalėjimuose ir užtikrinant vaiko teises. Tačiau tik nedidelė pažanga padaryta gerinant parlamento darbą, rinkimų, teismų sistemos, kovos su korupcija politikos, nuosavybės teisių srityse, taip pat gerinant romų bendruomenės

---

²⁰ Nustatyti šių sričių pagrindiniai prioritetai: tinkamas parlamento veikimas; parengtų teisės aktų, kuriems patvirtinti būtina kvalifikuota balsų dauguma, priėmimas; skyrimo į pareigas procedūros ir pagrindinių institucijų pareigūnų paskyrimas; rinkimų reforma; rinkimų organizavimas; viešojo administravimo reforma; teisinė valstybė ir teismų sistemos reforma; kova su korupcija; kova su organizuotu nusikalstamumu; nuosavybės teisių klausimų sprendimas; žmogaus teisių stiprinimas ir kovos su diskriminacija politikos įgyvendinimas; sulaikytų asmenų sąlygų gerinimas ir ombudsmeno rekomendacijų taikymas. Visas tekstas, kuriame aprašyti pagrindiniai prioritetai – COM(2010) 680.

gyvenimo sąlygas. Albanijai reikės didelių nuolatinių pastangų visose praėjusių metų nuomonėje nurodytose srityse.

Kalbant apie *demokratiją ir teisinę valstybę*, užsitęsusi politinė aklavietė, tolesnė konfrontacija ir didėjantis daugumos ir opozicijos tarpusavio nepasitikėjimas neigiamai paveikė Albanijos reformų darbotvarkę. Pagrindinės reformos dar nebaigtos rengti, dar nepriimti arba nebaigti rengti svarbūs teisės aktai.

Nepaisant šiek tiek patobulintų parlamento darbo taisyklių bei praktikos ir kiek pagerėjusių parlamento administracinių gebėjimų, *parlamentas* vis dar nepakankamai vykdo teisėkūros ir priežiūros funkciją, kuri yra vienas iš nuomonėje nustatytų pagrindinių prioritetų. Politinė aklavietė smarkiai sutrikdė parlamento darbą ir trukdė plėtoti reikiamą nuolatinį ir konstruktyvų politinį dialogą. Ji taip pat sutrikdė pasiekti sutarimą dėl atitinkamų ES reformų įgyvendinimo. Dalinis opozicijos boikotas sutrikdė parlamento darbą, be kitų dalykų, apsunkino įstatymų, kuriems reikia trijų penktadalių daugumos pritarimo, priėmimą. Opozicijos boikoto pabaiga ir grįžimas į parlamentą rugsėjo 5 d. yra teigiamas žingsnis siekiant normalizuoti politinį dialogą ir bendradarbiavimą. Parlamente reikia įtvirtinti įtraukią politinę aplinką, kurioje galimas įvairių partijų konsensusas. Valdančiosios daugumos ir opozicijos polarizacija ir nepasitikėjimas paveikė gegužės 8 d. vietos rinkimus. Per šiuos rinkimus buvo atveju, kai buvo laikomasi tarptautinių standartų, – tai vienas iš nuomonėje nustatytų prioritetų – ir atveju, kai jų nebuvo laikomasi. Rinkimų reforma, vienas iš pagrindinių nuomonėje nustatytų prioritetų, įstrigo. Parlamentas dar neužtikrino, kad klausymas ir balsavimas dėl konstitucinio ir aukščiausiojo teismo teisėjų skyrimo parlamente vyktų tvarkingai – tai vienas iš nuomonėje nustatytų prioritetų.

Vyriausybė ir parlamentinis Europos integracijos komitetas dėjo pastangas paspartinti ir koordinuoti ES integracijos reformas, be kitų dalykų, parengti ir vykdyti konsultacijas dėl veiksmų plano, siekiant atsižvelgti į Komisijos nuomonę, visų pirma į 12 pagrindinių prioritetų. Reikia smarkiai pagerinti teisės aktų projektų rengimo ir konsultacijų su trečiosiomis šalimis kokybę. Decentralizacijos reformos procesui labai pakenkė sudėtingi centrinės ir vietos valdžios santykiai.

Nebaigti svarbūs veiksmai *viešojo administravimo reformai* užbaigti (tai vienas iš nuomonėje nustatytų prioritetų), įskaitant valstybės tarnybos įstatymo pataisų priėmimą. Nepaisant tam tikrų reformų priemonių, tokių kaip 2011 m. birželio mėn. Ministrų tarybos sprendimas dėl viešųjų įstaigų struktūros ir organizacijos, dar nepriimti esminiai teisės aktai ir jų priėmimas priklauso nuo to, ar bus visiškai ir ilgam išeita iš politinės aklavietės, kadangi jiems priimti reikia trijų penktadalių parlamento narių balsų daugumos. Galiojantys įstatymai ir administraciniai aktai įgyvendinami vis dar prastai. Viešojo administravimo departamentas dar nėra pakankamai autoritetingas institucine prasme, kad galėtų visiškai prisiimti savo funkciją. Dar reikia sukurti nepriklausomą, nuopelnais grindžiamą ir profesionalią politiškai nepriklausomą valstybės tarnybą. Dar nepaskirtas ombudsmenas.

Kalbant apie *teismų sistemą*, padaryta nedidelė pažanga baigiant teismų sistemos reformą, vieną iš pagrindinių nuomonėje nustatytų prioritetų. Teismų reformos strategija ir jos veiksmų planas priimti liepos mėn. Jie yra geras reformų veiklos pagrindas. Jiems įgyvendinti reikės skirti tinkamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, taip pat užtikrinti tinkamą tarpžinybinį bendradarbiavimą. Dar nepriimti svarbūs teisės aktai, tokie kaip administracinių teismų įstatymas, kuriems priimti reikia trijų penktadalių parlamento narių balsų daugumos. Teismų sistemos veiksmingumą mažina ilgas teismo procesas, dėl kurio susikaupia neišnagrinėtų bylų. Teismų sistemai apskritai skiriama nepakankamai biudžeto asignavimų. Vis dar prastai

užtikrinamas sprendimų vykdymas. Teismai nesiėmė konkrečių priemonių kovojant su korupcija, be kitų dalykų, neapribotas arba nepanaikintas teisėjų imunitetas.

Kovos su korupcija politikos srityje (tai vienas iš pagrindinių nuomonėje nustatytų prioritetų) padaryta nedidelė pažanga. Teisinė sistema ir tarpžinybinės struktūros iš esmės sukurtos, tačiau specialūs veiksmai iš esmės neveiksmingi, o rezultatai nepakankami. Dar tik pradėtos informuotumo didinimo kampanijos. Tam tikrų pareigūnų imunitetas, aktyvios strategijos neturėjimas ir išteklių bei įrangos stoka toliau smarkiai kliudo atlikti veiksmingus tyrimus. Nėra konkrečių rezultatų visais lygmenimis vykdant tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius. Korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių ir tebėra itin didelė problema.

Albanija toliau stiprino *žmogaus teisių ir mažumų apsaugos* teisinę ir institucinę sistemą. Padaryta pažanga tam tikrose pagrindinėse prioritetinėse srityse, pavyzdžiui, priėmus išsamų įstatymą pagerinta vaiko teisių apsauga, pagerintos kalinamųjų sąlygos kalėjimuose, plėtotos sulaikymui alternatyvios priemonės. Nepaisant to, pažanga žmogaus teisių srityje netolygi, vėl susirūpinta dėl tokių sričių kaip žiniasklaidos laisvė, nes redakcinę nepriklausomybę vis dar riboja politiniai ir verslo interesai. Reikia smarkiai sustiprinti veiksmingą žmogaus teises ir mažumų apsaugą reglamentuojančių teisinių ir politinių priemonių įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą.

Nuosavybės teisės tebekelia daug rūpesčių. Menka pažanga padaryta siekiant priimti ir įgyvendinti nuoseklią nuosavybės teisių reformos strategiją ir veiksmų planą. Tai vienas iš pagrindinių nuomonėje nustatytų prioritetų. Dėl nenuosekliai paskirstytos atsakomybės ir skirtingų dalyvaujančių institucijų veiklos koordinavimo stokos sunku užtikrinti veiksmingą politikos įgyvendinimą, sukuriama teisinis netikrumas ir sisteminė korupcijos rizika.

Iš dalies padaryta pažanga įgyvendinant pagrindinį prioritetą – stiprinant žmogaus teisių apsaugą, visų pirma moterų, vaikų ir romų, ir veiksmingai įgyvendinant *kovos su diskriminacija* politiką. Šioje srityje yra tam tikrų pokyčių: be kitų dalykų, priimta nacionalinė lyčių lygybės ir kovos su šeiminiu smurtu strategija, pradėtas įgyvendinti apsaugos nuo diskriminacijos įstatymas. Vis dar yra tam tikrų didelių teisės aktų spragų, visų pirma susijusių su *neįgaliaisiais*, Albanijai reikia užtikrinti nuoseklų galiojančių teisėkūros ir politikos priemonių įgyvendinimą. Reikia padidinti bendrą informuotumą apie kovos su diskriminacija teisės aktus ir apskundimo mechanizmą. Susirūpinti vis dar verčia nuolatinė tam tikrų pažeidžiamų grupių, kaip antai lesbiečių, gėjų, biseksualų ir transseksualų, taip pat romų diskriminacija. Romų bendruomenė toliau labiausiai nukenčia ir neturi galimybių naudotis socialinės apsaugos ir kitomis paslaugomis.

Tam tikra pažanga padaryta įgyvendinant pagrindinį prioritetą – gerinant *sulaikytų asmenų* sąlygas ir taikant šiai sričiai skirtas ombudsmeno rekomendacijas. Imtasi priemonių siekiant pagerinti kalinimo sąlygas ir sistemingai atsižvelgti į ombudsmeno rekomendacijas. Tačiau vis dar pranešama apie *netinkamo elgesio* atvejus, visų pirma sulaikymo metu ir policijos areštinėse. Dar reikia pagerinti psichikos liga sergančių pažeidėjų sąlygas. Rimtai susirūpinti verčia tai, kad nėra nuolatinio tinkamo sprendimo, kad šie asmenys būtų privalomai gydomi.

Spręsdama *regioninius klausimus ir vykdydama tarptautinius įsipareigojimus* Albanija toliau prisidėjo prie regiono stabilumo užtikrinimo ir su kaimyninėmis šalimis bei regiono partneriais palaikė gerus santykius. Šalyje dabar nustatytas bevizis režimas keliaujant į visas Vakarų Balkanų šalis. Šalis toliau aktyviai dalyvavo regioninio bendradarbiavimo

iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS).

Kalbant apie Tarptautinį baudžiamąjį teismą, su JAV sudarytas dvišalis susitarimas dėl imuniteto neatitinka ES bendrųjų pozicijų ir pagrindinių principų. Šalis turi suderinti savo poziciją su ES pozicija.

Per pasaulinę krizę ir po jos Albanijos **ekonomika** išlaikė makroekonominį stabilumą ir teigiamą augimą. Vis dėlto politinė aklavietė sutrukdė vyriausybei įgyvendinti būtinas struktūrines reformas. 2010 m. dėl eksporto ir nedidelės vidaus paklausos ekonomika augo 3,8 %. Pinigų politika padėjo palaikyti stabilią infliaciją, be kita ko, atsižvelgiant į išaugusias tarptautines žaliavų kainas. Ekonominę plėtrą toliau stabdo trūkumai, susiję su sutarčių vykdymo užtikrinimu ir teisine valstybe, taip pat prasta infrastruktūra ir žmogiškasis kapitalas bei neoficiali ekonomika.

Vertinant pagal *ekonominius kriterijus*, Albanija padarė tam tikrą pažangą kurdama veikiančią rinkos ekonomiką: sumažino fiskalinį ir išorės deficitą, išlaikė stabilius infliacijos lūkesčius ir taip sustiprino makroekonominį stabilumą. Albanija turėtų atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu paspartins struktūrines reformas, be kitų dalykų, sustiprins teisės sistemą ir fizinį bei žmogiškąjį kapitalą.

Nepaisant politinės poliarizacijos, išsaugotas bendras sutarimas dėl pagrindinių rinkos ekonomikos aspektų. Albanijos ekonomika toliau augo, nors ir lėčiau, nepaisant svarbių prekybos partnerių prastos ekonominės padėties. Toliau vykdyta patikima pinigų politika, išlaikytas kainų stabilumas, o infliacija neviršijo tikslinės normos. 2010 m. sumažėjo einamosios sąskaitos deficitas ir fiskalinis disbalansas. Valstybė į ekonomiką mažai kišasi ir subsidijų suteikė nedaug. Bankų sektorius toliau turi pakankamai kapitalo ir yra likvidus. Tam tikra pažanga padaryta užtikrinant geresnį patekimą į rinką. ES ir toliau yra Albanijos pagrindinė prekybos ir investavimo partnerė.

Vis dėlto dar neužtikrintas ilgalaikis palyginti didelės valstybės skolos sumažinimas. Gali būti sunku labiau sumažinti išorės disbalansą, ypač jeigu toliau mažės darbuotojų pervedamos lėšos. 2010 m. suprastėjo darbo rinkos rezultatai, nedarbas išlieka aukštas. Bankroto procedūros taikomos vis dar netinkamai, dėl silpnos teisinės valstybės sunku užtikrinti sutarčių vykdymą ir verslo aplinką apskritai. Vis dar nesprendžiamas nuosavybės teisių klausimas. Susirūpinti tebeverčia didelis neveiksnių paskolų skaičius bankų sistemoje. Vis dar nepakankamai investuojama į infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą. Neoficialus sektorius tebėra problema. Dėl sektorių gamybos ir eksporto rinkų koncentracijos ekonomika yra pažeidžiama išorės sukrėtimų.

Albanija padarė tam tikrą pažangą gerindama **gebėjimus prisiimti narystės įsipareigojimus**, visų pirma susijusius su laisvu prekių judėjimu, įmonių ir pramonės politika, teisingumu, laisve ir saugumu, išorės santykiais ir finansų kontrole. Kitose srityse, kaip antai laisvas darbuotojų judėjimas, viešieji pirkimai, intelektinės nuosavybės teisė, informacinė visuomenė ir žiniasklaida, taip pat energetika, aplinka ir oro transportas, pažanga nedidelė. Tam, kad sustiprėtų administraciniai gebėjimai įgyvendinti teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą, reikia nuolatinių pastangų. Reikia papildomų pastangų siekiant laiku užtikrinti įsipareigojimų pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą įgyvendinimą.

Laisvo prekių judėjimo srityje padaryta nemaža pažanga, susijusi su standartizacija. Reikia sukurti tinkamą rinkos priežiūros struktūrą. Menka pažanga padaryta *laisvo darbuotojų*

judėjimo srityje, kurioje parengiamieji darbai dar tik pradėti. *Įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* srityje padaryta tam tikra pažanga, visų pirma pašto paslaugų srityje. Tam tikra pažanga padaryta *laisvo kapitalo judėjimo* srityje, susijusi su mokėjimo sistemas ir kovą su pinigų plovimu reglamentuojančių teisės aktų sistema. Reikia daugiau pastangų siekiant veiksmingai įgyvendinti nacionalinę kovos su pinigų plovimu ir finansiniais nusikaltimais strategiją.

Menka pažanga padaryta *viešųjų pirkimų* srityje. Instituciniai gebėjimai tebėra menki, visose viešųjų pirkimų institucijose nėra aiškios kompetencijos apibrėžties ir pasiskirstymo. Kiek pasistūmėta vykdant šios srities parengiamuosius darbus. Tam tikra pažanga padaryta *bendrovių teisės* srityje. Tačiau Nacionalinės apskaitos tarybos gebėjimai tebėra menki, o Valstybinės priežiūros tarybos veiklos nepriklausomumas prastas. *Intelektinės nuosavybės teisės* srityje padaryta nedidelė pažanga, ne itin pasistūmėta vykdant parengiamuosius darbus. Veiksmingas intelektinės nuosavybės ir pramoninės nuosavybės teisių užtikrinimas prastas. Albanija laiku neįvykdė SAS įsipareigojimo užtikrinti į ES panašų apsaugos lygį, be kita ko, kiek tai susiję su vykdymo užtikrinimu. Vidutiniška pažanga padaryta *konkurencijos* srityje: ir antimonopolinės politikos, ir valstybės pagalbos. Tačiau atsakingoms institucijoms trūksta tinkamų administracinių gebėjimų. Reikia užtikrinti Valstybės pagalbos komisijos veiklos nepriklausomumą. Šios srities parengiamieji darbai vyksta tinkamai.

Tam tikra pažanga padaryta *finansinių paslaugų* srityje. Patobulinta rizikos valdymo ir kapitalo pakankamumo reguliavimo sistema. Nebankinio sektoriaus priežiūros gebėjimai tebėra menki.

Netolygi pažanga padaryta *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje. Derinimas su elektroninių ryšių *acquis* ir rinkos liberalizavimas gerėja. Vis dėlto žiniasklaidą reglamentuojantys teisės aktai dar nesuderinti su Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva, o radijo ir televizijos reguliavimo institucijos gebėjimai tebėra menki. Ne itin pasistūmėta vykdant šios srities parengiamuosius darbus.

Tam tikra pažanga padaryta *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje. Padaryta pažanga steigiant kaimo plėtros politikos įgyvendinimo struktūras. Vis dėlto analizavimo, kaimo plėtros politikos formavimo ir įgyvendinimo gebėjimai tebėra menki. Tam tikra pažanga, nors netolygi, padaryta *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* srityse. Gerokai sustiprinti Nacionalinės maisto tarnybos veiklos gebėjimai, patobulinta maisto saugą ir veterinarijos klausimus reglamentuojančių teisės aktų sistema. Apskritai gebėjimai tebėra menki, prastas tarpžinybinis bendradarbiavimas ir kompetencijos apibrėžtis. *Žuvininkystės* srityje tam tikra pažanga padaryta vykdant tikrinimus ir kontrolę. Dėl nepakankamų fizinių ir finansinių išteklių bei prasto tarpžinybinio bendradarbiavimo reguliavimo sistemos vykdymo užtikrinimas tebėra prastas.

Tam tikra pažanga, nors ir netolygi, padaryta *transporto politikos* srityje. Nors kelių transporto ir oro transporto valdymo sričių derinimas pasistūmėjo, oro eismo sauga tebekelia rūpesčių. Reikia daugiau pastangų geležinkelių ir jūrų transporto sektoriuose. Nedidelė pažanga padaryta *energetikos* srityje. Tiekimo saugumas kiek pagerėjo, tačiau elektros sektoriaus rinkos reforma dar nėra veiksmingai įgyvendinama, reikės daugiau pastangų siekiant užtikrinti šios rinkos ekonominį gyvybingumą. Reikia sustiprinti elektros, dujų ir radiacinės saugos reguliavimo institucijų gebėjimus ir institucinį nepriklausomumą. Šios srities parengiamieji darbai vyksta lėtai.

Nors derinant *mokesčių* teisės aktus su *acquis* padaryta tam tikra pažanga ir vyksta parengiamieji darbai, reikia daugiau pastangų, susijusių su administraciniais ir techniniais gebėjimais, be kita ko, mokesčių slėpimo ir vengimo srityje. *Ekonominės ir pinigų politikos* srityje pažangos nepadaryta. Pažanga padaryta *statistikos* srityje, visų pirma susijusi su klasifikavimu ir statistikos infrastruktūra. Pažanga sektorių statistikos srityje netolygi.

Socialinės politikos ir užimtumo srityje pažanga netolygi. Nors darbuotojų sveikatos ir saugos, socialinio dialogo ir socialinės apsaugos srityje buvo tam tikrų pokyčių, neoficialus užimtumas vis dar aukštas, o darbo rinka labai neaktyvi. Apskritai politika įgyvendinama irgi nepakankamai, visų pirma kiek tai susiję su socialine įtrauktimi. Ne itin pasistūmėta vykdant šios srities parengiamuosius darbus.

Padaryta pažanga *įmonių ir pramonės politikos* srityje, visų pirma susijusi su verslui skirtos reguliavimo sistemos tobulinimu ir MVĮ galimybių gauti finansavimą gerinimu. Įsteigtos institucijos siekiant paskatinti inovacijas ir technologinę plėtrą. Toliau vyksta šios srities parengiamieji darbai.

Padaryta tam tikra pažanga *transeuropinių tinklų* srityje. Pasistūmėta rengiant kelių koridorius, pradėjo veikti nauja elektros jungiamoji linija.

Regioninės politikos ir struktūrinių fondų koordinavimo srityje pažanga nedidelė. Reikia didelių pastangų siekiant sukurti reikiamus institucinius ir administracinius gebėjimus ir parengti tinkamą regioninės plėtros projektų rengimo mechanizmą. Šios srities parengiamieji darbai dar ankstyvame etape.

Kalbant apie *teismų sistemą ir pagrindines teises*, vis dar yra tam tikrų didelių spragų, nepaisant pastangų rengti Europos standartus atitinkančius teisės aktus. Be to, teisėkūros ir politikos priemonės apskritai taikomos nepakankamai ir tai yra didelė problema. Albanija dar tik pradėjo derinimą su teismų sistemos ir pagrindinių teisių Europos standartais ir *acquis*.

Albanija padarė pažangą *teisingumo, laisvės ir saugumo* srityje. 2010 m. gruodžio mėn. teisė be vizų keliauti po Šengeno šalis suteikta biometrinius pasus turintiems piliečiams. Padaryta pažanga kovojant su organizuotu nusikalstamumu, visų pirma tinkamai bendradarbiaujant tarptautiniu mastu ir įgyvendinant „kovos su mafija“ įstatymą, kuriuo, be kita ko, nustatytas nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas. Vis dėlto organizuotas nusikalstamumas tebekelia problemų. Reikia išlaikyti pastangas veiksmingai įgyvendinti teisės aktus ir stiprinti kovą su organizuotu nusikalstamumu – tai vienas iš Komisijos nuomonėje nustatytų pagrindinių prioritetų. Be kitų dalykų, reikia siekti patikimų rezultatų vykdant aktyvius tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir prireikus priimant apkaltinamuosius nuosprendžius. Reikėtų aktyviai taikyti priemones siekiant padidinti tyrėjų kompetenciją ir suteikti jiems daugiau įgaliojimų, taip pat skatinti teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą. Turėtų būti sustiprinta ir sistemingai vykdoma kova su neteisėta prekyba narkotikais, pinigų plovimu, prekyba žmonėmis ir aukų apsauga, taip pat turėtų būti sistemingai užtikrinamas nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą reglamentuojančių teisės aktų vykdymas.

Padaryta pažanga stiprinant gebėjimus įgyvendinti *mokslo ir mokslinių tyrimų* srities *acquis*. Pagerinti administraciniai gebėjimai, kurių reikia siekiant dalyvauti ES mokslinių tyrimų septintojoje bendrojoje programoje, nors nacionaliniai mokslinių tyrimų gebėjimai tebėra menki. Tam tikra pažanga padaryta *švietimo ir kultūros* srityje, visų pirma susijusi su profesiniu rengimu ir švietimu.

Apskritai derinant *aplinkos* srities teisės aktus pažanga menka. Bendras teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas prastas. Reikia toliau stiprinti administracinius gebėjimus ir tarpžinybinį bendradarbiavimą. Kalbant apie *klimato kaitą*, Albanija apskritai nepadarė pažangos ir instituciniai gebėjimai labai menki.

Tam tikra pažanga padaryta *virtuotojų ir sveikatos apsaugos* srityje. Be to, padaryta pažanga reguliuojant virtuotojų apsaugą ir užtikrinant vykdymą. Apskritai patobulinta teisės aktų sistema. Kalbant apie visuomenės sveikatą, pasistūmėta sveikatos draudimą reglamentuojančių teisės aktų srityje, taip pat buvo teigiamų pokyčių užkrečiamųjų ligų ir psichikos sveikatos srityje. Vis dėlto vis dar neužtikrintos vienodos sąlygos naudotis pirminės sveikatos priežiūros paslaugomis.

Muitų sąjungos srityje padaryta tam tikra pažanga derinant teisės aktus, toliau vyksta šios srities parengiamieji darbai. Vis dėlto, palyginti su ES standartais, atliekant muitinį įvertinimą vis dar dažnai naudojamosi orientacinėmis kainomis, reikia daugiau pastangų siekiant supaprastinti procedūras ir palengvinti prekybą. Vykdymo užtikrinimo gebėjimai ir žmogiškųjų išteklių valdymas vis dar prastas.

Tam tikra pažanga padaryta *išorės santykių* srityje, visų pirma kiek tai susiję su bendra prekybos politika. Reikia stiprinti institucinius ir administracinius gebėjimus. Pažanga padaryta *užsienio, saugumo ir gynybos politikos* srityje. Šalis suderino savo poziciją su dauguma ES deklaracijų ir bendrųjų pozicijų ir toliau dalyvavo BSGP operacijose.

Padaryta pažanga *finansų kontrolės* srityje. Patobulinta pirminė viešosios vidaus finansų kontrolės teisinė sistema ir centralizuotas biudžeto tikrinimas. Reikia sustiprinti administracinius vidaus kontrolės srities gebėjimus. Dar tik pradėti parengiamieji darbai siekiant užtikrinti ES finansinių interesų apsaugą.

Finansinių ir biudžetinių nuostatų srityje įdiegti atitinkamų sričių pagrindiniai principai ir sukurtos institucijos, kurių reikia nuosavų išteklių sistemai taikyti. Nuosavų išteklių sistemos taikymo administracinė struktūra dar nesukurta.

Bosnija ir Hercegovina

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą siekdama atitikti **politinius kriterijus**.

Kalbant apie *demokratiją ir teisinę valstybę*, praėjus metams po 2010 m. spalio 3 d. visuotinių rinkimų dar reikia užbaigti vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios institucijų steigimo procesą – suformuoti valstybinio lygmens vyriausybę. Šis ilgas delsimas kliudo Bosnijai ir Hercegovinai vykdyti taip reikiamas reformas.

Rimtai susirūpinti verčia tai, kad nevyksta patikimas procesas, kad *Konstitucija* būtų suderinta su Europos žmogaus teisių konvencija. Pirmoji tarpžinybinė darbo grupė, sukurta Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendimui Sejdič-Finci²¹ byloje įgyvendinti, nepasiekė susitarimo. Ministrų taryba rekomendavo įsteigti naują darbo grupę, tačiau tai dar nepadaryta.

Serbų Respublikos nacionalinė asamblėja (SRNA) priėmė išvadas ir sprendimą dėl referendumo dėl valstybinio lygmens teisminių institucijų užginčijimo. ES tarpininkaujant,

---

²¹ 2009 m. gruodžio mėn. Sprendimas *Sejdič-Finci prieš Bosniją ir Hercegoviną* dėl etninės asmenų, nepriklausančių vienai iš trijų šalies tautinių grupių, diskriminacijos atstovaujant šalies institucijose.

SRNA atšaukė sprendimą dėl referendumo ir iš dalies pakeitė birželio 1 d. išvadas. Vykstant stabilizacijos ir asociacijos procesui Bosnija ir Hercegovina palaiko struktūrinį dialogą su ES teisingumo klausimais.

Parlamento administraciniai gebėjimai pagerėjo, tačiau dar nepakankamai koordinuojamas valstybės ir autonominių vienetų parlamentų darbas, o politiniai nesutarimai tarp autonominių vienetų toliau trukdo dirbti Parlamentinei asamblėjai. Skirtingų lygmenų vyriausybės institucijos toliau negalėjo tinkamai dirbti dėl nenuoseklaus bei nekoordinuojamo politikos formavimo. Trys prezidiumo nariai dėjo daugiau pastangų bendrai formuoti ir įgyvendinti politiką, tačiau koordinuoti užsienio politiką toliau trukdė nesutarimai kai kuriais klausimais. Dar reikia sukurti veiksmingą valstybės ir autonominių vienetų koordinavimo sprendžiant ES reikalus, be kitų dalykų, susijusių su finansinės paramos pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP) programavimu, mechanizmą.

Nedidelė pažanga padaryta vykdant *viešojo administravimo reformą*. Toliau įgyvendinama viešojo administravimo reformos strategija. Vis dėlto skirtingų administracijų darbas vis dar prastai koordinuojamas, o viešojo administravimo reformos procesas neturi reikiamos politinės paramos. Reikia nuolatinių pastangų norint užkirsti kelią politiniam kišimuisi. Valstybės ombudsmeno institucija veikia, tačiau jos veiklos veiksmingumą menkina žmogiškųjų ir finansinių išteklių apribojimai. Vis dar reikia sukurti profesionalią, atskaitingą, skaidrią ir veiksmingą valstybės tarnybą atsižvelgiant į nuopelnus ir kompetenciją.

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą tobulindama *teismų sistemą*. Pradėtas ES ir Bosnijos ir Hercegovinos struktūrinis dialogas teisingumo klausimais, kuriuo siekiama užtikrinti nepriklausomą, veiksmingą, nešališką ir atskaitingą teismų sistemą. Reikia paspartinti teisingumo sektoriaus reformos strategijos ir karo nusikaltimų strategijos įgyvendinimą. Imtasi priemonių sumažinti neišnagrinėtų bylų, visų pirma dėl komunalinių mokesčių, skaičių, tačiau apskritai neišnagrinėtų bylų dar daug. Dėl nenuoseklios visų jurisdikcijų teisinės sistemos teismams užkraunama didelė teisinė ir finansinė našta. Dėl nesuderintos atsakomybės biudžeto srityje nukenčia teismų nepriklausomumas ir veiksmingumas. Dažni politiniai išpuoliai prieš teismus ir neišnagrinėtų bylų skaičius tebeverčia rimtai susirūpinti.

Bosnija ir Hercegovina padarė labai nedidelę pažangą kovodama su *korupcija*; korupcija tebėra paplitusi daugelyje viešojo ir privačiojo sektorių sričių ir tebėra didelė problema. Kovos su korupcija strategija ir veiksmų planas vis dar prastai įgyvendinami. Kovos su korupcija institucija dar neveikia visu pajėgumu. Teisminis korupcijos bylų nagrinėjimas tebevyko lėtai ir baudžiamasis persekiojimas pradėtas tik keliose aukšto lygio pareigūnų bylose. Susirūpinti vis dar verčia nepakankamas teisės aktų įgyvendinimas ir autonominių vienetų veiklos koordinavimo problemos. Bosnijai ir Hercegovinai reikia tvirtesnio politinio įsipareigojimo ir ryžtingų veiksmų kovojant su korupcija.

Pagarba *žmogaus teisėms ir mažumų apsauga* iš esmės užtikrinta. Bosnija ir Hercegovina ratifikavo pagrindines tarptautines žmogaus teisių konvencijas, tačiau jų įgyvendinimas atsilieka.

Pilietinės ir politinės teisės iš esmės gerbiamos. Menka pažanga padaryta siekiant šalyje suvienodinti baudžiamąsias sankcijas. Dar nepriimtas nemokamos teisinės pagalbos pagrindų įstatymas, kurio reikia norint atitikti EŽTK reikalavimus. Reikia užtikrinti *teisę kreiptis į teismą* civilinėse ir baudžiamosiose bylose. *Kalinimo* sąlygos kiek pagerėjo, visų pirma

psichiatrijos įstaigose, tačiau rūpesčių tebekelia kalėjimų perpildymo problema ir *netinkamas elgesys* su kalinamaisiais.

Valstybės ir autonominių vienetų konstitucijose įtvirtinta *saviraiškos* ir *žiniasklaidos laisvė, susirinkimų laisvė* bei teisė laisvai burtis į asociacijas ir *religijos laisvė*. Vis dėlto reikia geriau įgyvendinti galiojančius teisės aktus. Pagerėjo Spaudos tarybos savireguliacinio veikla. Piliečiai Spaudos tarybai pateikia daugiau skundų dėl spaudos kodekso pažeidimų. Spaudos tarybos gebėjimą užtikrinti profesinių standartų laikymąsi menkina išteklių trūkumas. Tęsėsi politinis spaudimas žiniasklaidai, kaip ir etnis priešiškus. Žurnalistų bauginimo atvejai taip pat tęsėsi. Dar neįgyvendinta visuomeninio transliuotojo reforma. Vis dar trukdoma Ryšių reguliavimo tarnybos nepriklausomumui, dar nepaskirti tarybos nariai. Pilietinės visuomenės kūrimą reikia remti toliau, taip pat reikia užtikrinti finansavimo skaidrumą.

Ekonominės ir socialinės teisės užtikrinamos esama teisine sistema, tačiau dėl nenuoseklios kompetencijos jos vis dar įgyvendinamos prastai. Išsamus visuotinis kovos su diskriminacija įstatymas priimtas, tačiau jo taikymo sritis ribota, o įgyvendinimas prastas. Reikia geriau apsaugoti *moteris* nuo smurto, taip pat geriau užtikrinti socialinę *vaikų* apsaugą. Vertinant etninių grupių tarpusavio santykius, nepaisant federacijos lygmeniu įsteigtos koordinuojančiosios įstaigos, suskaidytų mokyklų (dvi mokyklos po vienu stogu) ir vienataučių mokyklų skaičius tebekelia rūpesčių. Socialinių išmokų sistema, grindžiama ne poreikiais, bet teisėmis, turi neigiamą poveikį *pažeidžiamų grupių*, įskaitant psichiškai neigalius asmenis, padėčiai. Plėtoti socialinį dialogą ir naudotis darbo teisėmis toliau trukdė tai, kad nepripažįstami valstybinio lygmens socialiniai partneriai, o teisės aktų sistema nenuosekli.

Pagarba žmogaus teisėms ir mažumų²² bei kultūrinių teisių apsauga iš esmės užtikrinta. Padaryta pažanga įgyvendinant romų aprūpinimo būstu ir užimtumo didinimo veiksmų planus. Reikia paspartinti pastangas užtikrinti veiksmingą sveikatos priežiūros ir švietimo veiksmų planų įgyvendinimą, pagerinti šiems veiksmų planams skiriamus išteklius ir užtikrinti jų įgyvendinimo tvarumą. Vis dėlto *romų* mažumos gyvenimo sąlygos tebėra labai sunkios ir ji vis dar diskriminuojama. Dėl gimimo registracijos trūkumų ir neturėdami galimybės gauti nemokamos teisinės pagalbos civilinės būklės registracijos klausimais, šios mažumos atstovai negali pasinaudoti pagrindinėmis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis. Reikia imtis tolesnių priemonių siekiant pagerinti įstatymo dėl nacionalinių mažumų įgyvendinimą ir užtikrinti mažumų teises.

Tam tikra pažanga padaryta dėl *pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų*. Priimta patikslinta nacionalinė strategija grįžimo procesui remti ir tinkamam Deitono–Paryžiaus taikos susitarimo (DPTS) 7 priedo įgyvendinimui užtikrinti. Žengti tam tikri žingsniai siekiant įgyvendinti strategiją, visų pirma skiriant finansavimą kolektyviniuose centruose gyvenančių pažeidžiamų grupių problemai spręsti. Vis dėlto dar nevisiškai įdiegtos su grįžimu susijusios pagalbos teikimo procedūros. Trūkstant galimybių įsidarbinti ir naudotis socialinės apsaugos paslaugomis, vis dar sunku užtikrinti grįžimo ir integracijos vietoje ilgalaikiškumą.

Regioninių klausimų ir tarptautinių išipareigojimų srityje toliau įgyvendintas DPTS, tačiau Serbų Respublikos politiniai lyderiai dažnai ginčijo šalies teritorinį vientisumą.

---

²² Pagal įstatymą dėl nacionalinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugos Bosnijoje ir Hercegovinoje yra 17 nacionalinių mažumų. Trys pagrindinės tautos – bosniai, kroatiai ir serbai – nelaikomi nacionalinėmis mažumomis.

Bendradarbiavimas su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusijai Jugoslavijai (TBTBJ) išliko patenkinamas.

Vyriausiojo įgaliotinio biuro vykdyti ES specialiojo įgaliotinio įgaliojimai perduoti vienam ES įgaliotiniui Bosnijoje ir Hercegovinoje, atliekančiam dvejopą funkciją – ES specialiojo įgaliotinio ir ES delegacijos vadovo.

Tęstas Bosnijos ir Hercegovinos, Kroatijos ir Serbijos teismų ir prokurorų bendradarbiavimas. Įgyvendinami dvišaliai susitarimai dėl teismų sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo. Vis dėlto karo nusikaltimų bylas nagrinėti toliau trukdė baudžiamojo proceso kodekse nustatytos teisinės išdavimo kliūtys.

Kalbant apie Tarptautinį baudžiamąjį teismą, su JAV sudarytas dvišalis susitarimas dėl imuniteto neatitinka ES bendrųjų pozicijų ir pagrindinių principų. Šalis turi suderinti savo poziciją su ES pozicija.

Nemenka pažanga padaryta *Sarajevo deklaracijos procese*. Po 2011 m. birželio ir rugsėjo mėn. susitikimų Bosnija ir Hercegovina, Kroatija, Juodkalnija ir Serbija susitarė dėl kelių klausimų, be kita ko, dėl bendros deklaracijos, pasirašytinos Belgrade vyksiančioje ministrų konferencijoje, teksto.

Bosnija ir Hercegovina toliau aktyviai dalyvavo regioninio bendradarbiavimo iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS). Bosnija ir Hercegovina toliau plėtojo santykius su kaimynėmis šalimis. Rugsėjo mėn. Bosnija ir Hercegovina priėmė sprendimą pripažinti Kosovo muitinių antspaudus. Tačiau su kaimyninėmis šalimis vis dar yra neišspręstų su siena susijusių klausimų.

2010 m. nedaug paaugusi, 2011 m. Bosnijos ir Hercegovinos **ekonomika** augo kiek sparčiau. Tačiau kol kas ekonomika atsigauja silpnai, daugiausia dėl išorės paklausos. Nedarbo lygis išliko labai aukštas. Pritaikius fiskalinio koregavimo priemones pagal Tarptautinio valiutos fondo programą ir padidėjus įplaukoms fiskalinė padėtis kiek sušvelnėjo. Vis dėlto vidutinės trukmės fiskaliniam stabilumui smarkiai pakenkė tai, kad nebuvo priimta 2011–2013 m. visuotinė fiskalinės politikos sistema. Įsipareigojimas vykdyti struktūrines reformas ir užtikrinti patikimus viešuosius finansus šalyje vis dar silpnas ir netolygus, o viešųjų finansų kokybė tebebuvo prasta.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Bosnija ir Hercegovina padarė menką pažangą kurdama veikiančią rinkos ekonomiką. Reikia toliau ryžtingai vykdyti reformas, kad šalis ilgainiui galėtų atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje.

Atsigavimą daugiausia skatina išorės paklausa, tačiau dėl atsinaujinančios kreditavimo veiklos vidaus paklausa irgi padidėjo. Pramonės gamyba auga. Smarkiai išaugo prekybos veikla, o prekybos integracijos į ES lygis išliko aukštas. Išlaikytas finansinis ir piniginis stabilumas. Valiutų valdybos sistemos patikimumo lygis toliau buvo aukštas. Galima pastebėti nedidelį verslo aplinkos pagerėjimą, visų pirma kiek tai susiję su įmonių registravimu ir administracinių procedūrų supaprastinamu apskritai.

Vis dėlto vidutinės trukmės Bosnijos ir Hercegovinos fiskalinės politikos tvarumui ir patikimumui smarkiai pakenkė tai, kad nebuvo priimta 2011–2013 m. visuotinė fiskalinės politikos sistema, todėl fiskalinės srities valdžios institucijos nebesutaria dėl bendros

fiskalinės krypties. Dėl politinės aklavietės šalyje smarkiai užsitęsė 2011 m. valstybės biudžeto priėmimas, atidėtos tolesnės diskusijos pagal programą su Tarptautiniu valiutos fondu dėl rezervinio susitarimo įgyvendinimo. Viešieji finansai ir toliau buvo prastos kokybės, nes BVP tenka didelė einamųjų išlaidų dalis. Išorės disbalansas, visų pirma einamosios sąskaitos deficitas, didėjo, pradėjo didėti infliacija. Verslo aplinką toliau neigiamai veikė administracinis neveiksmingumas ir silpna teisinė valstybė. Nepasistūmėta suplanuotos privatizacijos procese, taip pat restruktūrizuojant viešąsias įmones ir liberalizuojant tinklų pramonės šakas. Ekonomikos produktyvumas ir konkurencingumas tebebuvo menki, kadangi nebuvo pakankamai išnaudojami vidaus augimo šaltiniai. Tokie struktūriniai suvaržymai, kaip dideli socialinių įmokų tarifai, prastai orientuoti socialiniai pervedimai ir menkas darbo jėgos judumas toliau trukdo kurti darbo vietas. Nedarbo lygis tebėra labai aukštas, didelė problema tebėra neoficialus sektorius.

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą derindama savo teisės aktus ir politiką su **Europos standartais**. Tam tikra pažanga padaryta tokiose srityse kaip intelektinė nuosavybė, valstybės pagalba, moksliniai tyrimai, kultūra, transportas, taip pat sprendžiant nemažai su teisingumu, laisve ir saugumu susijusių klausimų. Vis dar reikia ypatingų pastangų prekių, asmenų ir paslaugų laisvo judėjimo, muitų ir mokesčių, konkurencijos, viešųjų pirkimų, užimtumo ir socialinės politikos, švietimo, pramonės ir MVĮ, žemės ūkio ir žuvininkystės, maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos, aplinkos ir klimato kaitos, energetikos, informacinės visuomenės ir žiniasklaidos, taip pat statistikos srityse.

Apskritai laikinojo susitarimo įgyvendinimo rezultatai tebebuvo netolygūs. Šalis pažeidė laikinąjį susitarimą, kadangi neatitinka Europos žmogaus teisių konvencijos ir nesilaiko valstybės pagalbos taisyklių. Rugpjūčio mėn. Ministrų taryba priėmė visuotinį valstybės pagalbos įstatymą, kuris būtinas siekiant atitikti Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo reikalavimus, tačiau jo dar nepriėmė parlamentas. Nedelsiant reikia priimti visuotinio gyventojų surašymo įstatymą, kuris būtinas siekiant skatinti šalies socialinę ir ekonominę plėtrą.

Bosnija ir Hercegovina padarė tam tikrą pažangą *vidaus rinkos* srityse. *Laisvo prekių judėjimo* srityje padaryta tam tikra pažanga vykdant rinkos priežiūrą ir užtikrinant vartotojų apsaugą. Vis dar reikia didelių pastangų, kad teisinė sistema būtų suderinta su ES teisės aktais ir kad būtų pagerinti administraciniai gebėjimai siekiant sukurti bendrą ekonominę erdvę.

Asmenų, paslaugų judėjimo ir įsisteigimo teisės srityje padaryta nedidelė pažanga. Abu autonominiai vienetai priėmė teisės aktus dėl finansinių paslaugų, pagerėjo bankų priežiūros koordinavimas. Labai svarbu toliau paprastinti įmonių registravimą ir derinti pašto paslaugų teisės aktų sistemą.

Laisvo kapitalo judėjimo srityje pažangos nepadaryta. Reikia toliau derinti teisės aktus su *acquis*, taip pat juos suderinti šalies mastu. Nemaža, nors ir netolygi, *pažanga padaryta muitų ir mokesčių* srityse. Tebėra labai svarbu toliau derinti teisės aktus ir stiprinti gebėjimus, siekiant užtikrinti veiksmingą intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimą ir vykdymą.

Bosnija ir Hercegovina padarė tam tikrą pažangą užtikrindama *konkurencijos* taisyklių taikymą. *Viešųjų pirkimų* srityje pažangos nepadaryta, visų pirma kiek tai susiję su visišku viešųjų pirkimų įstatymo suderinimu. Pažanga toliau daryta *intelektinės nuosavybės teisių* srityje.

Menka pažanga padaryta *socialinės bei užimtumo politikos* ir visuomenės sveikatos politikos srityse. Šalies mastu parengti arba rengiami strateginiai dokumentai, tačiau politika ir teisės aktai tebėra nenuoseklūs. *Švietimo* srities pagrindų įstatymai ir strategijos priimti, tačiau juos dar reikia įgyvendinti. Tam tikra pažanga padaryta *kultūros* srityje. Pažanga daryta *mokslinių tyrimų* srityje, pradėta rengtis įgyvendinti iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“. Toliau pasistūmėta derybose siekiant įstoti į *Pasaulio prekybos organizaciją*.

Bosnija ir Hercegovina padarė menką pažangą siekdama Europos standartų keliose *sektorių politikos srityse*. Kiek tai susiję su *pramone bei mažosiomis ir vidutinėmis įmonėmis* (MVI), reikia priimti šalies vystymosi strategiją, įskaitant pramonės politikos aspektus, ir įgyvendinti MVI strategiją. Tam tikra pažanga padaryta maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos, taip pat žuvininkystės srityje. Vis dar nedidelė pažanga *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje. Labai svarbu užtikrinti glaudesnę valstybės ir autonominių vienetų derinimą su šios srities *acquis* koordinavimą. Tai, kad nebuvo pažangos, neigiamai paveikė prekybą žemės ūkio produktais.

Bosnijos ir Hercegovinos parengiamieji darbai *aplinkos* srityje vis dar ankstyvame etape. Reikia parengti suderintą aplinkos apsaugos teisinę sistemą ir įsteigti valstybinę aplinkos agentūrą. Administraciniai gebėjimai prasti, reikia stiprinti horizontalųjį ir vertikalųjį komunikavimą tarp skirtingų valdžios institucijų. *Klimato kaitos* srityje reikia tolesnių pastangų siekiant priimti valstybinę klimato kaitos strategiją, derinti su *acquis* ir didinti informuotumą.

Bosnija ir Hercegovina padarė pažangą *transporto* sektoriuje. Tam tikrų pokyčių įvyko transeuropinių transporto tinklų, kelių ir oro transporto, geležinkelių ir vidaus vandenų sektoriuose. Dar reikia priimti įstatymą dėl pavojingų krovinių vežimo. Spręstinas klausimas – transporto infrastruktūros modernizavimas. Ne itin pasistūmėta vykdant parengiamuosius darbus *energetikos* srityje. Kaip Energijos bendrijos sutarties šalis, Bosnija ir Hercegovina turi įgyvendinti atitinkamus ES energetikos teisės aktus. Tam tikra pažanga padaryta sprendžiant elektros tiekimo Brčko rajonui klausimą ir visais vyriausybės lygmenimis pradėjus išsamią elektros teisės aktų peržiūrą. Siekiant užtikrinti energijos tiekimo saugumą, reikia įsteigti šalies mastu veikiančią perdavimo įmonę ir priimti išsamią energetikos strategiją.

Informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityje padaryta nedidelė pažanga. Dar reikia suderinti visuomeninio transliuotojo veiklą reglamentuojančią teisinę sistemą. Ryšių reguliavimo institucijos nepriklausomumas vis buvo dar varžomas, rimtai susirūpinti tebevertė politinis spaudimas ir lėtas visuomeninio transliuotojo reformos įgyvendinimo tempas.

Tam tikra pažanga padaryta *finansų kontrolės* srityje. Centriniai derinimo padaliniai sukurti valstybės ir autonominių vienetų lygmeniu, įvedamas vidaus auditas. Reikia toliau plėtoti finansų valdymo ir kontrolės sistemas. Valstybės audito institucijos nepriklausomumas tebekėlė rūpesčių. *Statistikos* srityje padaryta tam tikra pažanga, susijusi su klasifikavimu ir registrais. Reikia pagerinti sektorių statistiką, pavyzdžiui, nacionalinių sąskaitų, verslo ir žemės ūkio statistiką. Šalies statistikos institucijos nepakankamai bendradarbiavo valstybės ir autonominių vienetų lygmeniu, nepakankamai gerai dirbo kitos atitinkamos valstybės agentūros.

Tam tikra pažanga padaryta skirtingose *teisingumo, laisvės ir saugumo* srityse. Toliau spęsti prioritetiniai vizų politikos klausimai. Toliau sklandžiai įgyvendinti ES ir Bosnijos ir Hercegovinos vizų režimo supaprastinimo ir readmisijos susitarimai. 2010 m. gruodžio mėn.

teisė be vizų keliauti po Šengeno šalis suteikta biometrinius pasus turintiems Bosnijos ir Hercegovinos piliečiams.

Šalis pasistūmėjo vykdydama parengiamuosius darbus *sienu valdymo, prieglobsčio ir migracijos* srityse. Toliau tobulinta prieglobsčio ir tarptautinės apsaugos sistema, migracijos srautų stebėseną, toliau gerėjo tarpžinybinis bendradarbiavimas. Tačiau reikia patobulinti kai kurių sienos perėjimo punktų infrastruktūrą. Pažanga kovojant su *pinigų plovimu* menka. Pinigų plovimo prevencijos strategija ir veiksmų planas įgyvendinami prastai. Menka pažanga padaryta kovos su *narkotikais* srityje. Didelė problema tebėra tai, kad veiksmingų teisminių priemonių trūkumas trukdo kovoti su neteisėta prekyba narkotikais.

Bosnija ir Hercegovina toliau vykdo parengiamuosius darbus policijos srityje. Dėl Bosnijos ir Hercegovinos policijos pajėgų susiskaidymo toliau mažėja veiksmingumas, prastėja rezultatai, bendradarbiavimas ir keitimasis informacija. Vis dar nepakankamai *kovojama su organizuotu nusikalstamumu*, nes teisėsaugos institucijų darbas nekoordinuojamas veiksmingai. Organizuotas nusikalstamumas vis dar verčia rimtai susirūpinti ir daro poveikį teisinei valstybei ir verslo aplinkai. Reikia aktyviau kovoti su *prekyba žmonėmis*, taip pat reikia šalinti prekybos žmonėmis aukų atpažinimo trūkumus. Bosnija ir Hercegovina padarė tam tikrą pažangą kovodama su terorizmu. Vėl suburta jungtinė darbo grupė kovos su terorizmu klausimais. Vis dėlto reikia sustiprinti terorizmo prevencijos ir kovos su juo strategijos įgyvendinimą.

Tęsti parengiamieji darbai *asmens duomenų apsaugos* srityje, tačiau reikia daugiau pastangų teisėsaugos srityje, taip pat reikia užtikrinti priežiūros agentūros nepriklausomumą. Labai svarbu tinkamai užtikrinti asmens duomenų apsaugą, kad Bosnija ir Hercegovina galėtų sudaryti susitarimus su Europolu ir Eurojustu.

Kosovas

Kosovo politinei padėčiai reikšmingi įvykiai – nuo 2010 m. spalio mėn. iki 2011 m. balandžio mėn. vykę parlamento ir prezidento rinkimai. Rengiant visuotinius rinkimus buvo daug rimtų trūkumų ir techninių sunkumų. Vasario mėn. suformuota nauja koalicinė vyriausybė, balandžio mėn. išrinktas naujas prezidentas.

Prezidentas ir vyriausybė parodė esantys įsipareigoję įgyvendinti Europos darbotvarkę. Sustiprintas su ES susijusių reformų koordinavimas. Dėl rinkimų atidėtas daugelio pagrindinių reformų įgyvendinimas. Dabar reikia nuolatinių pastangų siekiant paspartinti reformas ir jų veiksmingą įgyvendinimą. Viešoji administracija ir teismai silpni. Reikia daug daugiau nuveikti kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, be kita ko, viešųjų pirkimų srityje. Ekonominė padėtis taip pat rimta, todėl vyriausybei reikia nedelsiant imtis priemonių ir glaudžiai koordinuojant veiksmus su Tarptautiniu valiutos fondu pagerinti biudžeto padėtį. Vienas iš teigiamų aspektų: Kosovas dėjo nuolatinės pastangas siekdamas rezultatų tokiose pagrindinėse Europos darbotvarkės srityse, kaip vizos ir prekyba.

Remiantis 2010 m. rugsėjo 9 d. JT Generalinės Asamblėjos priimta rezoliucija, kurios pasiūlymą bendrai pateikė Serbija ir 27 ES valstybės narės, kovo mėn. pradėtas Belgrado ir Prištinos dialogo procesas. Jis plėtotas iki rugsėjo mėn. iš esmės vadovaujantis konstruktyvaus bendradarbiavimo principais ir pasiekti susitarimai dėl kelių klausimų: dėl laisvo prekių ir asmenų judėjimo, civilinės būklės registro ir kadastro. Iki šiol pasiektus susitarimus reikia įgyvendinti vadovaujantis geros valios principais. Dar reikia pasiekti daugiau rezultatų: prioriteto tvarka įgyvendinti įtraukaus praktinio regioninio

bendradarbiavimo principus ir surasti ilgalaikius sprendimus su ES *acquis* susijusiais klausimais tokiuose sektoriuose kaip energetika ir telekomunikacijos.

Ataskaitiniu laikotarpiu pagerėjo Kosovo serbų bendruomenės, gyvenančios į pietus nuo Ibaro upės, integracija. Serbams taikoma jų teises ginanti teisinė sistema. Jų daugiau dalyvavo visuotiniuose rinkimuose, jie taip pat dalyvavo gyventojų surašyme. Serbijos remiamų mokyklų mokytojai pradėjo pasirašinėti sutartis su Kosovo savivaldybių švietimo skyriais.

Šiaurės Kosove toliau veikia Serbijos remiamos struktūros, o integracija nepasistūmėjo. Serbijos remiamos savivaldybės priešinosi rengiamam gyventojų surašymui šiaurinėje dalyje, nedaug šiaurės Kosovo serbų dalyvavo visuotiniuose rinkimuose. Šiaurinės dalies serbai taip pat nepaisė EULEX įgaliojimų. Dėl padėties šiaurės Kosove ir sienos / administracinės sienos kontrolės problemos liepos ir rugsėjo mėn. buvo smurto protrūkių, per kuriuos buvo sužeistų ir vienas asmuo žuvo. Dėl tokios padėties Kosovo vadovai dažniau naudojo kurstančią retoriką. Mažinant įtampą šiaurės Kosove turi prasmingai prisidėti visos ginčo šalys ir regiono žmonių labai sudaryti sąlygas laisvam asmenų ir prekių judėjimui.

Valdžios institucijos bendradarbiauja su EULEX tiriant įtariamus nežmoniško elgesio su žmonėmis ir neteisėtos prekybos žmonių organais Kosove atvejus, kurie nurodyti Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos priimtoje rezoliucijoje. Kosovo valdžios institucijoms taip pat reikia užtikrinti nuoseklų ir veiksmingą bendradarbiavimą su EULEX visose misijos įgaliojimų srityse.

Kalbant apie *demokratiją ir teisinę valstybę*, itin susirūpinti vis dar verčia teisinės valstybės klausimai, taigi Kosovo vyriausybei, asamblėjai ir teisminėms institucijoms reikia nedelsiant atkreipti dėmesį į šią problemą.

Vasario 21 d. po visuotinių rinkimų darbą iškilmingai pradėjo ketvirtosios kadencijos *asamblėja*. Buvo rimtų rinkimų proceso trūkumų. Kosovui reikia nedelsiant imtis priemonių juos pašalinti: supaprastinti sistemą pagal tarptautinius standartus, tirti rinkimų klastojimo atvejus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už juos. Asamblėja priėmė biudžetą ir patvirtino nemažai pagrindinių reformų, susijusių Europos darbotvarke. Asamblėjos gebėjimai nagrinėti teisės aktų projektus ir prižiūrėti vyriausybės darbą tebėra menki. Susirūpinti verčia tai, kad ne visada laikomasi asamblėjos darbo tvarkos taisyklių.

Vasario 22 d. pradėjo dirbti nauja koalicinė *vyriausybė*. Kovo mėn. vyriausybė priėmė reglamentą, kuriuo ministerijose įsteigiami Europos integracijos departamentai ir sustiprinamas jų vaidmuo. Europos integracijos ministerija sustiprino savo, kaip Europos darbotvarkės ir paramos teikėjų veiklos koordinatorės, vaidmenį ir pareikalavo paspartinti reformas. Reikia daugiau pastangų siekiant nustatyti konkrečius tikslus ir išmatuojamus rezultatus, kuriais vyriausybė galėtų geriau vadovautis vykdydama reformas. Tęstos decentralizavimo pastangos. Vyriausybei reikia rasti sprendimus, kaip užtikrinti įkurtų naujų savivaldybių, kuriose dauguma serbai, ilgalaikį tvarumą. Tuo pačiu metu Kosove toliau veikė Serbijos remiamos struktūros, kurios trukdė visapusiškai decentralizuoti valdžią.

Pažanga vykdančią *viešojo administravimo reformą* nedidelė. Sustiprinta reguliavimo sistema, tačiau ją dar reikia pabaigti kurti. Dar neįgyvendinta patikslinta 2010–2013 m. viešojo administravimo strategija. Viešojo administravimo reforma tebėra svarbus uždavinys; viešoji administracija labai silpna. Ombudsmeno tarnyba neturi tinkamų išteklių, patalpų ir politinės paramos.

Padaryta pažanga *teismų sistemos* srityje, visų pirma Konstituciniam teismui priėmus svarbius sprendimus. Asamblėja priėmė svarbius teisės aktus, tokius kaip įstatymą dėl liudytojų apsaugos, dėl juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamas veikas ir įstatymą dėl tarptautinio teisinio bendradarbiavimo. Reformų procesą reikia tęsti. Per ankstesnį ataskaitinį laikotarpį priimti keturi reformų įstatymai toliau įgyvendinti patenkinamai. Teisingumo ministerijos tarptautinio teisinio bendradarbiavimo padalinys padidino savo gebėjimus ir profesionaliai sprendė bylas. Kosovo teisėjų taryba pradėjo spręsti pagrindinius prioritetinius klausimus. Paskirti visi devyni Kosovo prokurorų tarybos nariai; taryba pradėjo veikti. Padidinti teisėjų ir prokurorų atlyginimai. Tačiau Kosovo teismų sistema tebėra silpna. Vis dar nemažai neišnagrinėtų bylų. Vis dar pranešama apie grasinimo teisėjams ir jų bauginimo atvejus, tebeverčia susirūpinti politinis kišimasis į teismų darbą. Prokurorai ir teisėjai turi aktyviau tirti ir nagrinėti organizuotų nusikaltimų ir korupcijos bylas. Rimtai susirūpinti verčia ir įstatymo dėl malonės suteikimo įgyvendinimo skaidrumas.

Kosovas padarė tam tikrą pažangą spręsdamas *korupcijos* problemą, būtent pradėjo tirti kai kurias korupcijos bylas. Korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių ir tebėra labai didelė problema, kuri taip pat trukdo piliečiams naudotis paslaugomis. Sustiprinta kovos su korupcija darbo grupė. Patobulinta kovos su korupcija teisės aktų sistema: priimti keli svarbūs įstatymai, nors ši sistema dar nebaigta ir ją reikia toliau stiprinti. Įstatymas dėl politinių partijų finansavimo turi didelių trūkumų, be to, reikia pagerinti jo įgyvendinimo stebėseną. Kalbant apie korupciją, susirūpinti tebeverčia viešųjų pirkimų taisyklių pažeidinėjimas. Turto deklaracijose toliau yra neatitikimų tarp deklaruoto turto ir faktinių pajamų.

Kosovo Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos, kuriomis užtikrinti *žmogaus teisių ir pagarbos mažumoms bei jų apsaugos* tarptautiniai standartai. Skirtingos institucijos, atsakingos už pagrindinių teisių propagavimą, užtikrinimą ir stebėseną, tinkamai nekoordinuoja savo veiklos. Vykdomosios valdžios įstaigų gebėjimai menki, atsakomybė ir įgaliojimai prastai apibrėžti ir dažnai sutampa su kitų institucijų įgaliojimais. Jos turi ribotą politinį ir praktinį poveikį. Reikia daugiau nuveikti siekiant užtikrinti teisės gynimo ir administracinių taisomųjų priemonių taikymą žmogaus teisių pažeidimo atvejais. Pagerėjo serbų bendruomenės, visų pirma gyvenančios į pietus nuo Ibaro upės, integracija. Reikia geriau atsižvelgti į serbų poreikius visame Kosove, ypač šiaurinėje šalies dalyje.

Nedidelė pažanga padaryta *pilietinių ir politinių teisių* srityje. Vyriausybei reikia tęsti pastangas, susijusias su *kankinimų ir netinkamo elgesio prevencija*. Būtinės tolesnės priemonės siekiant pašalinti *nebaudžiamumą*. Kai kuriuose *kalėjimuose* reikia išspręsti vietos trūkumo ir perpildymo problemą. Ne visiškai užtikrinama *teisė kreiptis į teismą*, visų pirma šiaurės Mitrovicoje, kur apygardos teismas veikia ribotu pajėgumu, prižiūrint EULEX. Tai silpnina teisinę valstybę šioje Kosovo dalyje.

Saviraiškos laisvės srityje padaryta nedidelė pažanga. Įstatymu garantuotas žiniasklaidos priemonių nuosavybės skaidrumas ir įstatymo vykdymas tinkamai užtikrinamas. Žurnalistai tebepatiria politinį spaudimą ir grasinimus. Visuomeninio transliuotojo (RTK) nepriklausomumas ir nešališkumas neužtikrintas. *Susirinkimų laisvė ir teisė laisvai burtis į asociacijas* iš esmės užtikrintos. Teisė laisvai burtis į asociacijas užtikrinta priėmus įstatymo dėl laisvės burtis į asociacijas NVO pataisas. Reikia gerokai pagerinti *pilietinės visuomenės* veiklos sąlygas. Vyriausybei reikia geriau pasinaudoti pilietinės visuomenės kompetencija.

Kalbant apie *minties, sąžinės ir religijos laisvę*, policija toliau gerai vykdė atsakomybės už istorines ir religines vietas, įskaitant serbų stačiatikių paveldą, perėmimą iš KFOR. Kosovas pasistūmėjo renovuodamas serbų stačiatikių paveldo vietas bendradarbiaudamas su atitinkamais bažnyčios ir Serbijos valdžios institucijų atstovais.

Reikia daugiau pastangų, siekiant visiškai garantuoti *ekonomines ir socialines* teises. Padaryta tam tikra pažanga, susijusi su *moterų teisėmis*, visų pirma padidintas jų atstovavimas politikoje ir pagerinta jų teises užtikrinanti teisės aktų sistema. Siekiant įgyvendinti teisės aktus reikia sustiprinti atitinkamas institucijas ir padidinti biudžetą. Įgyvendinus nepilnamečių justicijos kodeksą pagerėjo *vaiko teisių* apsauga. Įsteigta Vaiko apsaugos ir vaikų interesus atitinkančio teisingumo taryba. Vaikų apsauga tebėra prasta, o skurdas didelis. Padaryta nedidelė pažanga sprendžiant *socialiai pažeidžiamų grupių ir neįgaliųjų* klausimus. Paskelbta neįgaliesiems skirto veiksmų plano įgyvendinimo ataskaita. Reikia sustiprinti veiksmų plano ir šio sektoriaus įstatymų įgyvendinimą, visų pirma savivaldybių lygmeniu užtikrinant galimybę neįgaliesiems mokiniams mokytis mokyklose.

Vyriausybė vykdė informuotumo apie *kovos su diskriminacija* įstatymą didinimo kampaniją. Diskriminacija tebeverčia susirūpinti. Padaryta tam tikra pažanga užtikrinant *profesinių sąjungų teises*. Priimtas darbo įstatymas, taip pat įstatymas dėl profesinių sąjungų ir įstatymas dėl Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos. Netolygi pažanga padaryta *nuosavybės teisių* srityje. Patobulinta teisės aktų sistema, paskirtas nuosavybės teisių koordinatorius. Tačiau didelis neišnagrinėtų bylų skaičius trukdo žmonėms naudotis savo nuosavybės teisėmis. Reikia daugiau pastangų siekiant užtikrinti galiojančių įstatymų vykdymą.

Kosovas padarė tam tikrą pažangą užtikrindamas *pagarbą mažumoms ir jų apsaugą, taip pat kultūrinės teises*. Įkurtoms naujoms savivaldybėms, kuriose dauguma serbai, kyla nemažai uždavinių, kaip antai žemės tvarkymas. Nedidelė pažanga padaryta suteikiant *galimybes mažumų bendruomenėms gauti išsilavinimą*. Ir šalies šiaurėje, ir į pietus nuo Ibaro upės gyvenanti serbų bendruomenė vis dar naudojasi Serbijos suteiktais vadovėliais ir švietimo sistema. Kosovo valdžios institucijoms reikia pasiūlyti alternatyvą ir parengti serbams skirtą mokymo programą. Kitose vietovėse, kuriose dauguma gyventojų ne serbai, mokyklose nemokoma serbų kalbos, kaip antros oficialiosios kalbos. Menka pažanga padaryta *kalbų vartojimo* politikos srityje. Teisės aktų sistema įgyvendinama netinkamai. Daugiakalbystė neužtikrinta teikiant viešąsias paslaugas. Serbų *mažumos žiniasklaida* pagerėjo, visų pirma pradėjus transliuoti „TV Mreža“.

Kalbant apie romų, aškalių ir egiptiečių šeimų perkėlimą iš švinu užkrėstų teritorijų, 2010 m. spalio mėn. uždaryta Česmin Lugo stovykla. Osterodės stovykla neuždaryta, kadangi šiaurės Mirtovicoje nesuteiktas kitas valstybinės žemės sklypas. Vyriausybė propagavo šių bendruomenių civilinės būklės registracija, be kita, ko rengdama nemokamą registraciją. Paskelbta romų, aškalių ir egiptiečių bendruomenių integracijos strategijos įgyvendinimo ataskaita. Tačiau šių bendruomenių gyvenimo sąlygos, galimybės gauti darbą, išsilavinimą, naudotis sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos paslaugomis tebekelia labai didelių rūpesčių.

Pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų grįžimas tebėra Kosovo institucijų uždavinys. Grįžimui skirtas valstybės biudžetas sumažintas 40 % ir yra labai nedidelis. Tokios problemos, kaip nuosavybės atkūrimo procedūros ir nedidelės ekonominės galimybės, toliau smarkiai stabdo savanorišką ir ilgalaikį grįžimą. Daug perkeltų asmenų vis dar gyvena sunkiomis sąlygomis. Nedidelė pažanga padaryta užtikrinant *kultūrinės teises*. Pagerėjo atitinkamų ministerijų ir centrinės valdžios bei savivaldos institucijų bendradarbiavimas. Teisės aktai, reglamentuojantys kultūros paveldo apsaugą, ir įstatymų įgyvendinimas tebėra prasti.

Sprendamas *regioninius klausimus ir vykdydamas tarptautinius įsipareigojimus* Kosovas toliau bendradarbiauja su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiajai Jugoslavijai.

EULEX įvykdė keletą operacijų, kurias vykdant sulaikyta asmenų ir paskelbta apkaltinamųjų nuosprendžių karo nusikaltimų bylose; kai kurios operacijos susijusios su aukštais politiniais veikėjais, įskaitant buvusį ministrą. Rugsjūčio mėn. priimtas įstatymas dėl dingusių asmenų – svarbus įvykis. Įstatymu pripažįstama šeimų teisė žinoti, teisė į kompensaciją ir nustatytas dingusių asmenų teisinis statusas. Vyriausybei reikia paspartinti pastangas teikti informaciją ir išteklius, kad būtų išaiškintas dingusių asmenų likimas. Sausio mėn. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijoje iškelti sunkūs įtarimai, susiję su 1999 m. konfliktu. EULEX įsteigė darbo grupę Briuselyje su ryšių palaikymo punktu Prištinoje, kad būtų ištirti šie įtarimai. Valdžios institucijos bendradarbiauja su EULEX vykdant šį tyrimą.

Birželio mėn. Kosovas pirmą kartą nuo 2010 m. vasaros dalyvavo Juodkalnijoje surengtame Regioninio bendradarbiavimo tarybos posėdyje. 2011 m. Kosovas patenkinamai pirmininkavo VELPS posėdžiams. Plėtojant Belgrado ir Prištinos dialogą susitarta dėl muitinių antspaudų. Reikia susitarti dėl ilgalaikio sprendimo dėl Kosovo dalyvavimo regioniniuose forumuose. Visoms suinteresuotosioms šalims reikia įgyvendinti visus įtraukaus praktinio regioninio bendradarbiavimo principus.

Kosovo **ekonomika** toliau silpnai augo, dėl nenuspėjamos fiskalinės politikos dar labiau padidėjo nemažas vidaus ir išorės disbalansas. Didelė infliacija ir neveikianti darbo rinka – didžiausios problemos siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos. Dėl daugelio *ad hoc* priemonių ir nepakankamo valdžios institucijų išpareigojimo sustojo rezervinio susitarimo su Tarptautiniu valiutos fondu (TVF) įgyvendinimas. Naujasis susitarimas su TVF, pagal kurį lėšos nemokamos ir kuris įgyvendinamas iki 2011 m. pabaigos, – svarbus išbandymas Kosovui siekiant atgauti pasitikėjimą ekonomine ir fiskaline politika. Didelis netikrumas toliau kliudė privačiojo sektoriaus plėtrai. Įmonėms tebekyla problemų dėl silpnos administracijos, nepatikimo elektros tiekimo, nepakankamų darbuotojų įgūdžių, prastos infrastruktūros ir silpnos teisinės valstybės.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Kosovas nepadarė pažangos kurdamas veikiančią rinkos ekonomiką. Reikia didelių reformų ir investicijų, kad šalis ilginiui galėtų atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje.

Pinigų sistema toliau veikė pakankamai gerai, nors padėtį galima gerinti, visų pirma kiek tai susiję su finansų sektoriaus reguliavimu ir priežiūra. Toliau stiprintas finansinis tarpininkavimas, o bankų sektorius išliko stabilus ir pelningas, nepaisant daugėjančių neveiksnių paskolų. Vykdant privatizacijos procesą padaryta tam tikra pažanga.

Tinkamą makroekonominės politikos priemonių veikimą vis labiau trikdo nenuspėjama fiskalinė politika, netvariai didėjančios vyriausybės išlaidos ir ribotos finansavimo galimybės. Prastas valdymas ir *ad hoc* priemonės turi neigiamą poveikį privačiajam sektoriui, o didelės struktūrinės problemos toliau trukdo ekonomikai. Infliacija buvo didelė ir nepastovi. Nedarbas išliko labai aukštas, nesukurta pakankamai darbo vietų, kad būtų sumažintas spaudimas darbo rinkai ir suteikta įsidarbinimo galimybių, visų pirma jaunimui ir naujiems rinkos dalyviams. Išorės disbalansas irgi išliko didelis, visų pirma prekybos prekėmis sektoriuje, o gamybos apimtį didinančių užsienio investicijų srautai nedideli. Valstybinė elektros energijos bendrovė toliau gavo dideles valstybės biudžeto subsidijas ir paskolas savo investicijų programai finansuoti. Silpna teisinė valstybė, sunkumai dėl nuosavybės teisių toliau neigiamai veikia verslo aplinką. Neoficialus sektorius tebėra didelė problema.

Dėl prieš išankstinius visuotinius rinkimus vykdytos rinkimų kampanijos, naujos vyriausybės formavimo ir prezidento rinkimų asamblėja ir vyriausybė neturėjo pakankamai laiko priimti

teisės aktus ir formuoti politiką pagal **Europos standartus**. Pažanga netolygi. Kapitalo judėjimo sistema gerai parengta. Kosovas padarė pažangą prieglobsčio ir migracijos srityje, visų pirma vykdydamas grąžinamų asmenų readmisiją ir reintegraciją.

Padaryta tam tikra teisėkūros pažanga konkurencijos, energetikos sektoriaus, informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityse. Tam tikra pažanga padaryta šiose srityse: mokesčiai, intelektinės nuosavybės teisės, užimtumas, socialinė politika ir visuomenės sveikata, finansų kontrolė, statistika, sienų valdymas ir kova su prekyba žmonėmis. Reikia toliau plėtoti transporto infrastruktūrą. Pasiiekta nedaug rezultatų aplinkos, žemės ūkio ir maisto saugos srityse, kovojant su neteisėta prekyba narkotikais, organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu. Nedaug kas nuveikta su *acquis* derinant teisės aktus, reglamentuojančius asmenų judėjimą, paslaugas ir įsisteigimo teisę, kovą su pinigų plovimu ir asmens duomenų apsauga.

Kalbant apie ES **vidaus rinką**, padaryta tam tikra pažanga, susijusi su laisvo prekių judėjimo teisės aktais. Tam tikra pažanga padaryta *atitikties vertinimo, akreditacijos, metrologijos ir rinkos priežiūros* srityse. Padaryta nedidelė pažanga, susijusi su *standartizacija*. *Vartotojų apsaugos* srityje teisėkūros pažangos nepadaryta. Suderinimas su ES *laisvo prekių judėjimo* srities *acquis* ribotas. Šioje srityje reikia užtikrinti geresnį derinimo su visu *acquis* proceso koordinavimą ir strategiją. Netinkami administraciniai gebėjimai, nepakankamos būtinos įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo priemonės. Derinimas su *asmenu judėjimo, paslaugų ir įsisteigimo laisvės*, taip pat *bendrovių teisės* srities *acquis* dar tik pradėtas. *Kapitalo judėjimo* sistema labai liberali ir gerai parengta. Reikėtų tolesnių reformų siekiant įvesti Bazelio II rizikos reikalavimus ir sukurti visiškai ES standartus atitinkančią teisinę sistemą.

Kosovo *muity* teisės aktai iš esmės atitinka ES muitinės kodeksą. Reikia tolesnių pastangų, siekiant kovoti su kontrabanda ir klastojimu. Nepriklausoma peržiūros taryba turi veikti veiksmingiau, kad būtų sumažintas neišnagrinėtų bylų skaičius. *Mokesčių* srityje padaryta tam tikra pažanga, daugiausia įgyvendinant reformas, kuriomis remiama mokesčių prievolių vykdymo strategija. Administraciniai gebėjimai užtikrinti mokesčių mokėjimą ir sumažinti didelį neoficialų sektorių tebėra menki.

Padaryta tam tikra teisėkūros pažanga, susijusi su *konkurencijos politika*, visų pirma *antimonopoline politika*, taip pat, priėmus įstatymą dėl valstybės pagalbos, *valstybės pagalbos* srityje. Geriau įgyvendinama antimonopolinė politika. Padaryta pažanga *viešųjų pirkimų* srityje: priimtas iš dalies pakeistas viešųjų pirkimų įstatymas – žingsnis siekiant suderinti su ES standartais. Dar reikia baigti kurti teisinę sistemą, reikia pagerinti atsakingų institucijų bendradarbiavimą.

Intelektinės nuosavybės teisių srityje padaryta tam tikra pažanga, visų pirma susijusi su *pramoninės nuosavybės teisėmis*. Teisės aktų sistema vis dar nebaigta, o intelektinės nuosavybės teisių taisyklių taikymas užtikrinamas nepakankamai. Tam tikra pažanga padaryta derinant teisės aktus su *užimtumo, socialinės politikos ir visuomenės sveikatos* ES standartais. Labai svarbu įgyvendinti šią teisės aktų sistemą, kad bedarbiai ir kitos pažeidžiamos grupės galėtų pagerinti savo gyvenimo lygį. Šių sričių administraciniai gebėjimai taip pat tebėra silpni, visų pirma savivaldybių lygmeniu. Tam tikra pažanga padaryta derinant su *švietimo ir mokslinių tyrimų* Europos standartais. Reikia sustiprinti centrinės valdžios ir savivaldybių gebėjimus užtikrinti veiksmingą teisinės ir strateginės sistemos įgyvendinimą. Mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje pažanga nedidelė. Reikia daug pastangų siekiant sukurti būtinus mokslinių tyrimų ir inovacijų gebėjimus. Reikia sustiprinti teisės aktų sistemos įgyvendinimą, *inter alia*, pagerinti centrinės ir vietos valdžios koordinavimą. Siekiant visapusiškai

pasinaudoti teikiama parama, švietimo ir mokslinių tyrimų projektams reikia skirti atitinkamus žmogiškuosius išteklius.

Vertinant sektorių politiką, reikia priimti *MVĮ* ir pramonės strategijų įgyvendinimo planą, skirti tinkamą biudžetą ir sustiprinti atsakingas institucijas. Vis dar svarbu užtikrinti suinteresuotųjų šalių veiklos koordinavimą ir bendradarbiavimą. Kosovas padarė nedidelę pažangą *žemės ūkio ir maisto saugos* srityse. Imtasi veiksmų plėtoti administraciniams gebėjimams, visų pirma maisto saugos srityje. Daugiausia dėl nepakankamų biudžeto asignavimų padaryta nedidelė pažanga stiprinant *aplinkos ir klimato kaitos* srities teisės aktų ir administracinę sistemą.

Reikia toliau plėtoti *transporto* infrastruktūrą. Pagrindinis Kosovo kelių infrastruktūros projektas, magistralės iš Kosovo iki Albanijos sienos statyba, tebeverčia susirūpinti dėl neproporcingai didelių sąnaudų ir investicijų, kurių reikės ilguoju laikotarpiu. Tam tikra pažanga padaryta aviacijos srityje.

Energetikos sektoriuje padaryta tam tikra pažanga derinant teisės aktus ir įgyvendinant Energijos bendrijos sutartį. Siekiant pritraukti investicijų reikia nuolat gerinti sąskaitų už elektros energiją teikimą ir pajamų surinkimą, taip pat įvesti nesubsidijuojamą sąnaudas atitinkantį tarifą. Numatyti naujos Kosovo elektrinės darbai vėluoja. Dėl to negalima laikytis smarkiai teršiančios Kosovo A elektrinės uždarymo tvarkaraščio. Dėl nesutarimų dėl statuso Kosovas vis dar negali dalyvauti regioniniuose energijos tranzito mechanizmuose. Tai kenkia Kosovo energijos sistemos stabilumui, prarandamos tranzito pajamos.

Informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityje Kosovas priėmė tam tikrus telekomunikacijų reglamentus, kuriais taikomi ES standartai. Iš asamblėjos darbotvarkės pašalinti svarbūs įstatymai dėl tvaraus visuomeninio transliuotojo finansavimo ir dėl nepriklausomos žiniasklaidos komisijos, kadangi jie neatitinka ES standartų ir jais neužtikrinamas komisijos ir visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas. Abi problemas reikia nedelsiant spręsti.

Padaryta tam tikra pažanga, susijusi su *finansų kontrole*. Viešojo vidaus finansų kontrolė praktiškai dar tik pradedama. Reikia padidinti biudžetinių organizacijų vadovų informuotumą apie finansų valdymo ir kontrolės svarbą. *Statistikos* srityje Kosovas padarė tam tikrą pažangą, visų pirma patenkinamai surengė gyventojų ir būsto surašymą.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje Kosovo pažanga netolygi. Vidaus reikalų ministerija žengė žingsnius, kad būtų pasirengta išduoti Kosovo biometrinius pasus. Padaryta nemaža pažanga: priimti atitinkami teisės aktai ir pagerintas civilinės būklės registrų patikimumas. Vis dar reikia tolesnių pastangų siekiant užtikrinti dokumentų saugumą.

Padaryta tam tikra pažanga, susijusi su *sienu valdymu*. Siekiant kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu, suburta jungtinė muitinės ir policijos darbo grupė. Abiejų tarnybų pareigūnai kartu patruliavo prie sienos, vykdytos jungtinės operacijos sienos perėjimo punktuose. Kartu su analogiškais Albanijos ir buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos tarnybomis vykdytos jungtinės suderintos policijos patrulių operacijos. Policija iš KFOR perėmė didesnę atsakomybę už „žaliosios sienos“ su buvusiaja Jugoslavijos Respublikos Makedonija apsaugą. Vis dar reikia gerinti pasienio kontrolės kokybę ir nuoseklumą.

Padaryta pažanga *prieglobsčio* srityje. Į Kosovą atvyksta daugiau prieglobsčio prašytojų. Dėl prieglobsčio prašymų priimta nemažai sprendimų. Tebėra prieglobsčio procedūros trūkumų, visų pirma teikiant vertimo žodžiu paslaugas, nustatant asmenų kilmės šalį ir vykdant

apeliacines procedūras. Kosovas padarė pažangą *migracijos* srityje. Su Europos šalimis pasirašyti nauji readmisijos susitarimai. Pilietybės, prieglobsčio ir migracijos departamentas toliau veiksmingai nagrinėjo Europos šalių pateiktus readmisijos prašymus. Kosovas padarė didelę pažangą vykdydamas gražinamų asmenų reintegraciją, be kita ko, ir savivaldybių lygmeniu. Reikia nuolatinių pastangų siekiant užtikrinti veiksmingą įgyvendinimą.

Kosovas padarė nedidelę pažangą sprendžiamas *pinigų plovimo* ir ekonominių bei finansinių nusikaltimų problemą. EULEX Kosovo valdžios institucijoms pradėjo palaipsniui perduoti finansinės žvalgybos centro pareigas. Kosovo gebėjimai tirti ekonominius nusikaltimus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už juos tebėra riboti. Rimtai susirūpinti tebeverčia ekonominiai ir finansiniai nusikaltimai bei pinigų plovimas.

Padaugėjo policijos vykdomų konfiskavimų ir sulaikymų už su narkotikais susijusias veikas, įskaitant neteisėtą prekybą narkotikais, tačiau konfiskuotos sumos vis dar nedidelės. Reikia gerokai padidinti kovos su *neteisėta prekyba narkotikais* pastangas, kad jos atitiktų Kosovui kylančios problemos mastą. Padaryta tam tikra pažanga vykstant *policijos* veiklą. Policija iš KFOR perėmė didesnę atsakomybę. Dabar reikia spręsti struktūrinius ir organizacinius uždavinius ir pagerinti gebėjimą kovoti su sudėtingais organizuotais nusikaltimais.

Nedidelė pažanga padaryta kovojant su *organizuotu nusikalstamumu*. Atlikta su organizuotų nusikaltimų bylomis susijusių kratų, sulaikyta asmenų, pateikta kaltinamųjų išvadų ir priimta apkaltinamųjų nuosprendžių. Reikia, kad teisėsaugos ir teisminės institucijos aktyviau kovotų su organizuotu nusikalstamumu. Reikia sustiprinti žmogiškuosius išteklius ir techninius gebėjimus ir smarkiai pagerinti tyrimų kokybę. Kosovo gebėjimai kovoti su organizuotu nusikalstamumu dar tik pradėti kurti. Reikia daug pastangų šiam uždaviniui išspręsti. Kosovas padarė tam tikrą pažangą kovodamas su prekyba žmonėmis. Ataskaitiniu laikotarpiu nustatyta kiek daugiau šio nusikaltimo aukų. Priimta 2011–2014 m. kovos su prekyba žmonėmis strategija ir veiksmų planas. Pagerėjo policijos Prekybos žmonėmis tyrimo departamento veiksmingumas. Vis dėlto Kosovo prokurorų ir teismų tyrimo, baudžiamojo persekiojimo vykdymo ir nuosprendžių skyrimo prekybos žmonėmis bylose gebėjimai vis dar menki.

Kosovas padarė nedidelę pažangą *kovodamas su terorizmu*. Kosovo gebėjimai užtikrinti atitinkamų teisės aktų ir strateginių dokumentų, tokių kaip įstatymas dėl pinigų plovimo bei terorizmo finansavimo prevencijos ir kovos su terorizmu strategija, vykdymą tebėra menki. Menka pažanga padaryta *asmens duomenų apsaugos* srityje ir tai verčia rimtai susirūpinti.

Turkija

Turkija ir toliau pakankamai gerai atitinka **politinius kriterijus**. 2011 m. birželio 12 d. įvyko laisvi ir sąžiningi parlamento rinkimai. Vyriausybė pradėjo su 2010 m. konstitucinės reformos priemonių įgyvendinimu susijusį darbą. Politinį klimatą daugiausia temdo tai, kad politinės partijos nepalaiko tinkamo dialogo ir neieško kompromiso, pagrindinių institucijų santykiai įtempti ir tai trukdė tęsti reformų procesą. Po rinkimų prasidėjo naujas konstitucinės reformos procesas. Reikia nemažų tolesnių pastangų siekiant užtikrinti pagrindines daugumos sričių teises. Tai visų pirma pasakytina apie saviraiškos laisvę, atsižvelgiant į rašytojams ir žurnalistams iškeltų teismo bylų skaičių, o vis dar dažni neproporcingi interneto svetainių uždraudimo atvejai verčia rimtai susirūpinti.

Kalbant apie *demokratiją ir teisinę valstybę*, „Ergenekon“ bylos ir kitų perversmo planų tyrimas tebėra galimybė Turkijai atskleisti įtariamą antidemokratinę nusikalstamą veiką ir taip sustiprinti pasitikėjimą tinkamu šalies demokratinių institucijų veikimu ir teisine valstybe.

Vis dėlto kilo rimtų problemų dėl tyrimų, teisminių procedūrų eigos ir baudžiamųjų procedūrų taikymo, dėl to kilo grėsmė gynybos teisėms, tai paveikė bylų teisėtumą.

Įgyvendinant *viešojo administravimo reformą* padaryta tam tikra teisėkūros reformos pažanga. Reikia skirti dėmesio ombudsmeno institucijos steigimui. Viešojo administravimo reformai ir decentralizacijai reikia didesnės politinės paramos.

Nemaža pažanga padaryta įtvirtinant *saugumo pajėgų civilinės priežiūros* principą. Visų pirma sustiprinta civilinė karinių išlaidų priežiūra. Aukščiausiosios karo tarybos sprendimai pateikti civilinių teismų kontrolei. Reikia tolesnių pastangų siekiant įtvirtinti šalies saugumo sektoriaus, visų pirma žandarmerijos, civilinę priežiūrą ir toliau siekti pažangos karinės teisės saugos sistemos klausimais.

Pažanga padaryta *teismų sistemos* srityje. Priimti teisės aktai dėl Aukščiausiosios teisėjų ir prokurorų tarybos ir dėl Konstitucinio teismo suteikia pagrindą padidinti teismų nepriklausomumą ir nešališkumą. Be to, imtasi priemonių teismų veiksmingumui pagerinti ir didėjančio neišnagrinėtų bylų skaičiaus problemai spręsti. Vis dar reikia tolesnių žingsnių visose srityse, įskaitant baudžiamosios teisenos sistemą. Turkijoje daug neišnagrinėtų sunkių baudžiamųjų bylų, o daugeliui kalėjimuose kalinamų asmenų nepriimtas galutinis nuosprendis. Be to, reikia stebėti įgyvendinimą, kadangi ligšiolinėmis priemonėmis buvo suskaidyta šalies teisininkų bendruomenė ir pilietinė visuomenė. Teismo procesas nepakankamai skaidrus. Teismai ir prokuratūros neinformuoja suinteresuotųjų šalių arba plačiosios visuomenės apie visuomenei svarbius dalykus. Reikia patikslinti teismų sistemos reformos strategiją dalyvaujant visoms suinteresuotosioms šalims, Turkijos teisininkų bendruomenei ir pilietinei visuomenei.

Kovos su korupcija strategiją ir veiksmų planą dar tik pradėdama įgyvendinti. Korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių. Didžiausios problemos – politinių partijų finansavimo skaidrumo trūkumas ir imuniteto taikymo sritis. Reikia didesnės politinės paramos, kad būtų sustiprinti ir įgyvendinami kovą su korupcija reglamentuojantys teisės aktai. Atlikus labdaros organizacijos „Deniz Feneri“ tyrimą dėl sukčiavimo atvejo Vokietijoje, sulaikytas buvęs Aukščiausiosios radijo ir televizijos tarybos (RTUK) vadovas ir keturi televizijos kanalo „Kanal 7“ aukšto rango vadovai. Turkijai reikia pasiekti konkrečių rezultatų vykdant tyrimus, teikiant kaltinamąsias išvadas ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius korupcijos srityje.

Užtikrinant *žmogaus teises ir mažumų apsaugą* padaryta nedidelė pažanga. Reikia didelių pastangų daugumoje sričių, visų pirma užtikrinant saviraiškos laisvę ir religijos laisvę.

Laikantis tarptautinės žmogaus teisių teisės normų padaryta tam tikra pažanga, visų pirma ratifikuotas JT konvencijos prieš kankinimą fakultatyvinis protokolai. Jau kelerius metus nevykdoma daugelis reformų. Žmogaus teisių institucijas reglamentuojančius teisės aktus reikia visiškai suderinti su JT principais.

Teigiama tendencija, susijusi su *kankinimų ir netinkamo elgesio* prevencija, tebevyrauja, kiek tai susiję su teisės saugos pareigūnų netinkamo elgesio atvejais ir jų sunkumu. Šie pareigūnai vis dar naudoja neproporcingai didelę jėgą, ypač oficialiose kalinimo vietose. Gauta įtikinamų pranešimų apie įtariamo netinkamo elgesio atvejus, daugiausia susijusius su pernelyg didelės jėgos naudojimu sulaikymo metu. Nepadaryta pažangos sprendžiant *nebaudžiamumo* problemą, be kitų dalykų, nagrinėjant įtariamo netinkamo elgesio bylas teismuose.

Kiek tai susiję su *kalėjimų* sistema, daugėjant kalinamų asmenų kalėjimai smarkiai perpildyti, tai menkina pastangas pagerinti kalinimo sąlygas. Jau seniai reikėjo peržiūrėti apskundimo tvarką kalėjimuose. Tikimasi, kad kai kuriuos šiuos klausimus bus galima išspręsti įgyvendinant JT konvencijos prieš kankinimą fakultatyvinį protokolą. Ypatingų pastangų reikia siekiant pagerinti kaliniams teikiamas medicinos paslaugas, taip pat nepilnamečių kalinimo sąlygas.

Kiek tai susiję su *saviraiškos laisvė*, tęstos atviros diskusijos opiomis temomis, tokiomis kaip kurdų ir armėnų klausimai, mažumų ir kultūrinės teisės, taip pat kariškių vaidmuo. Vis dėlto saviraiškos laisvę užtikrinti trukdo didelis žurnalistams, rašytojams, akademinės bendruomenės nariams ir žmogaus teisių gynėjams iškeltų teismo bylų ir prieš juos vykdomų tyrimų skaičius. Tai nulemia vidinę cenzūrą, pernelyg didelį spaudimą žiniasklaidai ir verčia rimtai susirūpinti. Galiojančiuose teisės aktuose saviraiškos laisvė nėra pakankamai gerai užtikrinta atsižvelgiant į EŽTK ir EŽTT praktiką, tai sudaro sąlygas teismams šiuos teisės aktus aiškinti per siaurai. Rimtai susirūpinti taip pat verčia dažni interneto svetainių uždraudimo atvejai. Apskritai Turkijos teisės aktai ir teismų praktika trukdo užtikrinti laisvą keitimąsi informacija ir idėjomis.

Susirinkimų laisvės užtikrinimo pažanga patvirtinta praktiškai: įvairios demonstracijos, kaip antai kurdų naujųjų metų (*Newroz*) arba gegužės 1 d. šventimas, praėjo taikiai. Per demonstracijas šalies pietryčiuose ir kitose provincijose, susijusias su kurdų klausimu, studentų teisėmis, aukštojo mokslo priežiūros tarybos YÖK veikla ir profesinių sąjungų teisėmis, buvo panaudota neproporcingai didelė jėga.

Teisę laisvai burtis į asociacijas užtikrinantys teisės aktai apskritai atitinka ES standartus. Vis dar vykdoma per griežta kontrolė ir teisė aiškinama per siauriai. Pokyčių, susijusių su teisinių nuostatų dėl politinių partijų uždarymo pataisomis, nebuvo.

Nedidelė pažanga padaryta užtikrinant *minties, sąžinės ir religijos laisvę*. Tikėjimo laisvės iš esmės paisoma. Tęstas dialogas su alevitais ir nemusulmoniškomis religinėmis bendruomenėmis. Mažumų religinių bendruomenių nariai tebeapatiria ekstremistų grasinimus. Dar nesukurta EŽTK atitinkanti teisinė sistema, kad visos nemusulmoniškos religinės bendruomenės ir alevitų bendruomenė galėtų veikti nevaržomai.

Moterų teisių apsauga, lyčių lygybės skatinimas ir kova su smurtu prieš moteris tebėra svarbūs uždaviniai. Apskritai įdiegta bendra moterų teises ir lyčių lygybę užtikrinanti teisinė sistema. Reikia tolesnių nuolatinių pastangų siekiant, kad ši teisinė sistema taptų politine, socialine ir ekonomine realybe. Visoje šalyje reikia nuosekliai įgyvendinti teisės aktus. Didelių problemų tebekelia „žudymas dėl garbės“, ankstyva ir priverstinė santuoka ir šeiminių smurtas prieš moteris. Reikia toliau plėtoti švietimo veiklą ir didinti informuotumą apie moterų teises ir lyčių lygybę, visų pirma policijos pajėgose.

Kalbant apie *vaiko teisių* užtikrinimą, dar reikia įsteigti tinkamą skaičių nepilnamečių teismų, atsižvelgiant į galiojančius teisės aktus. Vaikai kalinami nesilaikant minimalaus būtino laikotarpio reikalavimo ir neužtikrinant tinkamų sąlygų. Reikia toliau stiprinti pastangas, be kita ko, kuriant prevencines ir rehabilitacijos priemones, visose srityse, įskaitant švietimą, kovą su vaikų darbu, sveikatos priežiūrą, administracinius gebėjimus ir koordinavimą.

Tęstos pastangos pagerinti *socialiai pažeidžiamų asmenų ir (arba) neįgaliųjų* padėtį. Vis dar reikia tolesnių pastangų siekiant padidinti šių asmenų dalyvavimą socialiniame ir ekonominiame gyvenime.

Reikia daugiau pastangų kovojant su *diskriminacija*. Nėra išsamių kovos su diskriminacija teisės aktų.

Dar reikia išspręsti daug uždavinių *darbo ir profesinių sąjungų teisių* srityje. Galiojanti teisinė sistema neatitinka ES standartų ir TDO konvencijų. Tebesitęsiantys socialinių partnerių nesutarimai ir tinkamos politinės valios stoka trukdo siekti pažangos šioje srityje.

Kalbant apie *nuosavybės teises*, naujas teisės aktas, iš dalies keičiantis 2008 m. fondų įstatymą, sudarė sąlygas gražinti nekilnojamąjį turtą nemusulmoniškoms religinėms bendruomenėms.

Turkija toliau laikosi per siauro požiūrio į *mažumas*. Dar reikia užtikrint visišką pagarbą kalbos, kultūros ir pagrindinėms teisėms ir šių teisių apsaugą, atitinkančią Europos standartus. Turkijai reikia toliau stengtis didinti toleranciją mažumų atžvilgiu ir skatinti jų įtrauktį. Vis dar reikia nuodugniai peržiūrėti galiojančius teisės aktus ir sukurti apsaugos mechanizmus arba specialias įstaigas, skirtas kovoti su rasizmu, ksenofobija, antisemitizmu ir netolerancija.

Kultūrinių teisių srityje Turkija padarė pažangą, visų pirma susijusią su visų radijo ir televizijos kanalų transliuojamomis laidomis kitomis nei turkų kalbomis ir daugiakalbėmis savivaldybių paslaugomis. *Muş Alparslan* universitete leista atidaryti kurdų kalbos ir literatūros katedrą. Vis dar išlieka apribojimų, daugiausia susijusių su kitų nei turkų kalbų vartojimu politikoje ir palaikant ryšius su viešosiomis tarnybomis, taip pat kalėjimuose. Kitų nei turkų kalbų vartojimą reglamentuojanti teisinė sistema gali būti aiškinama per siaurai ir visoje šalyje įgyvendinama vis dar nenuosekliai.

Padaryta tam tikra pažanga sprendžiant *romų* klausimą, visų pirma iš dalies pakeisti diskriminuojantys teisės aktai. Nėra išsamios politikos, skirtos romų padėties klausimui spręsti.

Kalbant apie padėtį šalies *rytuose ir pietryčiuose*, 2009 m. paskelbtos demokratinio atvirumo politikos nebuvo laikomasi. Išrinktų politikų ir žmogaus teisių gynėjų sulaikymas privertė susirūpinti. Vykdam tinkamą teisinį procesą dar reikia nustatyti tiesą apie devintajame ir dešimtajame dešimtmetyje šalies pietryčiuose vykdytus neteisminius žudymus ir kankinimus. Susirūpinti tebeverčia priešpėstinės minos ir kaimų apsaugos sistemos.

Padaugėjo teroristinių išpuolių. PKK įtraukta į ES teroristinių organizacijų sąrašą.

Toliau vyko šalies *viduje perkeltų asmenų* kompensacijų procesas. Dar reikia įvertinti bendrą programos veiksmingumą. Dar neparengta nacionalinė strategija siekiant geriau atsižvelgti į šalies viduje perkeltų asmenų poreikius. Nepaisant tam tikrų patobulinimų, tai, kad nėra pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams taikomos išsamios teisinės sistemos, kliudo tinkamai tvarkyti jų klausimus. Reikia toliau gerinti bendras užsieniečių sulaikymo centrų sąlygas.

Kalbant apie *regioninius klausimus ir tarptautinius išipareigojimus*, Turkija toliau reiškė savo paramą JT Generaliniam sekretoriui prižiūrint vykdomoms dviejų bendruomenių lyderių deryboms, kuriose siekiama rasti visapusi *Kipro problemas* sprendimą. Tačiau, nepaisant Tarybos ir Komisijos pakartotinių raginimų, Turkija vis dar nevykdo savo išipareigojimo visiškai ir nediskriminuojant įgyvendinti Asociacijos susitarimo papildomą protokolą ir nepašalina visų laisvą prekių judėjimą ribojančių kliūčių, kaip nustatyta 2005 m. rugsėjo 21 d. Europos bendrijos ir jos narių deklaracijoje, taip pat Tarybos išvadose, įskaitant 2006 m.

gruodžio mėn. ir 2010 m. gruodžio mėn. išvadas. Nieko nepadaryta, kad būtų normalizuoti dvišaliai santykiai su Kipro Respublika.

Nuolat dedamos pastangos pagerinti dvišalius *santykius su Graikija*. Toliau vedamos dvišalės tiriamosios derybos. Graikija pateikė nemažai oficialių skundų, kad Turkija pažeidinėja jos teritorinių vandenių ribas ir oro erdvę, įskaitant skrydžius virš Graikijos salų.

Turkija daug intensyviau palaiko ryšius su *Vakarų Balkanais*, rodydama tvirtą įsipareigojimą skatinti taiką ir stabilumą regione.

Turkijos **ekonomika** dabar tvirtai atsigauna. Gerėja viešųjų finansų padėtis ir pasitikėjimas ilgalaikiais šalies ekonominių perspektyvų pokyčiais, didėja stabilumas. Vis dėlto smarkiai plečiantis ekonominei veiklai, kurią skatina didelė vidaus paklausa, smarkiai padidėjo išorės disbalansas, keliantis grėsmę makroekonominiam stabilumui.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Turkija yra veikiančios rinkos ekonomikos šalis. Šalis turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu paspartins savo išsamios struktūrinių reformų programos įgyvendinimą.

2010 m. ir 2011 m. pirmą pusmetį ekonomika smarkiai augo. BVP buvo aukštas, smarkiai didėjo užimtumas, todėl sumažėjo nedarbas. Pirmiausia dėl didesnių ciklinių įplaukų ir mažesnės palūkanų naštos viešųjų finansų konsolidavimas vyko gerai. Pasirodė, kad dėl ankstesnių reformų finansų sektorius yra nepaprastai stiprus, o teisinė sistema toliau veikia palyginti gerai. Be to, dėl naujojo įstatymo dėl valstybės pagalbos stebėsenos ir reguliavimo institucijos veiklos gali padidėti skaidrumas ir sumažėti valstybės pagalba. Pasitvirtino, kad rinkos jėgos tarpusavyje veikia laisvai. Paspartėjo privatizacija. ES išlieka Turkijos svarbiausia prekybos ir investavimo partnerė.

Vis dėlto prekybos ir einamosios sąskaitos deficitai didėjo, ir išorės disbalansas dabar gana didelis. Vykdamas pinigų politiką tik vidutiniškai apribotas kredito didėjimas, ir tai, kartu su aukštomis žaliavų kainomis, toliau nulėmė didėjančią Turkijos einamosios sąskaitos deficitą. Rengiamos fiskalinės paramos ir tam tikros specialios mikrolygio rizikos ribojimo priemonės (jas, be kita ko, rengia bankų reguliavimo institucija), kad būtų pasirengta ekonomikos lėtėjimui ir palengvinta pinigų politikai tenkanti našta. Turkijos kainų ir eksporto konkurencingumas kiek pablogėjo. Infliacija pradėjo didėti, iš esmės dėl energijos ir maisto kainų poveikio sukurto spaudimo, dėl aktyviai vykdytos ekonominės veiklos ir dėl nustatytų kainų didėjimo. Laukiama, kol bus pradėtos ryžtingiau įgyvendinti struktūrinės reformos. Priemonės fiskaliniam skaidrumui padidinti ir fiskalinei politikai įtvirtinti buvo vidutiniškos, nors jomis būtų galima padidinti rinkų pasitikėjimą Turkija. Pasitraukti iš rinkos tebėra sunku, o bankroto procedūros vis dar palyginti sudėtingos.

Turkija toliau stiprina **gebėjimą prisiimti narystės įsipareigojimus**. Pažanga padaryta daugumoje sričių. Tam tikrų sričių: laisvo prekių judėjimo, antimonopolinės politikos ir valstybės pagalbos, energetikos, ekonominės ir pinigų politikos, įmonių ir pramonės politikos, vartotojų apsaugos, statistikos, transeuropinių tinklų ir mokslo bei mokslinių tyrimų suderinimo lygis yra geras. Derinimą reikia tęsti, pirmiausia aplinkos, viešųjų pirkimų, laisvės teikti paslaugas, socialinės politikos, užimtumo ir mokesčių srityse. Reikia sustiprinti vykdymo užtikrinimą tokiose srityse kaip intelektinės nuosavybės teisės ir kova su pinigų plovimu. Kalbant apie muitų sąjungą ir išorės santykius, reikia baigti derinimą, visų pirma tokiose srityse kaip bendroji lengvatų sistema. Dar neišspręsta nemažai ilgalaikių prekybai kliudančių problemų. Labai svarbu, kad Turkija visiškai paisytų savo muitų sąjungos

įsipareigojimų. Daugumos sričių atveju būtina, kad Turkija pagerintų savo administracinius gebėjimus įgyvendinti *acquis*.

Laisvo prekių judėjimo srities teisės aktų suderinimas geras, tačiau ataskaitiniu laikotarpiu pažanga nedidelė. Laisvam prekių judėjimui tebekliudo techninės prekybos kliūtys, taip pažeidžiami Turkijos priimti muitų sąjungos įsipareigojimai. *Laisvo darbuotojų judėjimo* srityje pažangos beveik nėra, o parengiamieji darbai siekiant taikyti *acquis* vis dar ankstyvame etape. Derinimas *įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* srityje irgi dar tik pradėtas. Nepadaryta pažangos įsisteigimo teisės ir laisvės teikti tarpvalstybines paslaugas srityse, pašto paslaugų ir profesinių kvalifikacijų tarpusavio pripažinimo srityse. Turkija padarė tam tikrą pažangą *laisvo kapitalo judėjimo* srityje, visų pirma kapitalo judėjimo ir mokėjimo paslaugų srityse. Nepadaryta pažangos palaipsniui liberalizuojant užsieniečių nekilnojamojo turto įsigijimą – šioje srityje dar daug įvairių kliūčių. Tam tikruose sektoriuose vis dar ribojamas kapitalo judėjimas, įskaitant tiesiogines investicijas iš ES. Kovos su terorizmo finansavimu teisinė sistema vis dar neišsami, o Finansinių veiksmų darbo grupė dėl strateginių trūkumų šioje srityje įtraukė Turkiją į juodąją sąrašą.

Tam tikra pažanga padaryta *viešųjų pirkimų* srityje. Institucinė struktūra sukurta, tačiau reikia pagerinti administracinius gebėjimus. Parengtas suderinimo strategijos ir veiksmų plano su nustatytais terminais projektas, tačiau jį dar reikia priimti. Turkija vis dar išlaiko *acquis* neatitinkančias nukrypti leidžiančias nuostatas. Ji turi toliau derinti savo teisės aktus, visų pirma susijusius su viešosiomis paslaugomis, koncesijomis ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės programomis. Kalbant apie *bendrovių teisę*, padaryta nemenka pažanga: priimtas naujasis Turkijos komercinis kodeksas, kurį taikant, kaip tikimasi, padidės atvirumas, skaidrumas ir tarptautinių apskaitos ir audito standartų laikymasis. Dar neįdiegta teisinė ir institucinė audito sistema, nesustiprinti būtini komercinių teismų gebėjimai. *Intelektinės nuosavybės teisių* suderinimo lygis palyginti geras, tačiau vykdymas užtikrinamas prastai. Neseniai pradėjus dirbti Intelektinės nuosavybės teisių darbo grupei, kurioje dalyvauja ir Komisijos atstovai, atsižvelgiama į svarbų stojimo derybų elementą. Dar nepriimti įstatymų, reglamentuojančių intelektinės ir pramoninės nuosavybės teises, įskaitant atgrasomąsias baudžiamąsias sankcijas, projektai. Labai svarbu, kad skirtingos intelektinės nuosavybės teisių srities suinteresuotosios šalys ir viešosios įstaigos koordinuotų savo veiklą ir bendradarbiautų, taip pat labai svarbu didinti bendrą informuotumą apie su intelektinės nuosavybės teisių pažeidimu susijusią riziką.

Vertinant *konkurencijos politiką*, Turkijos antimonopolinės politikos ir susijungimų kontrolės suderinimo lygis yra aukštas. Konkurencijos institucija veiksmingai užtikrina antimonopolinių taisyklių taikymą, jos nepriklausomumo lygis patenkinamas. Tam tikra pažanga padaryta valstybės pagalbos srityje. Antai įsteigta Valstybės pagalbos stebėsenos institucija. Vis dėlto su muitų sąjungos taisyklėmis dar reikia suderinti daug svarbių valstybės pagalbos programų.

Finansinių paslaugų srityje padaryta tolesnė pažanga, visų pirma bankų reguliavimo institucijai ėmusių priemonių finansiniam stabilumui sustiprinti. Vis dėlto apskritai derinimas su *acquis*, ypač draudimo sektoriuje, dar nebaigtas. Vertinant *informacinę visuomenę ir žiniasklaidą*, elektroninių ryšių srityje padaryta tam tikra pažanga, nemaža pažanga padaryta plėtojant audiovizualinę politiką.

Žemės ūkio ir kaimo plėtros srityje padaryta tam tikra pažanga. Nemenka pažanga padaryta įgyvendinant Pasirengimo narystei paramos kaimo plėtrai priemonės (IPARD) programą (atsižvelgdama į tai Komisija priėmė sprendimą suteikti ES lėšų valdymo įgaliojimus), taip pat rengiantis antrajam IPARD programos etapui. Žemės ūkio paramos politika smarkiai

skiriasi nuo BŽŪP, vis dar neparengta derinimo strategija. Didelis trūkumas yra ir tai, kad nepanaikintos visos jautienos importo kliūtys. Vertinant *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politiką*, padaryta pažanga perkeliant ir įgyvendinant *acquis*. Žemės ūkio ir kaimo reikalų ministerijos restruktūrizavimas – teigiamas žingsnis siekiant sustiprinti oficialios kontrolės sistemą. Apskritai kontrolės sistema dar nevisiškai atitinka ES *acquis*. Reikia didelių pastangų gyvūnų sveikatos srityje, taip pat siekiant, kad žemės ūkio produktų perdirbimo įmonės atitiktų ES higienos ir struktūrinius reikalavimus. *Žuvininkystės* srityje apskritai padaryta tam tikra pažanga. Visų pirma pažanga padaryta kuriant administracines struktūras, taip pat valdant išteklius ir laivyną. Tikimasi, kad Turkija toliau sieks pažangos kitose srityse, tokiose kaip tikrinimas ir kontrolė.

Tam tikra pažanga padaryta derinant *transporto* sektoriaus, išskyrus geležinkelius, politiką. Jūrų ir sausumos transporto suderinimas tebėra geras, o oro transporto sritis derinama lėčiau. Dėl Turkijos ir Kipro Respublikos skrydžių valdymo kontrolės centrų bendradarbiavimo stokos tebekyla rimta grėsmė oro eismo saugai. Tikimasi, kad įgyvendinant savanorišką Tarptautinės jūrų organizacijos valstybės narės audito programą bus pasiekta teigiamų rezultatų jūrų sektoriuje, kad šalis galėtų prisijungti prie tarptautinių konvencijų. Įgyvendinimo gebėjimai riboti, ypač kiek tai susiję su sausumos ir jūrų transportu gabenamais pavojingais krovniais.

Energetikos sektoriuje pažanga netolygi. Nemaža pažanga padaryta kuriant elektros energijos ir atsinaujinančiosios energijos vidaus rinką. Reikia ypatingų priemonių siekiant užtikrinti aukščiausius branduolinės saugos, saugumo, apsaugos priemonių ir neplatinimo standartus. Taip pat reikia daugiau pastangų siekiant užtikrinti tiekimo saugumą, plėtoti dujų sektorių ir užtikrinti energijos vartojimo efektyvumą.

Padaryta nedidelė pažanga derinant *mokesčių* teisės aktus, visų pirma siekiant pašalinti diskriminacinę tabako apmokestinimo tvarką. Padidintas stipriųjų gėrimų akcizo mokestis neatitinka su Komisija šiuo klausimu sutarto veiksmų plano. Diskriminacinės apmokestinimo tvarkos panaikinimas – labai svarbus aspektas siekiant tolesnės pažangos šiame skyriuje. Tiesioginio apmokestinimo srityje pažangos nepadaryta.

Ekonominės ir pinigų politikos srityje Turkija padarė tam tikrą pažangą. Centrinis bankas priėmė naujas politikos priemones finansiniam stabilumui užtikrinti, bazinei palūkanų normai sumažinti ir bankų sektoriaus rezervo reikalavimams padidinti. Turkijos derinimas su ekonominės ir pinigų politikos *acquis* nebaigtas, visų pirma kiek tai susiję su visišku šalies centrinio banko nepriklausomumu ir viešojo sektoriaus teisės naudotis finansų įstaigų paslaugomis prioritetine tvarka panaikinimu. Bendras pasirengimo lygis geras.

Nemaža pažanga padaryta *statistikos srityje*, kurioje bendras suderinimo su *acquis* lygis geras. Reikia tolesnės pažangos, visų pirma nacionalinių sąskaitų ir žemės ūkio statistikos srityse.

Turkija padarė nedidelę pažangą *socialinės politikos ir užimtumo* srityje. Kiek pagerėjo administraciniai gebėjimai. Priėmus konstitucines pataisas dėl profesinių sąjungų teisių, nepakeisti teisės aktai, kad būtų užtikrintos visos profesinių sąjungų teisės pagal ES standartus ir TDO konvencijas. Vis dar reikia sumažinti plačiai paplitusį nedeklaruojamą darbą ir padidinti moterų užimtumą. Darbo įstatymo taikymo sritis tebėra ribota. Reikia sustiprinti darbuotojų sveikatos ir saugos teisės aktų vykdymo užtikrinimą. Skurdo rizika vis dar labai didelė, ypač kaimo gyventojams ir vaikams. Dar nepriimti teisės aktai dėl lygių galimybių įstaigos įsteigimo.

Turkija padarė tolesnę pažangą *įmonių ir pramonės politikos* srityje, kurioje išlaikė pakankamą suderinimo su *acquis* lygį. Ši pažanga susijusi su 2011–2014 m. pramonės strategijos ir veiksmų plano priėmimu, didesniu įmonių ir pramonės politikos priemonių pasirinkimu, sektoriams skirtų strategijų priėmimu ir priemonių, skirtų pavėluotų mokėjimų vykdant komercinius sandorius problemai spręsti, derinimu.

Turkija padarė pažangą *transeuropinių transporto tinklų* srityje. Reikia daugiau pastangų renkant patikimus transporto duomenis. TEN energetikos srityje taip pat padaryta tam tikra pažanga.

Tam tikra pažanga padaryta *regioninės politikos ir struktūrinių priemonių koordinavimo* srityje. Delsiama įsteigti įstaigas, perimsiančias šios politikos srities pasirengimo narystei finansų valdymo ir kontrolės pareigas. Nors pasirengimo narystei lėšų panaudojimo institucinė sistema baigta kurti ir pagerinti administraciniai gebėjimai, juos reikia toliau stiprinti ir gerinti visų atitinkamų institucijų koordinavimą siekiant paspartinti įgyvendinimą.

Apskritai padaryta pažanga *teismų sistemos* srityje.

Padaryta nedidelė pažanga įgyvendinant *kovos su korupcija* strategiją ir veiksmų planą. Didžiausi trūkumai – politinių partijų finansavimo skaidrumo stoka ir imuniteto taikymo sritis. Turkijai reikia pasiekti konkrečių rezultatų vykdant tyrimus, teikiant kaltinamąsias išvadas ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje pažanga netolygi. Įstatymo dėl užsieniečių ir tarptautinės apsaugos priėmimas tebėra prioritetas siekiant užtikrinti veiksmingos prieglobsčio ir migracijos valdymo sistemos tinkamą teisinį pagrindą, taip pat migrantų ir pabėgėlių teisių apsaugos priemonės. Teismų bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose pažanga tik nedidelė. Tam tikra pažanga padaryta kovos su narkotikais ir organizuotu nusikalstamumu srityje. Nedidelė pažanga padaryta policijos bendradarbiavimo ir kovos su terorizmu srityje. Nedidelė pažanga padaryta vizų politikos ir muitinių bendradarbiavimo srityse. Sienų valdymo srityje pažanga labai nedidelė, o pagrindiniai šios srities klausimai: įstatymo dėl naujos sienų saugumo agentūros įsteigimo priėmimas ir tarpžinybinis bendradarbiavimas. Turkija išlieka svarbi neteisėtų migrantų tranzito ir paskirties šalis. Reikia pastangų siekiant užkirsti kelią neteisėtai migracijai ir vykdyti neteisėtų migrantų readmisiją.

Mokslo ir mokslinių tyrimų srityje Turkija gerai pasirengusi stojimui. Nemaža pažanga padaryta siekiant integruotis į Europos mokslinių tyrimų erdvę ir rengiantis dalyvauti įgyvendinant pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“. Apskritai Turkija vis aktyviau dalyvauja ir sėkmingai siekia rezultatų ES mokslinių tyrimų septintojoje bendrojoje programoje, tačiau reikia daugiau pastangų siekiant atitikti kompetencijos reikalavimus ir konkurencingai dalyvauti ES mokslinių tyrimų programose.

Švietimo ir kultūros srityje padaryta pažanga, daugiausia susijusi su *švietimu ir mokymu*. Vis labiau domimasi Bendrijos programomis. Tam tikra pažanga padaryta kultūros srityje, tačiau nėra pažangos derinant teisės aktus.

Aplinkos srityje Turkija padarė nemažą pažangą atliekų tvarkymo srityje, nors su horizontaliaisiais teisės aktais, oro kokybe, pramonine tarša, kontrole ir rizikos valdymu susijusi pažanga nedidelė. Vandens kokybės, cheminių medžiagų ir administracinių gebėjimų srityje pažanga labai nedidelė. Gamtos apsaugos srityje pažangos nepadaryta. Kalbant apie *klimato kaitą*, Turkija padarė nedidelę pažangą didindama informuotumą apie ES klimato

srities reikalavimus, tačiau dar reikia nustatyti griežtesnę ir platesnio užmojo vidaus ir tarptautinę klimato politiką. Reikia padidinti administracinius gebėjimus.

Tam tikra pažanga padaryta *virtotojų ir sveikatos apsaugos* srityje. Vartotojų apsaugos srityje dar reikia priimti patikslintus pagrindų įstatymus dėl vartotojų apsaugos ir bendros gaminių saugos. Pagerinus rinkos priežiūros veiklą reikia skirti daugiau finansinių ir žmogiškųjų išteklių, sustiprinti bendradarbiavimą su vartotojų NVO. Visuomenės sveikatos srityje Turkija dar nebaigė teisės aktų derinimo proceso ir nesukūrė administracinių gebėjimų, kad būtų pagerintas teisės aktų vykdymo užtikrinimas ir sustiprinta gyventojų sveikata ir sauga.

Turkija pasiekė aukštą suderinimo su *multų* teisės aktais lygį, todėl kad dalyvauja multų sąjungos su ES veikloje. Tačiau neapmuitinamos parduotuvės prie įvažiavimo punktų, taip pat ES laisvoje apyvartoje esančių produktų importuotojams keliami reikalavimai prieš multinę įforminimą pateikti bet kokio formato informaciją apie produktų kilmę neatitinka multų sąjungos reikalavimų. Dar reikia suderinti laisvasias zonas, priežiūrą ir tarifines kvotas reglamentuojančius teisės aktus. Pagerinus su rizika susijusią kontrolę ir supaprastinus procedūras būtų sudarytos sąlygos teisėtai prekybai ir sumažinta fizinių patikrinimų. Multinėje vis dar veiksmingai neužtikrinamos intelektinės nuosavybės teisės, dar netaikomos priemonės klastočių problemai spręsti.

Išorės santykių srityje Turkija pasiekė aukštą suderinimo lygį, todėl kad dalyvauja multų sąjungos veikloje. Tokiose srityse, kaip bendrosios lengvatų sistemos geografinis taikymas dar yra neatitikimų.

Turkija toliau derino veiksmus su ES *bendra užsienio ir saugumo politika*; apskritai per ataskaitinį laikotarpį Turkijos derinimas su BUSP deklaracijomis sulėtėjo, ji nesuderino savo priemonių su ES Iranui, Libijai ir Sirijai taikomomis ribojamosiomis priemonėmis. Turkija siekė plėtoti dialogą ir konsultacijas su ES įvairiais užsienio politikos klausimais. Turkija dėjo pastangas siekdama normalizuoti santykius su tokiais kaimyninėmis šalimis, kaip Irakas, įskaitant kurdų regioninę vyriausybę. Nepadaryta pažangos normalizuojant santykius su Armėnija. Po 2010 m. Gazoje įvykusio incidento su flotile santykiai su Izraeliu dar pablogėjo. JT paskelbus nepriklausomą ataskaitą, Turkija susilpnino santykius su Izraeliu ir sustabdė karinį susitarimą su šia šalimi.

Turkija toliau dalyvauja ir siekia dar daugiau dalyvauti BSGP veikloje. Vis dar reikia išspręsti klausimą dėl ES ir NATO bendradarbiavimo dalyvaujant visoms ES valstybėms narėms ir peržengiant „Berlin Plus“ susitarimų ribas. Turkija nesilaikė ES pozicijos dėl dalyvavimo Vasenaro susitarime.

Tam tikra pažanga padaryta *finansų kontrolės* srityje, kurioje suderinimo lygis jau pakankamai geras. Įsigaliojo visi viešųjų finansų valdymo ir kontrolės įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai. Reikia patikslinti viešosios vidaus finansų kontrolės politikos dokumentą ir veiksmų planą. Priimtas Turkijos audito rūmų įstatymas – svarbus žingsnis toliau derinant išorės auditą su atitinkamais tarptautiniais standartais. Turkijos kovos su sukčiavimu koordinavimo struktūrai reikia toliau stiprinti savo koordinavimo funkciją, veiklos nepriklausomumą ir plėsti veiklos tinklą.

Finansinių ir biudžetinių nuostatų srityje pažanga nedidelė. Administraciniai parengiamieji darbai, kad būtų sukurta nuosavų išteklių sistema, dar labai ankstyvame etape.

Islandija

Islandija toliau atitinka **politinius kriterijus**. Islandija yra veikianti demokratinė valstybė, turinti stiprias institucijas ir tvirtai išsisknijusias atstovaujamosios demokratijos tradicijas. Islandijos teismų sistema toliau atitinka aukštus standartus ir šalis užtikrina, kad nuolat būtų stiprinama pagrindinių teisių apsauga, kurios lygis ir taip jau aukštas.

Keletą kartų išbandyta koalicijos vienybė, tačiau vyriausybė išliko stabili. Vidaus politikos padėčiai būdinga tai, kad tarp Islandijos politinių jėgų ir visuomenės yra skirtingų nuomonių dėl stojimo į ES perspektyvos. Pradėta komunikavimo veikla, kuria siekiama skatinti informacija grindžiamas diskusijas Islandijos stojimo proceso klausimais.

Vyriausybė ir parlamentas toliau dirbo gerai. 2011 m. įsteigta konstitucinė taryba, kuriai pavesta peržiūrėti Konstituciją ir pasiūlyti jos pakeitimus. Parengti teisės aktų projektai, siekiant padidinti parlamento ir viešosios administracijos veiksmingumą.

Nemaža pažanga padaryta toliau įgyvendinant Specialiojo tyrimų komiteto rekomendacijas dėl politinių ir administracinių finansų krizės pasekmių. Atsižvelgiant į šias rekomendacijas 2011 m. kovo mėn. sušauktas Apkaltos teismo posėdis, kad būtų priimtas sprendimas byloje dėl buvusio ministro pirmininko. 2011 m. gegužės mėn. jam paskelbtas apkaltinamasis nuosprendis dėl didelio neapdairumo. Be to, toliau veiksmingai dirbo Specialiojo prokuroro tarnyba. Ji ištyrė daug apgaulingos verslo veiklos bankų sektoriuje atveju, remiantis šiais tyrimais paskui suimta keletas asmenų.

Toliau stiprintas teismų ir kovos su korupcija sistemos veiksmingumas. Paskirta keletas teisėjų pagal pataisytas teismų akto normas, 2011 m. vasario mėn. ratifikuota JT konvencija prieš korupciją. Spręsdama interesų konflikto klausimus Islandija pradėjo rengti specialius ministrams ir kai kurių kategorijų darbuotojams skirtus elgesio kodeksus.

Islandija toliau užtikrina pagrindinių teisių, įskaitant ekonomines ir socialines teises, apsaugą. Dar reikia ratifikuoti Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją.

Islandijos **ekonomika** pamažu atsigauna po finansų krizės ir jos sukulto gilaus ir ilgo nuosmukio, tačiau augimas dar silpnas, kadangi namų ūkiai ir įmonės vis dar labai išsiskolinę. Ekonominė politika toliau orientuota į stabilizavimą ir yra tvirtai paremta sėkmingu TVF programos įgyvendinimu. Neseniai pradėjus didėti infliacijai šalies centrinis bankas padidino palūkanų normas, nors fiskalinė politika išliko gana švelni. Vis dar svarbu vykdyti į išlaidų mažinimą orientuotą fiskalinį koregavimą siekiant sumažinti valstybės skolą. Aukštas nedarbo lygis, visų pirma jaunimo ir ilgalaikių bedarbių. Nepaisant pažangos restruktūrizuojant bankų sektorių, sutrikęs finansų sektoriaus veikimas vis dar kenkia ekonomikai, tebėra labai svarbu panaikinti kapitalo kontrolę.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Islandija gali būti laikoma veikiančios rinkos ekonomikos šalimi. Tačiau finansų sektoriaus trūkumai ir kapitalo judėjimo apribojimai tebetrukdo veiksmingai paskirstyti išteklius. Islandija turėtų vėl įgyti gebėjimą atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu toliau šalins esamus struktūrinius trūkumus vykdydama tinkamą makroekonominę politiką ir struktūrines reformas.

Į valiutos kurso stabilizavimą ir fiskalinį konsolidavimą orientuotos politikos priemonės padeda atkurti didesnę makroekonominę stabilumą. Atsižvelgdamas į prekybos perteklių ir stiprėjančią valiutą, šalies centrinis bankas 2010 m. antrąjį pusmetį toliau mažino bazinę

palūkanų normą, tačiau 2011 m. rugpjūčio mėn., susilpnėjus valiutai ir smarkiai didėjant metinei infliacijai, kiek sugriežtino pinigų politiką. Tėstos pastangos padidinti valstybės įplaukas ir realiai sumažinti išlaidas. Atsižvelgiant į aukštą valstybės skolos lygį, imtasi priemonių perfinansavimo rizikai sumažinti ir vietos valdžios finansams sustiprinti. Toliau didėjo užsienio valiutos atsargos ir, vertinant pagal naujus centrinio banko įverčius, išorės skolos pozicija valdoma geriau. Imtasi naujų priemonių siekiant paskatinti privačiojo sektoriaus skolos restruktūrizavimą. Priimta patikslinta kapitalo sąskaitos sudarymo supaprastinimo strategija, vis dar svarbu ją įgyvendinti. Darbo rinka išliko lanksti, o darbo jėgos aktyvumas palyginti didelis. Šalis turi gerą pagrindinę infrastruktūrą, daug gamtos išteklių ir gerai išsilavinusius gyventojus.

Tačiau makrofinansinė rizika vis dar didelė. Vidaus paklausa padidėjo, tačiau atsigavimą iš esmės lemia laikinos priemonės, kuriomis skatinamas privatus vartojimas. Tebėra rizikos ir netikrumo dėl augimo šaltinių ir tvarumo ateityje. Finansų sektoriui tebekyla problemų dėl prastos turto kokybės, veiksmingai vykdyti finansinį tarpininkavimą trukdo nebaigtas privačiojo sektoriaus skolos restruktūrizavimas. Valstybės skola padidėjo iki daugiau kaip 90 % BVP. Fiskalinis konsolidavimas kiek sušvelnintas, o viešieji finansai tebepatiria įtampą dėl to, kad siekiant užtikrinti ilgalaikį tvarumą reikia smarkiai sumažinti išlaidas. Dėl didelių neapibrėžtųjų išsipareigojimų ir neišspręsto „Icesave“ klausimo kyla fiskalinė rizika. Darbo rinkoje vis dar akivaizdus gilus pokrizinis nuosmukis: šalyje kaip niekada aukštas nedarbo lygis, visų pirma jaunimo ir didelės ilgalaikių bedarbių dalies. Verslo aplinkos trūkumai, kaip antai didelės patekimo į rinką kliūtys tam tikruose sektoriuose, trukdo skatinti augimą, vykdyti investicijas ir užtikrinti vystymąsi. Pramonės struktūra tebėra menkai diversifikuota.

Taikant pirmojoje pažangos ataskaitoje nustatytą metodiką, Islandijos **gebėjimas prisiimti narystės išsipareigojimus** toliau vertintas atsižvelgiant į šalies dalyvavimą Europos ekonominėje erdvėje (EEE) ir į išimtis, jai suteiktas pagal EEE susitarimą, taip pat į EEE kompetencijai nepriklausančius ES teisės aktus. Apskritai šalis tebėra gerai pasirengusi atitikti ES *acquis* reikalavimus, visų pirma dėl to, kad dalyvauja Europos ekonominėje erdvėje.

Ginčas dėl „Icesave“ vis dar neišspręstas. Nepaisant pastangų susitarti per derybas, 2011 m. balandžio mėn. referendume atmetas naujas įstatymo, kuriuo nustatomi skolos grąžinimo Jungtinei Karalystei ir Nyderlandams terminai ir sąlygos, projektas. Vyriausybė patvirtino, kad referendumo rezultatas netrukdytų 2011 m. pabaigoje, kaip numatyta, pradėti skolos mokėjimą Jungtinei Karalystei ir Nyderlandams. 2011 m. gegužės mėn. vyriausybė nusiuntė atsakymą į 2010 m. gegužės mėn. ELPA priežiūros institucijos oficialų įspėjimą. 2011 m. birželio mėn. ELPA priežiūros institucija pradėjo antrą pažeidimo nagrinėjimo procedūros etapą – paskelbė pagrįstą nuomonę. Šioje nuomonėje pakartojamos visos ankstesniame oficialiame įspėjime išdėstytos išvados, būtent, kad Islandija pažeidė Indėlių garantijų sistemos direktyvą. Europos Komisija pritaria teisei ELPA priežiūros institucijos analizei. Rugsėjo mėn. pabaigoje vyriausybė pateikė atsakymą į ELPA priežiūros institucijos pagrįstą nuomonę. Priežiūros institucija dabar išsamiai nagrinėja atsakymą, kad nuspręstų dėl tolesnių veiksmų šioje byloje. Šiame etape ginčas dėl „Icesave“ vis dar neišspręstas.

Toliau rengtasi, nors palyginti lėtai, prisiimti narystės išsipareigojimus tose srityse, kurios iš dalies priklauso EEE kompetencijai, taip pat pagal EEE kompetencijai nepriklausančius skyrius. Islandijos teisė iš esmės suderinta, šalis taiko didelę *acquis* dalį tokiose EEE kompetencijai priklausančiose srityse, kaip laisvas prekių judėjimas, laisvas darbuotojų judėjimas, įsisteigimo teisė ir laisvė teikti paslaugas, laisvas kapitalo judėjimas, viešieji pirkimai, bendrovių teisė, intelektinės nuosavybės teisė, konkurencija, finansinės paslaugos, informacinė visuomenė ir žiniasklaida.

Pažangos ataskaitoje patvirtinta, kad toliau nurodytos sritys gali kelti sunkumų stojimo procese: finansinės paslaugos, žemės ūkis ir kaimo plėtra, aplinka, žuvininkystė, laisvas kapitalo judėjimas, taip pat maisto sauga, veterinarijos ir fitosanitarijos politika, mokesčiai ir muitai.

Vertinant administracinius gebėjimus, reikėtų geriau užtikrinti, kad reikiamiems parengiamiesiems darbams, susijusiems su stojimo į ES procesu, būtų užtikrinti žmogiškieji ir finansiniai ištekliai.

Islandijos teisė toliau gerai atitinka *laisvo prekių judėjimo* srities *acquis*. Tačiau Islandijoje nėra naujų teisėkūros pokyčių, susijusių su horizontaliosiomis priemonėmis ir pagal senąjį metodą parengtais produktais reglamentuojančiais teisės aktais. Reikia pabaigti perkelti kai kurių sričių, kuriose priimtas naujas ES *acquis*, teisės aktus.

Islandija išlaiko aukštą suderinimo su *laivo darbuotojų judėjimo* srities *acquis* lygį.

Teisės aktai dėl *įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* iš esmės suderinti, išskyrus pašto paslaugų direktyvą. Apie paslaugų direktyvos įgyvendinimą pranešta 2011 m. liepos mėn.

Islandija iš esmės taiko *laisvo kapitalo judėjimo acquis*, su kai kuriomis išimtimis. Vis dėlto po finansų krizės Islandija vis dar taiko kapitalo kontrolę, kurią reikia panaikinti iki įstojimo į ES.

Islandijos teisė iš esmės atitinka *viešųjų pirkimų* srities *acquis*. Dar reikia suderinti taisomas priemones ir gynybos viešuosius pirkimus.

Bendrovių teisės srityje Islandija jau pasiekė aukštą suderinimo lygį ir taiko didelę šios srities *acquis* dalį. Vis dėlto dar reikia suderinti standartus su visais apskaitos standartais ir tarptautiniais audito standartais.

Islandija išlaiko aukštą *intelektinės nuosavybės teisės* suderinimo su *acquis* lygį ir turi reikiamus administracinius įgyvendinimo gebėjimus. Reikia įgyvendinti visapusišką vykdymo užtikrinimo politiką.

Islandija išlaiko aukštą *konkurencijos politikos* srities suderinimo lygį. Valstybės pagalbos priemonių, kurių imtasi dėl finansų krizės, stebėseną vykdoma patenkinamai.

Reikia daugiau pastangų siekiant įgyvendinti *finansinių paslaugų acquis*, visų pirma veiksmingai užtikrinti vykdymą ir tinkamą sektoriaus priežiūrą. Ginčas dėl „Icesave“ vis dar neišspręstas.

Informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityje yra tam tikrų perkėlimo spragų.

Islandijos *žemės ūkio ir kaimo plėtros* politika apskritai neatitinka *acquis*, reikia sukurti tinkamą administracinę įgyvendinimo sistemą.

Tam tikros Islandijos *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* teisės aktų dalys ir administracinė sistema neatitinka *acquis*. Reikia itin pasistengti pašalinti likusius neatitikimus su ES teisės aktais dėl gyvų gyvulių, augalų apsaugos produktų ir naujų maisto produktų.

Islandija nepradėjo *žuvininkystės* srities derinimo su ES *acquis* ir nepradėjo kurti ES paramos priemonių įgyvendinimo ir stebėsenos mechanizmų. Užsienio investicijoms žuvininkystės srityje taikomi apribojimai nepanaikinti ir neatitinka *acquis*.

Tam tikra pažanga padaryta *transporto*, visų pirma kelių ir jūrų transporto, srityje. Vis dėlto dar yra kelios sritys, kuriose Islandijai reikia perkelti atitinkamus ES teisės aktus.

Energetikos teisės aktai tebėra iš esmės suderinti, išskyrus naftos atsargas, reguliavimo institucijos nepriklausomumą ir energijos vartojimo efektyvumą reglamentuojančius teisės aktus.

Islandijos *mokesčių* teisės aktai iš dalies suderinti su *acquis*. Reikia nustatyti IT sujungiamumo ir sąveikos su ES IT sistemomis strategiją.

Vertinant *ekonomikos ir pinigų sąjungą*, derinimas su pinigų politikos *acquis* vis dar nebaigtas, reikia labiau sustiprinti atitinkamas administracines struktūras.

Reikia, kad *statistiniai duomenys*, visų pirma renkant verslo, darbo rinkos ir žemės ūkio statistiką, dar geriau atitiktų ES metodus.

Islandija toliau taiko ir įgyvendina didelę *socialinės politikos ir užimtumo acquis* dalį. Dar reikia parengti išsamią užimtumo strategiją.

Islandijos pasirengimas *įmonių ir pramonės politikos* srityje tebėra aukšto lygio. Dėl finansų krizės MVĮ vis dar sunku gauti finansavimą.

Islandija išlaiko tinkamą suderinimo lygį su ES *transeuropinių tinklų* srities standartais.

Vertinant *regioninę politiką ir struktūrinių priemonių koordinavimą*, Islandijai reikia nustatyti institucijas, atsakingas už sanglaudos politikos įgyvendinimą.

Teismų sistemos ir pagrindinių teisių srities parengiamieji darbai toliau vyksta gerai. Toliau stiprintas teismų nepriklausomumas ir kovos su korupcija politikos pagrindas. Reikia toliau stebėti šių priemonių įgyvendinimą. Piliečių teises ir duomenų apsaugą reglamentuojantys teisės aktai dar neatitinka *acquis*.

Islandija toliau taiko Šengeno susitarimą ir yra pakankamai gerai pasistūmėjusi derindama *teisingumo, laisvės ir saugumo* sritį su *acquis*. Vis dar reikia daugiau pastangų siekiant ratifikuoti ir įgyvendinti tarptautinius dokumentus.

Islandija toliau yra pakankamai gerai pasirengusi narystei ES ir integracijai į *Europos mokslinių tyrimų erdvę*.

Islandija išlaiko jau aukštą *švietimo ir kultūros* srities suderinimo lygį.

Tam tikra pažanga padaryta stiprinant *aplinkos ir klimato kaitos* srities teisės aktų ir administracinę sistemą. Dar reikia užtikrinti visišką atitiktį gamtos apsaugos ir vandens kokybės *acquis*. Islandijai reikia palapsniui suderinti savo poziciją su ES tarptautiniuose aplinkos forumuose, taip pat ratifikuoti likusius daugiašalius susitarimus.

Islandija išlaiko tinkamą suderinimo lygį su *sveikatos ir vartotojų apsaugos* srities *acquis*. Vis dėlto vartotojų apsaugos srityje reikia daugiau pastangų.

Muitų teisės aktai toliau iš dalies atitinka *acquis*. Reikia nemažų pastangų siekiant pašalinti teisės aktų neatitikimus, visų pirma kiek tai susiję su muitinės taisyklėmis, ekonominę poveikį turinčiomis procedūromis, importu be maito ir saugumo aspektais, Dar reikia pradėti parengiamuosius darbus, siekiant veiksmingai įgyvendinti *acquis* po įstojimo, visų pirma užtikrinti sujungiamumą su ES IT muitinės sistemomis.

Tolesnė pažanga padaryta plėtojant *išorės santykius*, visų pirma vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos srityje. Islandijai dar reikia tapti Kimberlio proceso dalyve.

Islandija išlaiko aukštą *užsienio, saugumo ir gynybos politikos* srities suderinimo lygį. Islandijos dėmesys Arkties politikai pabrėžia jos išsipareigojimą aktyviai dalyvauti Šiaurės Europos regioninėse organizacijose.

Nedidelė pažanga padaryta priimant *finansų kontrolės* teisės aktus. Reikia daugiau pastangų siekiant parengti viešosios vidaus finansų kontrolės politikos dokumentą ir užtikrinti vidaus ir išorės audito atskyrimą. Vis dar reikia aktyviau rengtis užtikrinti ES finansinių interesų apsaugą.

Kalbant apie *finansines ir biudžetines nuostatas*, Islandija pasiekė tinkamą suderinimo lygį pagrindinėse šio skyriaus ir su juo susijusios politikos srityse. Ji toliau nustatė, kurias sritis reikia derinti su *acquis*. Reikia išspręsti nuosavų išteklių sistemos administracinius klausimus ir parengti jos taikymo sprendimus. Reikia oficialiai įsteigti koordinavimo struktūrą.